

K81ko-92

F. ZUBOV

КОМІ КЪВ

GRAMMATIKA

UÇOT GRAMOTAA SKOLAEZ PONDA
VELƏTÇAN KNİGA

4694

Donıs 40 ur. Pəreplot 20 ur.

GOSUDARSTVENNƏJ
UÇEBNO-PEDAGOGIÇESKƏJ IZDAȚELSTVO
MOSKVA ★ 1934

F. ZUBOV

KOMI KЪV

GRAMMATIKA

UÇƏT GRAMOTAA SKOLAEZ PONDA
VELƏTÇAN KNIGA

VIŞTALIS LE3NЬ KOMI OKRUGLƏN
OTIR VELƏTAN JUKƏT

GOSUDARSTVENNƏJ
UÇEBNO-PEDAGOGIÇESKƏJ IZDAŤELSTVO
MOSKVA ★ 1934

· РЪЕКӘС.

	Libbok
1. Şornikuza	3
Maj seeäm şornikuza	—
Viştasına şornikuza	—
Jualana şornikuza	6
Gorätana şornikuza	8
2. Kävvez	11
Asvezärtasa kävvez da asvezärtastäm	—
kävvez	—
Neatipäläs asvezärtä-a kävvez	—
Asnimmez	13
Centralnəj učrezdenno nimmez	15
3. Şyez da şypassez	17
Tьrgora şyez da tьrgortäm şyez	—
Kävjitöt	—
Kävjitättäm (şыngora) j	18
Strokais strokaə käv vuzätäm	19
Şypas:ez—d, t, z, ş, l, n	—
Gora şyez da guşa şyez	20
Şevşışana şyez	21
E da I oзын K da G gizäm jılış	—
Käv şəyn kьk pəv.ən gizşan şyez	—
jılış	22
Kəg tьrgora şorыt şьvəyn j kolçə	—
kьv şəg	23
Kävviuz, kьvom	—
Ətkavuz da unavuzä kävvez	24
Vil torjakävvez arkmäm jılış da f,	—
x, c şypas jılış	25
V da L gizäm jılış	27
Askodaläm	31
Mukəd torjakävvez gizäm jılış	32
4. Mьjiş arkmə şornikuza	33
Jurakьv da viştas	—
Зеныт şornikuzaez. Vezärtətiş käv-	—
veza şornikuzaez	35
Netьra şornikuza	38
Veşkt şorni	39
5. Şornitorrez	42
6. Emañim	—

	Libbok
Emañimlən nimvezan	43
Emañimmezlən asalana vezlaşəm	44
Mьjən ovlə emañim şornikuzaьn	48
Otsalan kävñimmez	50
Kävväg	51
Emañimmezlən forma мысçalan käv-	—
jävvez	53
7. Nımtan	54
Nımtan vezlaşəm jılış	55
Nımtanlən ordçətan ştepennez	56
Nımtanlən kävarkmətan kävjävvez	—
8. Lыdañim	58
Ətnasa kolicestvoya lыdañim vezanaläm	—
Kolicestvoya lыdañim emañimkət ve-	—
zanaläm	59
Kьz kolə gizьn kolicestvoya lыdañim-	—
mez	—
Şəvəra lыdañimmez	61
Drova lыdañimmez	63
9. Kадakьv	64
Kадakävvezan	65
Otsalan kадakävvez	67
Kадakьv „ponдынь“ otsalan kada-	—
kьvkət	—
Suşkişan kадakьv	68
Kадakьv em	—
Əaktan formaa kадakьv	69
Mədan formaa kадakьv	70
Kадakävvez şornitorrezə pərtäm	72
10. Jitətkьv	73
11. Odnorodnəj kävvez	75
12. Kьvtor	78
Kьz gizşəny kьvtorrez	—
Sodtət	80
Kьv vьlyп из	—
Delovəj bumagaez gizäm jılış	82
Kriгаen из. Plan	86

Отв. редактор Грибанов С. Корректор Тетюева З. Техредактор Чугин С.

Книга сдана в набор 2/IV 1934 г. Подписана к печати 31/V 1934 г. Учгиз № 5397.
Индекс У-6 н. Печатных листов 5 1/2. Бумажных листов 2 3/4. Количество типограф-
ских зн. на 1 бум. лист 70.784. Бумага № 3 1/2, фор. 62×94 1/16 см, фабр. „Сокол.“
Уполном. Главлита В—72405. Заказ № 2345. Тираж 10.000 экзempl.

17-я фабр. нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

1. Şorņikuza.

Мъј seeəm şorņikuza.

Şorņitikə mi torjakvvezən vištalam ašinym kbeəmkə duma. Sijə požə vištavn̄ livo ətik kylən, livo kək, livo unazyk torjakylən. Liddətə:

Jugd̄n̄ pondls. Petukkez kysaşən̄ gorən. Kəz̄t təlök vajə-t̄slə asv̄lan̄. D̄rev̄n̄a saj̄m̄. Kolxoznikkez čukərtčən̄ ətlasa karta d̄n̄ə. Talun nija pondasə vartn̄.

Eta gizəms jukšə kvat torjə. B̄d tor̄s vištələ kbeəmkə duma. Baitikə livo liddətikə eteəm b̄d tor vər̄n̄ mi suvt̄slam.

Ətik livo k̄n̄ymkə torjakv̄, kəd̄na vištalən̄ dumasə b̄dsən̄nas, sušə şorņikuzaən.

Baitikə b̄d şorņikuza vər̄n̄ suvt̄slən̄. Gizikə eta suvt̄slə-m̄s pasjaššə kbeəmkə pasən — čutən, jualan livo gorətan pasən.

Vištašana şorņikuza.

Şorņikuza, kədə m̄jkə j̄l̄is vištələ livo juərtə, sušə višta-sana şorņikuzaən. Vištašana şorņikuza vər̄n̄ suvtətšə čut.

Suam: Loktis tul̄s. Kolxozlən kəz̄s sortiruj̄təm. Brigadaezən pondətčisə gər̄n̄.

Estən kuim vištašana şorņikuza. B̄d vištašana şorņikuza vər̄n̄ sulalə čut.

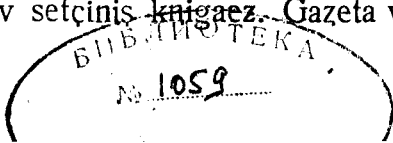
Čut vər̄n̄ kolə pondətč̄n̄ giz̄n̄ b̄z̄t s̄pasən.

B̄z̄t s̄pas̄s̄ giz̄šə i gizət pondətikə. Kər pondətč̄an̄ giz̄n̄, to medozza s̄passə kolə suvtət̄n̄ b̄z̄tə.

U33EZ:

1. Gizə da uvtəttan̄s k̄rəvtə čut vər̄is b̄z̄t s̄passesə.

Te velalin gramotə. En vunət sijə. Častəzyk giz. Unazyk lidd̄. Vov̄l̄ bibljotekə, voštav setč̄in̄is knigəz. Gazeta v̄lə giz̄š̄.

2. Gizə vištəssə da kərəlokkes tuja suvtətə çut. Bəd çut vərən pondətçə giznə ызт ырасэн.

Льддѣ да гиз jugьт зырън | льддикѣ да гизикѣ пызан сайн
пукав веşkьтa | kujləmən kniga en льддѣ | kujləmən льддѣ-
мьс ыкѣтə шиннез | en гиз да en льддѣ топыта шojəm вѣ-
рън | шojəm вѣрас кѣт зыңас мьмда колə соччьсьсн | en льд-
дѣ рытнaс онмѣшан озьн |

3. Kərə sijə-zə ызсə.

Porş una şetə jaj | porşpijan çozə bьdmə | porşşesə verşəən
pozə verdnə | sijən vədītñ njə em vьgoda | bьd kolxoz ver-
mas porşşez vədītñ ne ətik şoən | karьn bьd stolovəj sizə
unaən njə vermas vədītñ | ęta ponda kuxnəiş bьd çapkan
torsə kolə viznə verdasə | porşşez vədītəmlən znaçennoьs
ызт | kolə unazьk njə vədītñ | njə vədītəmlən mi bьrətam
jajış nedostatok | porş vədītəm zorətəmsən burşalas rabo-
çəjjezlən şojan | porş jaj vuzaləmən kolxozzez boştasə ызт
dokod |

4. Lьddə vištəssə da jansətə sijə şornikuzaezə. Sьvərən gizə.
Gizikanьt bьd şornikuza vərən suvtətə çut. Çut vѣras pondətçə giznə
ызт ырасэн.

Zarnia kьəən asьls əzjis | ju сайн зуз vizan bi jugər
kusiş zulla lьsvəən zorizzez mişşisə ləz rəma novoiş kəzuuvvez
əsisə pondisə zułьnə kajpələs kьz jьln sajmiş məşsez ju
doriş viz vьln

5. Kərə sijə-zə ызсə.

Leņinskəj komsomol ətlaalə medburresə raboçəj da kol-
xoznəj tommez kolasiş komsomol uzalə partia indətləm şerti
komsomol zorətə partialə smena komsomolьs ызт znaçennoa
komsomoleçcez — proizvodstvoьn i kolxozьn udarnikkez
komsomol — partialən bur otsaliş

6. Kerə sija-zə uezə.

Kapitalisticeskəj stranaezyn krizis oz uzalə una fabrikaez da zavoddez uezəm oțir sodə karrezyn raboçəjjesə uz berdiş çapkəny una ıbbez oz kəzşə millonnezən kreşşana pərəny nis-sejjezə trgovla çinə strana rozoritçə kapitalissez peşşəny ne əstəny əşşinys dokoddəsə nija nuzətəny uzalan lun da çintəny raboçəjjezliş uzdon no eta oz spasajt fabrikanttesə da zavodçikkesə krizis bədmə

Mijan bura bədmə promyslennos ızyt stroitelstvo munə strana pašta mi stroitam əddən ızyt zavoddez siz-zə supyta munə sovhoznəj stroitelstvo bədməny da krepaməny kolhoz-zez mijan uezəmmez əbuəş mi əddən ızyt uz vermimə kernə mi stroitam socializm

7. Kerə sija-zə uezə.

Mi kutçişim organizujtnə kolhoz şəkət uz vəli ozanym kulakkez kəz vermisə soralisə mijanəs nija bədləyn padmətisə mijanlə no mi kolhoz organizujtim mijanlə merajtisə medbur mu mijan kolhoz vlyən traktornəj zavod boştis səfstvo sija otsalis kolhozlə masynaey voşny əni mijan kolhoz vnyşalis

8. Kerə sija-zə uezə.

Munişsez ozyn oşşis pomtəm paşkət ştep kar sajšan mby-çişis sondi tuj vevdərət gazaə zultəmən lebalisə kbeəmkə kajjez turun kolasyn ətmədərət şbaşlisə suşlikkez kytənkə ılyən sulgalanəs gorzisə parkaeəz lebzis kuropatka tabunok kəbuvkaez turunyn pondətisə əşşinys zurtan muzykasə no vot çulalis nevnə kad sondi kajis vyləzyk ləsvə koşmis lois zar bədsən lənis vozdukys dunkerşis şteplən çuzəmys zar ponşan gəztəmmis turun keldətis gəgər olanys ləntis-moz muzyka turun kolasyn çəlis parkaeəz kytçəkə lebzisə kuro-patkaez ez pondə tıdavny

Çexov şerti.

9. Kerə sija-zə uezə.

Zev supyta munə mijan va pəkət vetlan pyz dugdəvtəg sumitəny motorrez əşv kadas lois kəzət-kod mezməştəməny pondis vajətyşlyny təv kymərrez əşvılan çimgərdəz gərdətisə,

кыз горноын карт гәрд мак рәмән рәмшәлис сәриз мьҗҗиш
sondi şeralan jugärrezән pondisә sьşan jugjavnь sәriz gьez
nedьr mьjш sondi sajәvtәis kьmәr sajә rәмs әtәrlәn pem-
dьstis-moz novo .i sәriz, kьz rovno lәgәsisә tәv çoza, sup-
kәmән vaçkә çuzәmә, suñalә pellezә sәriz gьezән menә
suçkәp vadә vami medbәrja sunisәz, a ulә şo og-lezçь şәlәм
via әgьrән әzjә, меным dolьt zeran kьmәrrez supkәnь mu-
nәnь novo kuza nь vьln jugjalьslәnь zәrnja jugärrez ьzt
gьezән pizә paşkьt sәriz

A. Novikov-Privoj şәrti.

10. Kәrә siјә-zә uzsә.

Şetisә prikaz — vasәtnь derevnәiш çoçkommesә mijan gәrd
otrjadьn vәli vitdas kьnmь mort otrjad vәli lampaeza pon-
dimә lәşәtçьnь rьşan asja ojnәs eәktisә petnь nastuplennoә
supьta paştәşim, petim, suvtim lampaez vьlә oj vәli pemyt-
kod, kьmәrә otrjad supьta pondis munьnь lampaez vьln vәr-
laң da çoza pьris vәrә prikaz vәli çoçkommezliш derevnәsә
kьeәvtnь vәrәt munim ças mьmda petim mәdik ьv vьlә çoç-
kommezlән ьln ulьn-moz pondis derevnәsь tьdavnь gәrd
otrjad torjәtçis kьk torjә da pondis derevnәsә kьeәvtnь çoç-
kommez kazalisә, pondisә lьjlnь mi supьta lampaez vьlas
uškәtçim ozlaң da ьskәvtim-moz derevnәlan gorән paškalis
mijan ura kьtәnkә ьln mijan jorttezlән kьlis otvetnәj gorәtәm
çoçkommez padmisә, vaļa tabunән çepәşsisә gunәezlaң nedьr
mьjш derevnәә pьris gәrd otrjad çoçkommez pьssisә

Jualana şornikuza.

Şornikuza, kәdән mьjkә jualәnь, suşә jualana şorni-
kuza әn.

Jualana şornikuza vәryn suvtәtşә jualan pas (?).

8 u a m:

— Tән kьtçә te vetlin?

— Vәrә.

— Kьnmь ur vajin?

— Vit ur.

Estən medozza da kuimət şornikuzaş — jualanaş, i n̄ v̄ərn̄ sulalə jualan pas.

Jualan pas v̄ərn̄, k̄z̄ çut v̄ərn̄-zə, pondətcərn̄ gizn̄ ɤəyt̄ ş̄pasən.

U33EZ:

11. Gizə viştəssə. B̄d̄ şornikuza v̄ərn̄ suvtətə çut libo jualan pas. Ed vunətə: jualannez v̄ərn̄ suvtətşə jualan pas, a otvettez v̄ərn̄ — çut.

Mijan kolxoz̄n̄ medbur udarniça — Əgruñ sija talun p̄rə komsomolə sobran̄no v̄l̄n̄ s̄liş jualisə:

— K̄n̄m̄ god uzalan kolxoz̄n̄

— M̄dik god

— M̄j̄ uzalin kolxoza p̄rəm oz̄n̄

— Kulak ord̄n̄ batrac̄iti

— Gramotasə t̄dan

— T̄da

— K̄t̄n̄ velətçin gramotaas

— L̄ikbez skolān̄

— Obsestvenn̄j̄ uz̄ k̄eəm̄əkə nuətan, on

— Kolxoz̄n̄ organızuji udarn̄j̄ brigada, negramotn̄j̄je-zəs veləta

Əgruñ dol̄t̄ şələmən pukalə: talun sija VLKSM çlenə primitisə

12. Uvlañn̄ jualannezl̄ə gizəmaş, otvettez. Ena otvettez şerti kazalə, k̄eəm̄əş v̄əlisə jualannes. Jualannesə gizə b̄dsə şornikuza-ezən. B̄d̄ jualan v̄ərn̄ gizə otvet. Jualannes v̄ərn̄ suvtətə jualan pas, a otvettes v̄ərn̄ — çut.

1) Rəman Ivanoviç Dozmərov. 2) 24 god. 3) Çuzi Kosiñsk̄ej̄ rajon̄n̄, Komi okruḡn̄. 4) Velətçi şeļsk̄ej̄ skolān̄. 5) Uzala „Şvet“ kolxoz̄n̄. 6) Udarnik. 7) Ola Kuksun dərev̄n̄.

13. Gizə Suçok ni t̄a kreposn̄j̄ kreşşan̄inkət şornitəm. B̄d̄ şornikuza v̄ərn̄ suvtətə kolan pas.

— Em tenat p̄z̄yt̄

— P̄z̄ys̄ em, da əddən um̄əj̄

— A k̄eəm̄

- Potlaşəm, vaəs jizə
 - Da te kin
 - Me gospodskəj çerikbjis
 - Къз инə te çerikbjis, a pьzьt seeəm uməl
 - Da mijan juьn i çeribs avu
 - A vazьn-qi te estən çerisə kьjan
 - Şizimət god-qi
 - A ozьk mьj uzalin
 - Ozьk kuçerən vəli
 - Kin-nə tenə kuçersis çapkis
 - A viļ varoңaьs
 - Къеəm varoңa
 - A kəda mijanəs ңebis
 - Mьla inə sija tenə çerikbjisə keris
 - A jen sija tədə
 - Ozьk kinlənəş-nə ti vəlitə
 - A Pexterov Şergej Şergejoviçlənəş
 - Tomşanət te pьr kuçerən vəlin
 - Mьla kuçerən, ozьk povarən vəli
 - Kinlən-nə te povaritikat vəlin
 - A ozza varinьslən
 - Em tenat şemja, gətraşlin-zə
 - Къеəm-qi, vačiusko, gətraşəm Tatjana Vaşilllovna, po-
 - messiçaьs, ңekinlə ez şetib gətraşn
 - Къз-nə te olan, uzьt ponda şəmsə şetəнь-zə
 - Къеəm-qi, vačiusko, şəm kьnəm uməlika pət i sija bur
- Turgenev şerti.

Gorətana şornikuza.

Şornikuza, kəda gorətcişə gorətəmən-moz, suşə gorətana şornikuzaən. Gorətana şornikuza mьccalə divujtçəm, radməm, ləgəşəm, libo kьtsaləm i siz oz. Gorətana şornikuza vəryn suvtəşə gorətan pas (!).

8 u a m: Dokladçik aşşis şornisə to къеəm кьvvezən pomalis:
„Med olas 1 Maj—musar pašta uzallşşezlən praznik! Vasətam

mirovəj kapitaliŝ otsaliŝsesə! Pym juər kommunis partiələ da sь, vozdlə Stalin jortlə!“

Estən medvərja kuim ŝornikuzaьs — gorətanəəs, nь romьn sula-ləнь gorətan passez.

Çut vərьn, jualan da gorətan passez vərьn gizнь pondətcəнь ььt sьpasən.

U33EZ:

14. Ləddə burzьka vištəssə. Ləddikə vizətə, kьeəm passez sula-ləнь bьd ŝornikuza vərьn. Kьtən kolə golosnanьt mьççalə jualəm tivo gorətəm.

Kьnym god Kuznecov jortlə? Una-ņi. Çuzəm sija 1869 go-də. Juršijs bьdəs zor-ņi. A uzalə sija esə kьz!

Mijan zavodə vərrez kolasiŝ derevnaŝan loktis uzavнь tom deťina. Udarnej uz dorə sija ez velav. Soççiŝan pere-rьvə ŝivətcis Kuznecov dьnə da suə:

— Ded! Te вь soççiŝьstin. En raz mьz?

A zavodlən uzas prorьv sek vəli. Kutis Kuznecov jort deťinasə kiəttas da vajətis ььt pəv dьnə.

— Azzan mijan zavodliŝ zadənnosə? Bьd lunə motorrez berdə torresə kolə kernь 1200, a mi ŝetam toko 900. Ləddь, una-ja jeeəzьk ŝetam.

Deťina ləddis.

— Siz! — suə Kuznecov jort. — A mьjŝan eta? Uzalam umə-la, vot mьj! Menam lunŝa zadənnosьs — 20 tor, a me kera 28. Sizkə, pozə-ja zadənnosə tьrtнь? Pozə, toko kolə uzavнь udarnəja.

— A kin suŝə udarnikən? — jualə deťina.

Kuznecov jort vištalis:

— Udarnikьs — oзын muniŝ raboçəj. Sija oz pov ŝəktь uziŝ. Sija çozььka ozlaņ ində pjaťiletka tьrtəmsə. Mьla sija siz kerə? A sijən, sto pjaťiletka mijanəs vajətə socializmə. Etə tujə mьççalis Vladimir Illic Lenin.

— Vladimir Illicьs-ed kulis-ņi. Kin-nə sь tujə mijan uzən əni veŝkətlə? — jualə Kuznecovliŝ deťina.

— Leninskəj kommunističeskəj partia. Lenin veŝkətləmən sija bьdmis. Te Stalin jort jьliŝ kьvlin? Leninlən medbur

velətciş sija. Sija partiasə juralə, nuətə raboçəy klassə socializmə.

Petis mijan zavodəs proğəviş. Ətlasa sobranno vlyən suisə medbur udarnikkəsə premirujtn. Spisok vylas medozza nim vəli Kuznecovlən.

15. Gizə enə lozunggesə da suvtətlə n̄ vərən gorətan passez. B̄d lozungsə pondətə v̄z̄t s̄pasən.

Med olas proletarskəy diktaturalən godovs̄na doloj imperialistiçeskəy vojnəsə musar pašta aş med loas proletarskəy revolucia bura tədmalam nauka da texnika paşk̄t̄z̄ka ədzətam b̄d kolan tovar kerəm pozor p̄ssalişsezlə, d̄skuçikkezlə da rvaçcezlə med olas proletarskəy disciplina prom̄slennoşn̄, muviz uzaləmn̄, transportn̄ med olas leninskəy nacionalnəy politika med jonmas SSSR pašta nacionalnoşsezlən ətlasa uz.

16. Dumajtə da gizə lozunggez — Gərd armia jonmətəm ponda, SSSR oborona ponda, mir pašta imperialissezlə pan̄t munəm j̄liş, kolxozzez jonmətəm ponda, srok votəz nañ şetan plan t̄rtəm ponda, socialistiçeskəy podavəditəm ponda, Stālinliş kvat̄ in̄dət olanə p̄rtəm ponda, part̄ialiş medbərja resennoesə olanə p̄rtəm ponda, ovezliçka da uravnilovka v̄lə pan̄t, kolxozn̄ progulsikkezkət p̄ssəm ponda.

17. Gizə da b̄d şornikuza vərən suvtətə çut libo gorətan pas; ena passez vərən pondətçə gizn̄ v̄z̄t s̄pasən.

Jorttez daskvaţət sjezd bərşan çulalis kuim godşa una-z̄k — periodəs avu əddən kuz no sija əddən-z̄k t̄rtəm so-derzannoən, çem k̄eəm libo m̄dik period, me dumajta, medbərja das godə ətik period ez v̄v seeəm bogat sovȳtia-ezən, k̄bz etə periodəs

Partia XVII sjezd vlyən
Stalin jortlən şorni pondətəm.

18. Gizə da b̄d şornikuza vərən suvtətə çut, jualan libo gorətan pas.

Jorttez kolxozzez godşa uz j̄liş me pomala assim dok-ladəs k̄eəm ətlasa v̄vovoddez mi kerəm me dumajta-da, v̄vovod mijan ətik: məjmuşa kəzajstvennəy god şerti tavo mi unaən oşkəvtim ozlan uzlun mijan tavo k̄ks̄ymdaən məjmuşa dona-

ык овезлиčka kolhozън ырис kolhozниккез kolasън disciplina
 буга аzzэмән levis zimlaşım da kəzim sizzə kolan kadə
 бошtam-kə му бурмәтәм jылиш—setән etə godə sizzə mi
 kerim oşkəv ozlaң no eməş mijan ызын esə nejeea nedosta-
 tokkes кыз niјə ығрәтнѣ kollektivnəј ынән, jorttez, kutçam
 jонзька ызавнѣ озлаң, leвтнѣ assınym kolhoz ыләзьк kol-
 xozzesə pərtam bolsevickəј kolxozzezə, a kolhozниккеzəs keram
 zazytoçnəјjezən kinlə etə lozungsə kolə pьrtнѣ olanə mijanlə
 kolhozниккеzlə siјə kolə kernѣ jorttez, mobilizujtam assınym
 kollektivnəј ын ozlaң etə lozung şarti pьm juər VKP(Б)-ын
 juralişlə Staļin jortlə

2. Кывvez.

Asvezərtasa кывvez da asvezərtastəm кывvez.

Кывvez eməş asvezərtasaəs i asvezərtastəməş.

Asvezərtasa кывvesə pozə vezərtнѣ i sek, kər [niјə бошtamə
 torjən, ətnanьsə. Бьд asvezərtasa кывsə pozə vezərtнѣ, kər siјə
 sulalə ətnas, mukəd кывveztag.

Suam: Kreşşana organizujtisə kolhoz. Kolxozzez çozə бьд-
 мәнѣ. Ena primerres gızəmaş toko asvezərtasa кывveziş.

Asvezərtastəm кывvez kətkər sulaləнь toko asvezərtasa кыв-
 vezkət. Кывvez kolasън libo şornikuzaez kolasън asvezərtastəm
 кывves sulaləнь niјə jitəm ponda.

Suam: Pьzan saјə pukşis prezidium da pondis şornitнѣ po-
 vestka jылиш. Asvezərtastəm кывves estən — saјə, da, jылиш. Nija su-
 laləнь asvezərtasa кывvesə jitəm ponda: 1) Prezidium pukşis pьzan
 (saјə); 2) pukşis (da) pondis şornitнѣ; 3) pondis şornitнѣ pəvestka
 (jылиш).

Neətipələs asvezərtasa кывvez.

Asvezərtasa кывvez ovləнь ne ətipələs. Eməş secəməş, kədna
 мысçaləнь predmetliş niim, kədna мысçaləнь predmetliş kerəm,
 a kədna мысçaləнь predmetliş tədçan.

Suam: 1) **Uzalə vьna kolhoz.** Eta şornikuzəbn asvezərtasa kьvvez: **kolhoz** — mьççalə predmetliş nım; **uzalə** — mьççalə predmetliş kerəm; **vьna** — mьççalə predmetliş tədçan.

2) **Ьзът kombajn vundə i vartə şu.** Asvezərtasa kьvvez: **kombajn, şu** — predmet nımmez; **vundə, vartə** — predmetlən kerəmmez; **Ьзът** — predmetlən tədçan.

Asvezərtasa kьvvez berdə ləşalənb jualannez:

kін?—**kolhoz, kolhoznik, vəv, məs...**

мьј?—**traktor, kombajn, şu...**

мьј kerə?—**uzalə, vundə, vartə...**

кьеəм?—**vьna, ьзът, kərtovəj, puovəj...**

Predmettez ovlənb lovjaəş (**kolhoznik, vəv, məs**) i lovtəməş (**traktor, kombajn, şu**).

Lovja predmet nım berdə ləşalə jualan kін, a lovtəm predmet nım berdə — jualan мьј.

U33EZ:

19. Viştalə кьеəм kerəmmez nuətənb ena predmettes. Eta ponda-sulga stovokiş бьд кьv berdə bəjə veşkьtvьv stovokiş кьv, kəda ləşalə vezərtas şərti.

Primer: **kursant ləddətə, gizə, ləddə.**

Predmettez: Predmettezlən kerəm:

kursant	kəzə, pinalə, vundə, vartə
vurşiş	pilitə, struzitə, kļejitə
pyzankeriş	viştavlə, velətə
kolhoznik	səralə, vundalə, vurə
velətiş	gizə, ləddətə, ləddə

20. Sulga stovokiş бьд кьv berdə bəjə veşkьtvьv stovokiş ləşalan кьv. Sulga stovokas kьvves pasjalənb predmettez, a veşkьtvьv stovokas — predmetteзлиş kerəmmez.

Predmettez: Predmettezlən kerəm:

kolhoz	loktis
von	suvtətiş
avtomobil	organizujtçis
vəv	levis
komsomoleççez	gənitə
təv	uzalənb

21. Veškɨtvɨv stovokiš vɨd kɨv berdə vərjə sułga stovokiš lə-
šalan kɨv. Veškɨtvɨv stovokiš kɨvves pasjaləv̄n predmettez, a sułga
stovokiš — predmettezliš tədčanvez.

Primer: Metallurgiçeskəj zavod.

Predmettezlən
tədčanvez:

Predmettez:

bur	zavod
metallurgiçeskəj	brigada
tekštilnəj	fabrika
gnedəj	kəzajstvo
plemennəj	urozaj
udarnəj	vəv
kollektivnəj	poroz.

22. Gizə etə vištəssə da kɨrvətə uvtəttəv̄n: predmet nimməz —
ətik kɨrələn, predmetliš kerəm — kɨk kɨrələn, predmetliš tədčan —
kuim kɨrələn.

Šilkan sɨ vərɨn mi sajnimə. Sondi petə kerəs sajsən.
Sovxozɨn raboçəjjez pondisə vərətçɨv̄n. Mi munim vizətv̄n
sovxoz ɨvvez. Masɨnaez zimlalisə nən. Bəzt kombajnnəz vun-
dəv̄n i vartəv̄n šu. Traktorrez gurətəv̄n, kɨskaləv̄n kombajnnə-
nesə. Sovxozisə raboçəjjes pešəv̄n urozaj ponda.

Sovxozisə agronom vištalis:

— Sovxozɨn mi uzalam musə, gəram, kəzam, zimlalam
gɨriš da sloznəj masɨnaezən. Prostoj masɨnaezən mi eg ver-
mə-v̄v levtəv̄n eteəm bəzt plošsad. Mi kəzam səstəm bur
sort kəzɨsən.

Azɨnas mi munimə. Sovxoz mɨççalis mijanlə, kɨz kolə
uzav̄n bəzt kollektivnəj kəzajstvoɨn.

Asnimməz.

Predmettez nɨmtan kɨvvez koləsɨn eməš seəəm nimməz, kədna
sušəv̄n asnimməzən.

Vizətə, kɨz gizəm: Mi olam ju dorɨn; mi olam Kama ju dorɨn.
Sija munis zavodə; sija munis Majkar zavodə.

Ju kɨlən mi nɨmtam vɨd jušə, a Kama kɨlən nɨmtam toko ətik
ju. Zavod kɨlən mi nɨmtam vɨd zavod, a Majkar kɨlən nɨmtam
toko ətik zavod. Kɨvvez Kama, Majkar — asnimməz.

Asnimmezən süsəni seəəm nımmez, kədna şetşəni toko
ətik predmetlə, medvə ne soravni siyə predmetse mədik seəəm-
zə predmettezkət.

Asnimmezən loəni mort nımmez da pamilloez, kar nımmez,
zavod, derevna, ju, sariz, ke əs... i mukəd nımmez.

S u a m: Petra, Səsoletin, Kudymkar, Konanovci, Anglia,
Kaspij sariz i siz oz.

Asnimmez pondətni gizoni bəzi səpasən.

U33EZ:

23. Gize şonikuzaese da uvtəttəni kərvətə asnimmezsis bəzi
səpassesə.

Brigadirə mi vərjimə Nikolaj Antipoviç Tomilinəs. Mijan
kolxozni juralişs Mixail Alekşejeviç Şimanov. Mijan briga-
dan-zə uzalə Anna Petrovna Dozmərova.

İnva ju uşə Kama juə, a Kama uşə Vo'ga juə. Volga ju
uşə Kaspij sarizə. Don ju uşəninin em Rostov kar.

Jəg posad dənin em Porşkok derevna, a Verk-Inva şel-
sovetni Balakok derevna. Konanovci derevna sulalə İnva ju
dorin. Komi okrug Kəs rajonin em Baçman derevna.

24. Gize şonikuzaese da uvtəttəni kərvətə asnimmezsis bəzi
səpassesə.

Mijan medbur udarniks Kuznecov jort. Sələ şetisə bur
premia—şetisə besplatnəj biłet Sojuz paşa vetlini. Loktis
sija aslas oblasnəj karə Şverdlovskəjə. Səşən munis zavod-
dezə—vəli Tagilin, Kuşvan, Masynostrojni. Səvərin munis
Magnitogorskə, a səşən Çelabinskət Moskvaə. Una zavoddez-
liş, fabrikaezliş da kolxozzezliş uzsə azzylis Kuznecov jort.
Bər loktis Jaroslavlət da Vjatkaət.

25. Gize da uvtəttəni kərvətə asnimmesə.

1931 godə da 1932 god pondətkikə mi kerim una gəriş
zavoddez. Nə kolasn medbzyttes:

Molotov nima avtomobilkeran zavod—Gorkəj karin.
Traktorkeran zavod—Xarkovni. Staļin nima avtomobilkeran
zavod—Moskvaen. Medozza oçerediş masynakeran zavoddez
Uralni. Kombajnkeran zavod—Saratovni. Mişylətan zavod—
Uralni. Medozza oçerediş metallurgiceskəj zavod—Magnito-

gorskyn. Kaganovič nima sarikopodsyrnikkeran zavod — Moskvaŋ.

26. Gizə da çuttes tujə suvtətlə asnimmez.

Mi olam.... derevnaŋ. Mijan kolhoz suşə.... Mijanşan medmatŋ kərttuj stancia suşə.... Mijan velətişnımlən nıms ... Əni mijan şelsovet-n juraliş....a sʔ votəz vəl-i.... Mijan kolhozŋ juraliş.... Medbur udarnikkez mijan....

27. Boşə mijan Sojuzliş geografiçeskəj gosudarstvoez ti tədətə? Gizə nija gosudarstvoezliş nımmesə.

28. Kʔeəm medʔzət kapitalistiçeskəj gosudarstvoez ti tədətə? Gizə nija gosudarstvoezliş nımmesə.

29. Ləddətə viştəsə da torjətlə sija şornikuzaezə. Gizə da suvtətlə çuttez. Asnimmesə uvtəttanʔs kʔəvətə.

Proletariatlən vozđ.

Vladimir İllic Ləninlən vəl-i esə mə'ik pamillo — Uljanov Lənin çuzis Volga ju doriş Şimbirsk karŋn əni Şimbirsk suşə Lənin pamilloən — Uljanovskən Vladimir İlliclən vəl-i sə kʔk von da kuim soj vonneslən nımmes vəl-i sə Aleksandr da Dmitrij, a sojjeslən: Jelena, Anna da Maria Aleksandr vonʔs Ləninlən vəl-i revolucioŋer sija mədis vijnʔ carəs III Aleksandrəs Sʔ ponda carskəj pravitelʔstvo Aleksandr Uljanovəs kaznıtəm

Vladimir İllic velətcəm Kazanŋn da Pəterburgŋn 1895 godə Ləninəs arestujtəmaş da ʔstəmaş ssylkaə Şibirə Lənin organizujtiskommunis partia Ləninʔs mu pašta proletarijjezlən vozđ, velətiş 1917 godəz Lənin olis granica sajn 8vejcariaŋn, a aprel təlişə 1917 godə loktis Petrogradə da velətiş uzaliş oŋirəs, kʔz kernʔ Oktaŋvskəj revolucia Oktaŋvskəj revolucia və- rŋn Lənin olis da uzalis Moskvaŋn, kʔtən vəl-i sovet vlašlən pravitelʔstvo V. I. Lənin kulis janvar 21 lunə 1924 godə

Centralnəj učrezdenŋo nımmez.

Centralnəj učrezdennoezlən da organizaciaezlən nımmez ləddişənʔ asnimmezən-zə, Sijən nija gişənʔ bəbt şpasaŋ.

S u a m: Narodnəj komissarrezlən sovet. Vşesojuznəj kommunističeskəj partia (bolševikkezlən).

Gosudarstvoezliš, učrezdennoezliš da organizaciaezliš nimməsə çastə gizəñ zəñtəzka. Vištətam: **Sovetskəj socialističeskəj respublikəz sojuz** tujə gizəñ toko bəđ kəliş ozza şəpassesə — **SSSR; Narodnəj komissarrez sovet** tujə gizəñ toko ozza zəñnesə kəvveşis, sek petə **Sovnarkom; Trud i oborona sovet** tujə gizəñ **STO.**

Kər učrezdennoezliš nimmə zəñtəzka gizzən boštəñ bəđ kəvşis şəpasməd, sek bəzt şəpasnas gizzə toko medozza kəvşis (ioç şəri) medozza şəpasşs. Vištəlam: **Prosvesenņois narodnəj komissariat** tujə gizəñ **Narkompros; Zemlədeliaış narodnəj komissariat** tujə gizəñ **Narkomzem.**

UŞZEZ:

30. Gizə učrezdennoezliš da organizaciaezliš nimməz. bəzt şəpassesə kərvətə uvtəttəñşs.

Trud i oborona sovet, Prosvesenņois narodnəj komissariat, Zemlədeliaış (muuzaləmiş) narodnəj komissariat, Təzələj promşlənnoşis narodnəj komissariat, Centralnəj ispolñitelnəj komitet, Vşesojuznəj kommunističeskəj partia (bolševikkezlən).

31. Gizə da uvtəttəñşs kərvətə učrezdennoezliš da organizaciaezliš zəñdətəm nimməz.

VCIK — sovet vlašlən organ. Sovnarkom lezis viļ dekret. Menam vonə — VLKSM-ñn çlen. Vorosilov jort — Revojensovetñ juraliş.

32. Jualəñnəslə şetə bədsə ətvettez. Ətvettes ponda boštə nişə kəvvesə, kədna gizəmaş uz vərəs. Uvtəttəñşs kərvətə zəñdətəm kəvvesə.

Kin **VCIK-ñn juraliş? Kin gənəralnəj şəkretar VKP(В)-ñn? Kəəñ medbəzt kar SSSR-ñn? Kəəñ medbəzt kar USSR-ñn?**

Ətvettez ponda kəvvez: **Kalīñin, Staļin, Moskva, Kijev.**

33. Vištələ učrezdennoezliš da organizaciaezliš nimməz ғe zəñntə, kəz estən gizəñ, a bədsən (odə-kə tədə, jualə aslanət jortezliš, velətişliš libo kossə knigaiş):

VCIK, RSFSR, BSSR, Narkomvojenmor, Narkomfin, VKP(В) CK, NKPS, Narkomtəzprom, RKI, GPU,

3. Sbez da sypassez.

Tыrgora sbez da тыргортәм sbez.

Кывvez аркмәнь sbeziş. Sbez ovlәнь тыrgoraәş да тыргортәмәş. Тыrgora sь gorәtçikә әмнәмәс ми оштам паşkыtzьka, руs padmьtәgmunә әмәт. А тыргортәм sь gorәtçikә руs padmәmәn-moz munә әмәт, nәsәstәma. Viştalam: тыргортәм p suikә kolә topьta va-jәtnь тыrppez, t suikә кывjьv levtişşә vevdәriş pinnez verdә i s. oz.

Gizikә sbes pasjaşşәнь sypassezәn.

Тыrgora sbez pasjalan sypassez: a, o, e, ә, u, i, ь.

Тыргортәм sbez pasjalan sypassez: b, c, ç, e, d, d, f, g, k, l, l, m, n, n, p, r, s, ş, s, t, t, x, v, z, z, z, z, z.

U33EZ:

34. Gizә da uvtәttanьs kьrәvtә тыrgora sypassesә.

Brigada loktә

gәrnь ьv mezatәm,

вьдәnlәn miça,

gaza çuzәmban.

Gәriş brigada

talun pondas tatәn

nol godәn тыrtнь

gьriş uza plan.

Кывjitәт.

Baitikә sbes аркмәнь sija ruәn, kәdә mi lezamә tьeziş (lokko-eziş). Rusә mi lezam zangalьslәmәn. Vizәtә, kьz gorәtçisәнь кывvez: vәr, vә-rok, vә-ro-кьп, vәr-re-za-ньm. Vәr кыв gorәtçisә әтpьr rusә zangьstәmәn, vәrok — кьkiş zangьstәmәn, vәrokьп — kui-miş zangьstәmәn, vәrrezanьm — noliş zangьstәmәn.

Әtik libo кьпьmkә sь, kәdna gorәtçisәнь әтpьriş ru zangьstәmәn, suşәнь кывjitәtәn.

Кывjitәт vermә sogмьнь әtik тыrgora sьiş libo әtik тыrgora sьiş да тыргортәм sbeziş. Viştalam: u-na, o-lә, vәv, ar, gu-na, ker-ku, stra-na, u-dar-nik, ma-sь-na.

Кьлн ovlә sьmda кывjitәт, mьmda кьlas тыrgora sbes.

U33EZ:

35. Şetәm primerьs şәrti gizә кывvesә да кьrәlokkezәn torjәt-lә niјә кывjitәttezә:

de-le-gat; zavod, urozaj, stanok, gәranin, әtlasa, kulak-kez, kapitalis, ovorona, strana, çugun, vreditel, masьna, bri-gada, derevna;

fab-ri-ka; sovhoz, direktor, stanokkez, batrakkez, bednak-
kez, traktor, komбайн, gəriş, pıñalış, ьekışnъ, vartnъ, sorov-
tas, gogъsaşanъ, promfinplan.

Kъvjitattəm (зынгора) j.

J (jot) sыış къvjitat oz arkмъ. Sijən j suənъ къvjitattə-
mən, mädnoз sijə suənъ зынгора sъən. Gizikə oz kov sorav-
nъ тыгора қузəтана i da зынгора j.

Vizətə къvvez: kaj, maj, çaj, jog, joş, jən, jəv seəəm къvvez-
kət: sui, əni, İra, İzi. jiri, jiki.

Ti əzzatə: къvvez kaj, maj, joş... kыk къvjitatə oz poz
torjətnъ, j oz şet къvjitat, a къvvez, kыtən em i, pozə torjətnъ къvj-
tattezə — su-i, ju-i, ə-ni...

Sizkə loə, j oz poz golosən қузətnъ, sija зынгора sъ, къv-
jitat setiş oz arkмъ; i — pozə қузətnъ golosən, sija şetə къvjitat.

U3EZ:

36. Ləddə da gizə j sъpasa къvvesə, kər jotъskət sulalənъ sъ-
passez: a (ja), o (jo), u (ju), ə (jə), e (je), i (ji), ь (jъ).

- 1) Ja... jag, jama, jakov, Darja, mърja...
- 2) Jo... jog, jort, joş, Jogor, sърjo, jokъs...
- 3) Ju... jür, jürşi, Jum, jugər, Marju, juş...
- 4) Jə... jən, Jəg, jər, jərnəs, majəg, jəz...
- 5) Je... jem, jed, jeld g, jəstə, Jepim...
- 6) Ji... ji, jir, jiki, jitnъ, tojin, garji...
- 7) Jъ... jъ, jъvd, tojъs, nъ jъliş, vajəstə...

37. Ləddə da gizə i sъpasa къvvez:

Id, iz, iznъ, İzi, in, İnva, inmə, ti, tıjanlə, pijannez, piçik
turi, istəg, vinđi, şoji, viji, jir, jiri, jiki, vi, vajiti, inđi, kыja-
nin, kıyn, pıyn, zıys, vıys, liən, via.

38. Gizə etə къvbursə da uvtəttanъs kыrəvtə j sъpassə kыk kыrə-
lokən, a i sъpassə ətik kыrəlokən.

Staļən strananъm vuzjaşə,
vevttə betonən şinban.

Okrugnъm siz-zə paştəşə;
tыrtam mi vitvoşa plan.

Ѓьмәтә вьдмә, паҫкалә
 luniṣ-lun mijan kolhoz.
 Супьта озлаң оҫкалә,
 вьдмә von siz-zә sovhoz.
 Jorttez! Termaṣә оҫkavнь,
 supkә ti ozlaңә kok...
 Pondis Kudьmkar rәmṣavнь:
 strojkalәn mьṣṣiṣis bok.

Strokaiṣ strokaә кьv vuzәtәm.

Gizikә oz-kә tәr кьlьs strokaas, siјә pozә torјәtнь da torsә vuzәtнь mәdik strokaә.

Strokaiṣ strokaә кьvсә vuzәtнь pozә toko кьvjitәttez ṣәrti: vuzәtәm озьн кьvсә kolә torјәt нь кьvjitәttezә i кьньм кьvjitәt tәras, mukәdsә vuzәtнь mәdik strokaә. Әtik ṣьpas oz kov vuzәt-нь mәdik strokaә libo kolнь әtnasә озza strokaas.

Sod tәt. Jot ṣьpasij кьvjitәt oz arkмь; кьvjitәtsә ṣetә тыrgora сь, kәdә zelyta j сььskәt јiṣәmә. Mәdik strokaә vuzәtikә j oz јan-sәtṣь aslas кьvjitәt тыrgora сь verdiṣ; oz kov etaz vuzәtнь: maj-әg, tij-an, vo-jna... a kolә — ma-jәg, ti-jan, voj-na... is. oz.

U33EZ:

39. Enә кьvvesә gizikanьt torјәtlә кьvjitәttezә da pjatnajtә кь-rәlokkezәn, кьз kolә vuzәtнь strokaiṣ strokaә:

vәr, vәraliṣ, vәravнь, кьlәtнь, јon, јonmәtнь, јonmә, tijan, tijanlә, toјьsti, јirṣьнь, stroitнь, pilitṣә, mirovәj, vermaṣәmәn, kolhoz, kolhozньm, ьvbezәttinьm, vәrrezlanas, јәрrezньmәs, kerkuokzuggezньmliṣ;

gigant, stoklo, vojsko, strojka, ṣelsovet, bolnica, bolsevik, kәzajstvo, masinizirujtәm, eļektrofikacia, kollektivizirujtәm, kollektivizacia, vojenizirujtәнь, socvermaṣәmәn.

Ṣьpassez—d, t, z, ṣ, l, n.

Gizikә oz kov soravнь ṣorьta gorәtṣian d, t, z, s, l, n ңe-вьta gorәtṣian d, t, z, ṣ, l, n ṣьpassezkәt.

Gizikә ңevьta gorәtṣian ṣьpassez verdә oz kov vunәtнь giz-нь ңevzәtan vәzok.

U33EZ:

40. Gizə ena stovokkeziş kǝvvesə tǝtradanǝt. Gizikanǝt ǝorǝta gorǝtǝiǝan sǝpassesə kǝrǝvtə uvtǝttanǝs ətik kǝrǝlokən, a ǝevǝta gorǝtǝiǝannesə — kǝk kǝrǝlokən.

d — d	t — t	z — z
sad — sad	top — top	iz — kiz
dad — dad	topǝt — topǝt	kǝz — kuz
dǝmǝt — dǝgǝd	vǝt — vǝt	vez — viz
s — s	l — l	n — n
sim — sin	lak — lak	nǝv — nǝv
sur — sur	lez — let	nom — nor
sak — sar	luk — lut	nǝs — nǝr
sǝt — sǝm	lok — lok	nǝz — nǝn

41. Gizə enə primerresə da uvtǝttanǝs kǝrǝvtə ǝorǝta gorǝtǝiǝan sǝpassesə ətik kǝrǝlokən da ǝevǝta gorǝtǝiǝannesə — kǝk kǝrǝlokən.

Zakarəs avtomobil vǝtəm. Anna vedrasə vǝtəm. Gǝrd armiaǝn menam von. Tenat pǝrtǝaǝəm von. Əsǝn uvtǝn vǝdmǝ sad. Menam vǝris sad.

Gora sǝez da guǝa sǝez.

Tǝrgortǝmǝs kǝkpǝlǝs: g o r a s ǝ e z d a g u ǝ a s ǝ e z. Gora sǝes gorǝtǝiǝǝnǝ gorsorǝn, a guǝa sǝes gortǝma, guǝǝn.

Gora sǝez: b, v, g, d, d, z, z, z, z, z.

Guǝa sǝez: p, f, k, t, t, s, s, s, s, s.

U33EZ:

42. Gizə da gora sǝesə uvtǝttanǝs kǝrǝvtə ətik kǝrǝlən, a guǝa sǝesə kǝk kǝrǝlən.

Komi mu vǝjə suk vǝrǝn,

potǝm, lǝz kudria mu.

Vizǝv ǝinvaǝn sǝ sǝrǝn

kotǝrtə una sǝz ju...

43. Kerə sija-zə uzsə.

Mijanlə kolə olanə pǝrtǝn Stalǝn jortliş kvat indǝt. Ovez-iǝka kolə vasǝtǝn, a uzdonǝn uravǝilovka siz-zə. Kolə uzə pǝrtǝn xozrasǝot: sijaǝn unazǝk uzalan, i uz kaǝestvo loas burzǝk.

Зевшішана сьез.

Komi кылын эмәш seeəm сьез, кәдна кыv горәтчикә несәстәма кыләнъ. Vištalam: горәтчикә кылә **вьтса**, а гизнь колә **вьдса**, кылә **лєp-tim**, а гизнь колә **лєvtim**, кылә **təttəm**, а гизнь колә **tədtəm** i s. o3.

Seeəm несәстәма кылан сьес сушәнъ зевшішана сьезән.

Кылан-кә зевшішана сь, колә сь вәрә сувтәтнъ тьrgora сь. Тьrgora сь озьн зевшішана сь кылә сәстәма.

Суам: **вьдса** — **вьдәс**, **лєvtim** — **лєвә**, **tədtəm** — **təda**, **klub-tə** — **klubbyн** ... i s. o3.

U33EZ:

44. Мьщәләм шәрти стовоккеzas чуттес тужә гизә кьvvez: вьд зевшішана сь вәрә сувтәтә тьrgora сь.

лєvтъ — лєвә

вьдса — ...

tədtəm — ...

gotşə — ...

supkə — ...

kavtə — ...

kadtəm — ...

gaztəm — ...

vodşis — ...

gьpkin — ...

ladşis — ...

mədpəv — ...

zavodtəm — ...

sodtə — ...

45. Гизә да увтәттаньс кьрәвтә зевшішана сьесә.

Mi pomalim medo3za vitvoşa plan. Əni nuətam uz mədik vitvoşa plan şərti. Tədtəm uz setən siz-zə avu: вьдиньн сьфра, вьдәс льddəm, vištalam ozlan, мьj, мьмда колә kernь, stroitнъ. Jorttez! Озаньм уз una, вьдәнньм kutçam udarnəja uzavнъ, лєvтънъ socialistiçeskəj strojka. Dərevnəьн pondam pessьнъ, medвь mijan kolxozzez vəlisə voļsevickəjəş, а kolxoznikkes zazytoçnəjəş.

E da I озьн K da G gizəm jьliş.

Ovlə siz: baitikə ətik mort gorətcə kerku, а mədik suas tərku, ətik suas gid, а mədik — dīd ... i s. o3.)

Кылын e da i озьн колә гизнь k da g (kerku, гизнь, gez, gid).

Sodtət. Кьvvez, кәдна komi кылә прәмәш mədik кьliş, etə viş-taləm увтә озә шурә. Nija siz i gizşəнь, кьз кылә: **telega**, **tina**, **teatr**, **dənga**, **dərevna**, **dekab**, **divan**, **divo**, **tīnətə**, **tīkətə**, **qirizav**, **dəgəd**, **dəd**, **telefon**, **tīpografia** ... i s. o3.)

U33EZ:

46. Primerresə gizikə kərəlok tuja gizə koləm sypas: komi kəv-vezən k libo g, a mukəd kəvvezas — kəz kələ (çastəzək t libo d).

Kudymkarın -erisə vil -eatr. Şəsovetiş şəsovetə nuzə-təm -elefon. Oktavskəj praznik lunə oblaşə ɣstim pəm juəra -elegramma. Bəd lunşa -emperatura jəliş gizim -etraǵə. Moskva zooparkış -ima azɣləmə -igrəs. Kəlxozın -erisə vil ɣzət -id. Petra talun -ezurnəj. Mi -izim viştəs. Komien suənɣ şəm, a roçən -eŋga. Ləddişən kerkuən əsalənɣ -iag-ramm ez.

47. Kerə sijə-zə ɣzsə.

Kəlxoz suvtətiş ətlasa -erku. Brigada munis -ər -erav-nɣ. Sovet vlaş -erə vil olan — socializm. -in etə ɣz dənɣn oz ɣzav? Rəvoçəj da kreşşənin ətamədnylə şetisə -i. Kin nɣliş -ieznyşə vermas mezdətnɣ? — Ne-in. Nylən jon sojuz. Me ponda -iznɣ nɣ jəliş kəvbur.

Kəv sərɣn kəkpəvsən gizşən sɣez jəliş.

Mukəd kəvvez sərɣn tɣgortəm nəvət sɣ vərɣn kələ j, suam dədjən, kilja. Səeəm kəvves gizşənɣ kəkpəvsa nəvət tɣgortəm sypasaən, suam: dəddən, kilja, mişsa... i s. oz.

U33EZ:

48. Primerresə gizikə kərəlokkes tuja suvtətlə kolan sypassez.

Əşən ɣvtən dəǵ-a vəv sulalə. Dəǵ-ın pukalənɣ kək mort. Dəǵ ə teçim kil-a kərɣm. Lüksə kolə kil-ynɣ. Ovdəǵ-a zapon voǵ-ə. Əniş-a kaǵ-ə sunis. Teş-a oz-ja nəkin lok? Asja ojnəs nıv dərɣn kəin ɣn-alis. Laǵ-ənşor vərɣn əsalə zɣpka. Şəndi jugər kiş-ə vɣlişən. Şəŋ-alə tuləşsa gaza lun.

49. Gizikas kəvvesə vezlalə etə primer şərti.

Primer. Kil — kilja, oş — oşşə.

Koǵ... poǵ... moǵ... duǵ... zuǵ... zoǵ... viz... daǵ... zeǵ... vaǵ...

50. Bəd kəv vərɣə dumajtə da gizə kəeəmkə şərnikuza.

Primer: Brigadalən pinaşşə.

Unnalə, sɣnnalə, tessə, katta, votta, pinaşşə, uzaşşə, dut-
tan, Taţţana, mişşə, zollə, rizzə, vozzə, onməşşə, sillə, kişşə,
kattə.

Sodtət. Eta-kod askodaləmbɣ loə i roçɣ voştəm byd torjakɣɣn,
kəda roçnas romaşə ɳəvɣt sɣ ie-ən ɳeto je-ən. Siz: roç собрание,
komien sobraŋŋo, roç постановление, komien postanovlenŋo, roç
здание, komien zdaŋŋo, roç зелье, komien zella, roç судья, komi-
ən sudda... i s. oz.

Kər ɣrgora ɳorɣt sɣ vərɣn J kolççə kɣv sərə.

Vɣɣn mi viştalim, kɣz ɣrgortəm ɳəvɣt sɣ vasətə j sɣ da açɣs
sɣ tuja pukşə. A ovlə siz, kər j sulalə ɣrgortəm ɳorɣt sɣ vərɣn,
suam:

Gidjɣn olənbə vaʒaez (oz tuja viştavnɣ giddɣn), Kudjam eakɣs
ɣr (oz tuja viştavnɣ kuddam).

Kər j sɣ kɣv sərən sulalə ɳorɣt ɣrgortəm sɣ vərɣn, sek sija
kɣlas kolççə (gidjɣn, pazjɣn, kəzjas... i s. oz.)

U33EZ:

51. Gizə kɣvvesə, kɣz mɣççaləm primeras.

ɣrgortəm ɳəvɣt sɣsə kɣkrəvsətə, a ɣrgortəm ɳorɣt sɣ vərɣn
gizə j.

Primer: Kil — kilɣn, paz — pazjɣn....

Kəz — ... gər — ... duɣ — ... gid... zɣr — ... viz — ...
gər — ... prud — ... seɣ — ... zeɣ — ... ɳɣv — ... zɣr — ...
dod — ... ved — ... gad — ... pol — ... gid — ... zav — ...
kud — ...

Sodtət. Pantaşlənbə kɣvvez, kədnaɣn i vərɣn kɣlə-kod j, no oz
gizşə, suam: gizşə kiɣn (a kɣlə kijɣn); gizşə viɣn (a kɣlə vijɣn);
gizşə piɣn, viɣn, bias, kias, kies, dies, zies, şibs, liɣs, pimiɣs, pi-
mies... i s. oz.

Kɣvvuz, kɣvrom.

Byd torjakɣv pozə vezlavɣn. Torjakɣvsə vezlalikə mi vermam
kazavɣn, kɣz sija jansalə kɣk torjə: ət torɣs oz vezlaş (vezlaştəm),
a mədɣs vezlaşə.

Primerrez: 1) zavod, zavodьn, zavodə, zavodiš, zavodlan, zavodlə. Vezlaštəm torьs eta torjakьln loə zavod. 2) меньm, mešan, melan, meiš. Vezlaštəm torьs loə me. 3) узьn, uzav, uzalam, izzəm, izzış. Vezlaštəm torьs loə izz.

Torjakьlsln vezlaštəm torьs mьccałə torjakьlsliš medsərsa vezərtassə Eta torjakьv torьs sušə kьvvuzən. Torjakьlsln vezlašan torьs sušə kьvpomən.

U33EZ:

52. Medoz gizə torjə ətkod vuza kьvvesə, sьvəryn mədik vuzaesə, kuimət vuzaesə i s. 03.

pila, pilka, vart, vartan, vartəнь, munə, sodə, sodtьнь, munь, levə, lebalə, vednak, vednackəj, vednəj, levtьнь, vьekьнь, vьekas, pyrнь, pyrətnь, vaj, vajнь, vurnь, vurətnь, kajнь, kajətnь, vajavнь, vursьнь, kajləma, garjəma, ərən, ərys, ərokьs, çerrez, çerok.

53. Kьvvesə gizikə medoz torjətlə nьliš kьvvuzzesə da kьvpommesə. Vuz kolasas da kьvpom kolasas suvtətə kьrəlok, kьz mьccałəma primeras.

Primer: giz, giz-a, giz-an, giz-нь ... i s. 03.

giz, giza, gizan, gizнь, gizət, giziš, giztəg, gizəm, gizlis; vaz, vazə, vazьs, vazməm, vazša, vazən, vazьn, vaznas; ker, kerə, kerən, kerla, kertəg, keras, kernas, kerьs, kerku, kerkuьn, kerəm; sonьt, sontə, sontiшнь, sontisə, sonaləm, sonьtzьk; arnas, arən, arjav, arlan.

54. Kerə sijə-zə izzə.

gez, vazša, vəzьn, vəras, vezzez, giziš, velətiš, kьlətčan, lebalan, kərtashнь, kotrašнь, çorьtzьk, matьnik, dornь, doddavнь, dozьn, zarətnь, supətnь, sьvьltнь, səmmətnь, sьr, sьrzьнь, kutə, kutalə, kəmkət, paštashнь, pašok, rezнь, rektan, rektьнь, repə, repətnь, zev, zernь, zьk, levtьнь, tьrtнь, tьrmas, tьrə.

Ətkavuza da unavuza kьvvez.

Seeəm torjakьvvez, suam: va, ar, zьr, šin, jur, gərd, kədnijaьn kьvvuzьs toko ətik, sušəнь ətkavuza torjakьvvezən.

No komi kьln eməš una seeəm torjakьvvez, kədnaьn kьvvuzьs ne ətik, suam: jurši — jur-ši, šədkaj — šəd-kaj, kajpoz — kaj-poz,

vitdas — vit-das, sьpas — sь-pas, muviz — mu-viz, muvizuz — mu-viz-uz... i siz oz. Seeam torjakьvves suşəň unavuzə torjakьv-vezəñ.

U33EZ:

55. Gizə enə unavuzə torjakьvvesə da gizikas torjətlə kьvvuz-zesə kьvpommez berdiş (кыз мьччалəм primeras).

Primer: In-va, şin-kьm . . .

gərdarmejeç, læmpu, şinlьs, şizimdas, sьpas, Inva, şinkьm, jurşi, vipur, kajpoz, kajvarьs, vapoł, vavergaç, səmjəv, Lorva, Kəsva, Urju, pezgag, pelkьe, çuŋkьe, biaiz, şinlop, çerinañ, muviz, muvizuz, ojsəg, biçir, çerpu, kьvbur.

Vil torjakьvvez arkməñ jьliş da f, x, c sьpas jьliş.

Mortlən oləməs pьr i pьr vezşə. Oləməs vezşikə arkməñ vil predmettez, arkməñ i vil vezərtassez. Ena vil vezərtassez ponda kovşəñ vil torjakьvvez.

Vil torjakьvves arkməñ siz: libo nişə voştəñ mədik jəz kьv-veziş, libo nişə arkmətəñ as torjakьvveziş.

Mukəd kьvveziş voştəñ kьvves eməş i komi kьlьñ. Siz vazьn-ŋi roç kьliş komi kьlə pьrisə seeam kьvvez, suam: kreşşəñin, kə-zəin, kosa, ponar i siz oz.

Əni, revolucia vəğьñ, komi kьlə una pьrisə i roç i mukəd vil torjakьvvez, suam: sovet, vołsevik, udarŋik, revolucia, burzuj, so-cializm, avtomobil, kulak . . . i una mukəd.

Komi kьvveziş sizşə arkmisə nejeəa-ŋi vil torjakьvvez, suam: velətiş, juraliş, vьdmas, ŋimveztas, viştas, juaşan, gorətan, vuzan, tədçan, a sizşə i mukəd jəz kьvveziş torjakьvvez, kədna suşəñ komiəñ-moz, suam: mexaŋizirujtəñ, masьŋizirujtəñ . . . i s. oz.

Mukəd jəz torjakьvveskət komi kьlə pьrisə i vil sьez, kədna ozyьk komi kьlьñ ez vələ — kuim sь: f, x da c. Seeam kьvvez, kəd-naьñ eməş f, x, c sь, siz i kolə gorəçsьñ i gizsəñ, suam: fabrika ferma, centra, CIK, xina, ravlak, afisa, revolucia, kafə, geogra-fla . . . i siz oz.

Sodtət. Mukəd roç kьvves vazьn-ŋi pьrəmaş komi kьlas. Nija ne f, x, c sьəñ gorəçsəñ-ŋi i gizsəñ, a siz, kьz kьlə: Poma, Pjo-dor, ponar, pełser, partuk, porma, sarapan, kəzajstvo, karç, pa-rakod, krəməj, çep, mełŋiça, kuzneç . . . i siz oz.

U33EZ:

56. Gizə Moskva jəliş da uvtəttənbə kbrəvtə f da c sypassesə.

Mijan Sojuzn centralnəj kar—Moskva. Una Moskvañ plə oñir. Una eməş fabrikaez, zavoddez. Moskvañ medbət uçrezdennoez—CIK (Centralnəj Ispolnitelnəj Komitet), Sovnarkom (Narodnəj Komissarrezlən sovet). Moskvañ—VKP(b) CK—Všesojuznəj Kommunističeskəj Partia'n (bolševikkez-lən) Centralnəj Komitet. Komsomol CK i una mukəd orga-nizaciaez.

57. Gizikas kbrəlokkes tuja suvtətlə kolan sypassez: f, x, livo c.

Mijan kol-ozn em podavəđitan -erma. Maksim Onton ve-lətcə rav-akn. Nardom dñnñ əsalə a-isa. Şelsovetə nuzə-təmaş tele-on. Geogra-iañ gizəm mijan mu jəliş. Paşkət nuriş əzzəmaş tor-. Apte kaiş voşti -ina porosokkez. Piła velətə -imia. Nardomñ şblankvvesə şlis -or. -irurgəm suəñ doktu-rəs, kəda kerə opera-iaez. Kerimə električeskəj stan-ia. Dele-gattez munisə kon-eren-ia vylə. Kerimə kək repeñi-ia.

58. Kerə sijə-zə uzsə.

Mijan SSSR pašta munə industrializa-ia i kollektiviza-ia. Zavoddezñ, -abrikazñ, kol-ozzezñ i şov-ozzezñ jonmə da paşkalə elektro-ika-ia i maşniza-ia. Omən strana pašta una uzaləñ MTS-ez, otsaləñ kol-ozzezlə. Sovetskəj so-ialističes-kəj respublikaezlən sojuz—mu vylñ etik seeəm gosudarstvo, kbtən nekbeəm na-ia ozə ugnetajtçə. Bəd na-ialən mijan eməş ətkod pravaez.

59. Gizə tetradanb kəvvez, kədnañ f, x, c tuja gizşəñ p, k, ç (uliş kəvvez şərti esə aşnbt dumajtə seeəm-zə kəvvez).

partuk, kəzain, çep, kuzneç, Pjokla, Poma, sakar, pəiser, şvineç, kəzajstvo, çigan... i siz oz.

60. Vezlə kəvvesə siz, medbə bəd kəv koñeçñ vəli—acia:

traktor—traktorizacia; kooperativ; demonstranttez; maşna; kollektivnəj; industrialnəj; vojennəj.

61. Gizə da çuttes tuja suvtətlə koləm kəvvesə, kədna gizəmaş u3 bəras.

Carskəj ... presledujtis ravočəjjezəs. Sija vətəlvlis vəd. ... Musar pašta vəd srtanaən 1 Maj lunə kerəñ Koopera ... vər mi munam Oktafskəj ... značəñnoəs mir pašta.

Čuttəs tujə suvtətləm ponda kəvvəz: **polīcia**, **revolučionerəs**, **kooperacia**, **demonstracia**, **socializmə**, **revolučialən**.

62. Gizə da sodtalə kolələm sypassesə.

Mijan stranaən elektroi-ika-ia kerəm — eta Illiclən zavet. 1905 gədsə revolu-ia vəli proletarskəj revolu-ialən generalnəj repeči-ia. Mijanlə kolə tədñ SSSR konstitui-ia. Stranalən industrializa-ia — mijan medkolan zadaça. Šeļskəj kəzajstvoən kollektiviza-ia munə supyt tēmppezən. Mijanlə vəd proizvodstvoən kolə nuətnə racionaliza-ia. Mi kəvzim avia-ia jliš lek-ia.

Sodtət. 1) Roč da mukəd kəvvəzəñ ia kəvpomas j oz gizšə: kooperacia, elektifikacia, ximīa, partīa, Anglija, Germanija, Švecīa ... i siz oz.

2) Komi kəvvəzəñ ia kəvponym j kolččə, suam: nija, mījan, sija, tījan

V da I gizəm jliš.

Mijan literatura kələ voštəmaš giznə 1 da v sypasəs to kəəəm praviloez šerti:

1) komi torjakəvvəz roməñ pyr giznə kolə v: kəv, pəv, uzav, vəv;

2) komi torjakəvvəz sərəñ turgortəm syez ozyñ pyr kolə giznə v: keravñ, kəvza, pəvšəñ;

3) komi torjakəvvəz sərəñ turgora syez ozyñ pyr kolə giznə I: kələn, pələs, uzala, vəli;

4) j sə ozyñ pyr kolə giznə v: novja, dovjašə;

5) ez, et, es kəvpommez ozyñ pyr kolə giznə kəkpəvsa v: kəvvəz, vevv t, kərtuvves;

6) komi torjakəvvəz ozyñ I kolə giznə sek, kər ena torjakəvves arkməñ to kəəəm kəvvuzzeziš:

lav, lavīč, lava, lazmyt, lak, lañt, lae, lapkət, lapyt, laťtun, lev, leč, lez, ləčyt, ləg, ləz, lən, ləš, (- ət, - al, - ət), ləsə, ləz,

lov, loj, lok, lo, lont, lop, lovpu, lud (ludoka) ludнь, ludьk, lun, lь, lьšin, lьa, lьvkjätlь, lьd, lьz, lьj, lьm, lьs (—нь) . . . i muk.

Sodtət. Oza nöl pravilo şerti oz gizşə to kьeəm torjakьvvez:

a) roç da mukəd kьvveziş voştəm torjakьvvez: Internacional, kolhoz, sovet, zurnallez, kapital, Ural, metal . . . i siz oz.

b) nimməz da pami||oez: Moskva, Sverdlovsk, Svecia, Kudь-mova, Kaganoviç, Molotov . . . i siz oz.

c) ңeşana torjakьvvez: ңavəstis, ңavəstə . . .

ç) unavuzə komi torjakьvvez: şinva—şin-va, voţva—voţ-va, kьv-vuz—kьv-vuz, socvermaşəm — soc-verm şəm, tavo — ta-vo . . . i siz oz.

U33EZ:

63. Gizə da kьv pommezas kьrəlokkez tujə suvtətə kolan şьpas-
sez: v |ibo l.

Kolhozə voştisə kьk viļ və-. Ёvəssə topytzьka pədna-
Asьvlaң mijan dьnşaң eməş Ura- kerəssez. Plan şerti uzte
poma-. Knigatə en koşa-. Asь- talun miça. Mi velətim
komi kь-. Mijan SSSR-ьn una kolə meta-. Otsa- sijə sed-
tьnь, Ёd ызьn ызə- udarnəja.

64. Gizə kьvbursə da kьv pommezas kьrəlokkez tujə suvtətlə
kolan şьpas.

Gorətə Piļa brigadir,	Əsəm vərə kin?
şьlən-ed kluçən pižə vir:	En laşmaş!
— Ej-ej, berga-!	Sodtь, jort, lьšin!
Vьnənzьk kera-!	Kera-, kera-!
Kin vəryn?	Pu şələm koka-!

65. Gizə primerresə da kьrəlokkes tujə suvtətlə kolan şьpas.

Tə-nas lunnes loisə vorovej oşkəv kuzaəş: oz jestь son-
diьs petnь, vərə-ңi lezçə. Velətişliş bura kь-zan, unazьk jurat
kołas. Komi kь-sə mijanlə kolə pərtнь |itəraturnəj kьlə. Ta-
lun asь-şaң pondis kəin-moz unğavnь ləçьt ojtəv. Mijan
nьvvəs şьlənь seəəm şьlankьv: Vizьv olan munə ozlan, sodə
mь-kьd, sodə vьn; çorьt tuj vьlə mi petim, kollektiv mi
doram зьn! Ёd tulьs mijan juez kuza kь-tə una vər. Kol-
hoznəj juraliş çorьta kьrə-təmən viştalis: „Ət və-sə kolas

8оццәтнѣ, ьстѣв нѣ-тә бригадирѣс дѣнә, мед вовлис таццәз“. Gortә loktәm wәrn җe-na soццишстан: vәv verdьстан, узѣс-тан, vetlan рѣ-шнѣ, әтик-мәдикә gort гәгәр керьстан да вәр цозька leзчан вәрә aslat brigadaә.

66. Gizә kьvbursә da kьrәlokkес tujә suvtәtlә kolan sьpas.

Tu-ьс panta-amә ta-o
gәriш brigadaән mi.
Aш ьв paшta go-kьс goralә,
шinneзн sotчә aш bi.

Su-tamә p-uggezән lozән,
pizis med uz setән, tan.
Tәdam mi, цorit mog oзн:
nol -oән — -it -oша p-an,

Šәra-nѣ kutçamә gәrnѣ,
og kolцә vәрә җekәр.
Pondas tә-ok u-тн vәrnѣ
-ez гьән suk rozja zәр.

Gorәнзьk, gorәнзьk kiшш
gәriш-ән -il шь-ankь-.
Nekin med wәrn ez kьшш,
әtvь-iш uza- i шь-.

67. Gizә da kьrәlokkес tujә suvtәtlә kolan sьpas.

Okтavskәj revoluciaәз uza-iш җәз o-is әddән umәla. Ravo-цәjjez fabrikaезн da zavoddeзнн uza-isә 18 цasән sutkiә. Šәkьt vә-i i uza-iш цelaц-ә; nija uza-isә 8—10 цasән sutkiә, medвь sedтнѣ as ponda naң. Bьdәs uza-iшсес o-isә pemьt da umәl kerkueзнн.

Ez vә- kokñit i uza-iш kreшšana-ә dєrevңaeзнн. Nijә vәra вьdңoz ze-әtisә ku-akkez. Ёәkть-lisә pud naң ponda uza-нѣ вьdsa gozum.

Aшнѣс-зә burzujez da ku-akkez o-isә вьсәma: ьзьt җugьt sәstәm kerkueзнн, шojisә medвur шojan. Puka-isә uza-iш җәз ši-i вь-нн i bogatša-isә.

Askodaləm.

Çastə ovlə siz: şornitəkə torjakəv mi gorətcəm ətmoz, a gizam mədmoz.

S u a m: mi gorətcəm **kəzzək**, a gizam **kəsək**, **kəzzək** tujə gizam **kəzzək**, **Ысса** tujə — **Ыдса**, **soçcə** tujə — **sotcə**... i siz ozlan.

Etəm kəvvezas, kədnaən sulalənə ordçən **s—z**, **z—z**, **d—z**, **s—z**, **t—ç**, **s—ş**, **z—ç**... i siz oz., bəriş səs (**z**, **ş**, **z**, **ç**) pəndətcənə suşənə ozək ozişsezşə (**s**, **z**, **d**, **t** i mukədsə). Ozək suəm səs vevtə sə ozən sulaliş səsə, mədnoz sunə — bəriş səs askodalə oziş səsə, siyən mi i baitam **sotçis** tujə **soççis**, **kəsək** tujə **kəzzək** i siz oz.

Mukəd kəvvezas baitikə kələ ne bəriş səs, a vil sə, suam: **şədzək** tujə ne **şəzzək**, a **şəzzək** (vil sə **z**); **Ыдса** tujə ne **Ыдса** a **Ысса** (vil sə **c**).

Medbə tədnə, kəz kolə giznə ыдсə torjakəvvesə, kədnaən pantaşə askodaləməs, kolə libo əzənə ena kəvvezliş kəvvuzsə, libo kəvvesə veznə siz, medbə tədtəm kəv bəras sulalis tırgora sə. Kəəm sə estən petas, siyə i giznə.

S u a m: **kəzzək** — **kəz**, **kəza**, **kəzəş**; **gəzək** — **gərd**, **gərdə**; **soçcə** — **sot**, **sotə**, **sotas**... i siz oz.

U33EZ:

72. Primerresə gizikə kəvvezas kərəlokkes tujə suvtətlə kolan səpassez.

Jur vevdəras sələn so-çə vit pələsə gərd zvezda. Me velə-çə mədik god. Vonə le-çə çeriavnə. Vugsə ывəs verdşis me se-ti. Kə-çə en vizət, ızən jəzəs pizə. Vərə pıran, zik kəz guə: dərşanas-ñi pemyt, a pəkəs esə pemy-zək Von kək nəv sulalənə kəqəs kəzaəs, a sajas ыдмə pozum esə kə-zək, esə ыз-zək. Menam karandasə tenat karandasşə çor-zək. Uzaliş oğır se-tə əsləs vil olan.

73. Əzə ena şornikuzaeziş askodalən səsə da uvtəttənəs kərəvtə nija.

Əddən gazaəs sulalənə tuləşşə lunnez. Bura ləzətişə əziməz i oşəz. Ətkə kresşanalən şuez ləzəs, a kolxozlən esə ləzzəkəş. Kolxoznikkez bura ləşətcisə kəzan kad kezə, nija ozək petişə gərnə da kəznə i pəndətcisə-ñi kulturnəjzəka

68. Gīzə primerresə da vьd j oзын suvtətə çuttes tujə kolan sьpas.

Şelsovet vььн pa-jalə gərd flag. Me no-ja viļ sapoggez. Sumkaə wəram pondis do-jaşnь. Mijan ponьs əddən a-jiş. Annalən ke-jaьs Paraş nima. Gьaju krut bereg dorə kojalə.

69. Ena şonikuzaez kьvveziş əzzə l sьpasən pondətcən kьvvuz-zesə da gīzə niјə torјə.

Çeləđ sadьn una sulaləнь lazьmьtik pьzannez. Ətəryn lə-şətəmaş laviçcez. Rьt kezə tələs bura lənis, vəliš çeribьs pon-dis sednь. Kьəəm kərokьs lapьtik! Asьvnas şorən gortə lokti da vəliš gorsə lonti. Eta nədeļьn dugdəvtəg lьmjalə. Me vugraşikam kьk jodi lezi. Levtişis təv, pondis kьmərtçьnь. Tulьssa zer wəryn ludьs basəka rəmaşis. Laţtanşor kolassan lezçişəm zьpka. Rakliş şojəнь wəzsə da çeplannesə. Piļa asьv-ььt ləşjə çerpu, a ajə ləşətə şiјəs. Kerəs uvtas lezçikə kokkezə niļdisə da naţas laekiši uşi. Loktis viļ lun, vajis viļ uz. Ləgaşis sariz, ььt gьezən pondis ləzətnь, kovjavnь. Vəvves jəras pьrəmaş da musə una loјəmaş.

70. Kьrəlokkes tujə suvtətlə v libo l sьpas.

Zagvь-a zirkətə, vet-ətə çasovəј Makşa-Ivan la-ka dьnət. Vaçkьstas oça ki, perьta pondь-as ətmədərə vet-ьnь. Kьz tupьl kaţtişəma tu-upə; voroţniksə -əvtəm, kьz sonьt pozььn puka-ə jurьs. Voroţnik dorres kurzavitəmaş. Usokkes Ivan-ən kьnməmaş, jьsa-əmaş. Su-tьstas siја, zagvь-a loa-ə, kь-zə, oz-ja kьtən mьj kь-, çorьta zmitas vintovkasə kias da wəra sontişə vet-ətmən. Ta-un rьţtavlas-ni rotnəј Strizov stavьn višta-is: çoçkommes-pə matьn su-a-əнь, ko-ə-pə wurzьka noz-zaşnь, kь-zьnь, med nə şurnь plenə. Ivan çuţ da i su-tьstə, kь-zə. Jona sь-ən şə-əm pessə. Bura nədeјtcəнь jorttes Ivan vьlə: as-anьm siја mortьs.

71. Kerə siја-zə uzsə.

-azьmьt, kura-ə, -əzətə, ve-ətcь, kь-zь, inđət-əmən, -ьşinnas, -ontişə, kovja-ə, ve-a-əma, əzzьv-i, ko-ə, uza-a, uza-нь, Petro-lən, Zubo-a, uza-anin, vəra-əнь, şьv-ьv-i, voş-ьv-i, tə-şa, kьrəvts-əma, vajav-isə.

узавнь муся. То мысан колхозлән шес куззкәш да ләз-
зкәш.

74. Керә сija-зә узсә.

Озлаңә, инкаез!

(mart 8 lun kezә).

Озлаңә, иннез!
Çorыtzьka talә.
Levtә vьlьnzьka
gәrd via flag.
Jonzьka, jonzьka
çalәtә şьlә.
Kok uvtьn talә
gov oтіrlіş vrag.

Talun kьkjamьsәt
mart tәliş lunә
praznik — vьd mu pašta
иннеzlән lun.
— Әj, инка! Kьlan-ja?
vьn tenat una,
Leninьs tuj kuza
jonzьka mun!..

Mukәd torjakьvvez gizәm jьliş.

Medвь torjakьvvesә pravilnәja gizнь, mi unazьksә kossam nьliş
кьvvuzньсә i сь şәrti vәliş gizam. Suam: medвь tәdnь, kәda pravil-
nәj loas — **кодзьнь** ali kозьнь, mi kossam eta кььsliş кьvvuzсә
Кьvvuzьs loas kod; sizkә kolә gizнь **кодзьнь**, a ңe **коззьнь**.

No ңe vьd torjakьvliş pozә seeәm koknita tәdnь кьvvuzсә.
Boştam torjakьv аззьнь. Mi baitam аззьнь, a gizam адзьнь. Sunь,
vьtte-pә eta torjakьvlән кьvvuzьs ad, mi ңekьz og vermә da i ңem
şәrti. Siz zә mi vьdәnnьm ba tam **колцсьнь**, **мыццавнь**, **мыццисьнь**;
gizlim ozьk **колтсьнь**, **мытцавнь**, **мытцисьнь**, no baitнь, vьtte-pә
ena кьvvezlән кьvvuzzeznьs **колт**, **мыт**, mi vәra-zә ңem şәrti og
vermә.

Ogә-kә mi vermә tәdnь torjakьvvesliş кьvvuzzesә, sek kolә
vьdәs еnә torjakьvvesә gizнь siz, кьz baitam. Sizkә, kolә gizнь:
аззьнь, **колцсьнь**, **мыццавнь**, **мыццисьнь**... i siz oz.

Sodtәt: **kәln**, **kuim**, **vait**, **pәim** — ena кьvves ашньs вьdsәn-
nas loәнь кьvvuzzezән. Ena кьvves gizşәнь j şьpastәg.

U33EZ:

75. a) Gizә кьvbursә da кьrәlokkez tujә suvtәtlә kolan şьpassez
(şьpassә suvtәtәm озьn аззә кььsliş кьvvuzсә, a kәda кьvliş şәkьt
аззьнь — gizә seeәm şьpas, кьeәm кьlә).

Çoza, çoza sýlas lýmьs,
 ve-şas ətərlən olan:
 zərni, sonьt loktas tulьs,
 mь-čas gaza çuzəmban.
 Gaza tulьs mi vi-çışam,
 pizam ızьn lun i oj:
 kəzan kad kezə ləşə-çam,
 sija bьdlə loas voj.
 Von kolxozьs pluggez voçə,
 vezə nijən vaz savan.
 Traktor peslə: razə, teçə,
 toko kьlə trin da bran.

в) Ена кьvveziş azə kьvvuzzez da arkmətə nьşan seeəm vił
 кьvvez, kədnəьn вь vəli askodələm.

1. Gərdən	7. Uçətik	13. Vidiş
2. Şəda	8. Ləştəv	14. Kodəv
3. Kьziş	9. Vezis	15. Miritisə
4. Ъzьta	10. Sotəma	16. Vətiş
5. Neьbьtik	11. Gorətiş	17. Jordəm
6. Jansətişə	12. Nuətiş	18. Bergətam

Primerrez: gərdən — gərd — gərdzьka; vidiş — vid — vid-
 çimə.

с) Boştə torjakьvvez kulm, [kəin, balt, pə'm da gizə seeəm
 şornikuzaez, kədnəьn вь vəlişə ena torjakьvves.

4. Mьjiş arkmə şornikuza.

Jurakьv da viştas.

Şornikuzaьn кьv, kəda mьççalə, mьj jьliş munə şorni da oçə-
 кьv vizə kin, mьj jualannez vьlə, suşə jurakьlən.

Suam: Ivan Ъddə gazeta. Kin Ъddə? Ivan (jurakьv). Pes
 кьvtə ju kuza. Mьj кьvtə ju kuza? Pes (jurakьv).

Şornikuzaьn кьv, kəda mьççalə, mьj predmet kərə libə mьj
 sьkət kerşə, suşə viştasən.

Suam: Ivan lıddə gazeta. Məj kerə Ivan? Lıddə (viştas.)
Kolxozlən şu vundişşə. Məj kerşə şu? Vundişşə (viştas.).

U33EZ:

76. Bəd jurakıv berdə vərjə viştas. Gizə şornıkuzaesə. Bəd şornıkuza vərən suvtətə çut.

Jurakıv:

Viştas:

kolxoz

uz

ovezlička

sdeşina

ıbbəz

urozaj

{ ləşalis, bıris, jonmis, lebis,
ləşətəm, gərəmaş.

77. Gizə stattaşə. Ətik kərələn uvtəttanıs kərəvtə jurakıvsə, a kək kərələn viştassə.

Mijan kəzajstvo supıta bədmə. Bədməny vil zavoddez. Vaz zavoddez ızdəny. Bədməny vil karrez. Otırıs mijan Sojuzın sodə. Olanıs sılən burmə. Uzalışşezlən uzdon levə. Kolxoznikkezlən dokoddez sodəny. Uzalışşezlən potrebnos levə vıləzyk. Burzyk şojan-juan kolə raboçəjjezlə da kolxoznikkezlə. Bəd tovar nılə kolə. Mijan promıslennos əni bəd tovarsə kerə unazyk ozsa carskəj Roşşıaşə. No şo-zə mi og vermə esə şetnı tovar sымda, мымда kolə. Çoza raboçəjjes da kolxoznikkes pondasə voşnı tovar sымda, мымда kolə.

78. Gizə kəvbursə. Ətik kərələn uvtəttanıs kərəvtə jurakıvsə, a kək kərələn viştassə.

Kıtçə en vizət—

uzın jəzys pizə.

Məd olan paşə,

sogmə vil strana.

I luniş-lun

pjatna puktəm gərd vizən:

setən—vil zavod,

setən—əmləsaləm va.

Şerəmtçə şin!

Şerəmtçə çüzəmbanə!

Etaeəm lunə

sodə kiyn vın.

79. Gizəm kəvvesə kerə viştassezən, dumajtə nı berdə jurakıv-vez. Uzsə kerə siz, medvy sogmis neşyt viştəs. Bəd kəv çukər oзын viştəsses juraləmaş. (Jurakıvsə pozə suvtətnı viştas ozas libo sı vərən).

Гьм.

Kajə, sajəvtčis, pəltə, gʸmnʸitis, virdəstis, kištə.

Vojna.

Гьмәтәнь, ҫарәтәнь, суҭһаләнь, гәһитисә, котәртәнь, рьссә, ушәнь, горәтәнь.

80. Gizəm kʸvvesə kerə jurakʸvvezən, dumajtə nʸ verdə vištəs-sez. Uzsə kerə siz, medvʸ sogmis җeʸzʸt vištəs.

Pervəj maj.

Demonstracia, flaggez, sonđi, ravoçəjjez, kolxoznikkez, pionerrez, ʃblankʸv.

Ar.

Pogoda, zerrez, təv, puez, lissez, kajjez.

Зенѣт ҫорҗикузаез. Vezərtətiş kʸvveza ҫor- җикузаез.

Eməş ҫorҗикузаез, kʸtən toko jurakʸv da vištəs. Suam: **Velətiş ləddis. Velətişsez gizisə.** Mukəd ҫorҗикузаезən jurakʸvşa da vištəs-şa eməş esə vezərtətiş kʸvvez.

S u a m: **Mijan velətiş tən ləddis vištəs. Velətişses talun gizisə diktovka.**

Estən ҫədən әktəm kʸvves — vezərtətiş kʸvvez, nija urakʸvsə da vištassə kerəнь vezərtanazʸkkezən. Suam: **velətiş; ləddis; kʸeəm velətiş? mijan velətiş; mʸj ləddis? vištəs ləddis kər ləddis? tən ləddis.** Ena primerrez ҫərti pozə azʸbʸn: vʸd ҫorҗикузасə tujə torjətlʸn kʸvvezə paraezən, kədna әtamədkət jitsəнь vezərtasən. Ҫorҗикуза **mijan velətişsez talun gizisə diktovka** torjaşə to kʸeəm paraa kʸvvezə: **velətişsez gizisə** (jurakʸv da vištəs) **mijan velətişsez, gizisə diktovka, talun gizisə.**

Ҫorҗикуза, kədaʸn toko jurakʸv da vištəs, suşə **зенѣт ҫorҗикуза**ән.

Ҫorҗикуза, kədaʸn jurakʸvşa da vištassa eməş vezərtətiş kʸvvez, suşə vezərtətiş kʸvveza ҫorҗикуза

U33EZ:

81. Kerə şornikuzaesə vezərtətiş kəvveza şornikuzaezən. Eta pon-da dumajtə da jualan nes tujə suvtətlə vezərtətiş kəvvez.

1. Mi stroitam (мьj?). 2. (Кьтən?) peçatajtəm zameťka (мьj jьliş?). 3. Mi (кьз) pьrtam olanə (мьj?). 4. Kol-xoznikkez boştisə (мьj?). 5. (Мьj?) kolxoznikkez çulətişə (кьз?). 6. Mi ləddimə (кьтən?) (мьj?) (мьj jьliş?). 7. (Кər?) me muna (кьтçə?). 8. (Кər?) pogoda (кьз?) mədkodşalis. 9. (Кьəəm?) vər ləzvizə (мьj sa jьn?). 10. (Кьəəm?) konuk (кər?) (кьтçə?) nuətiş (kinəs? (мьj kern?).

82. Kerə şornikuzaesə vezərtətiş kəvveza şornikuzaezən. Eta pon-da dumajtə da suvtətlə vezərtətiş kəvvesə.

Skola oşşis. Mi veləťcam. Velətiş velətə. Mi gizam. Mi ləddam. Velətiş jualə. Mi viştalam.

Кьlis gudok. Udarnikkez oz munə. Brigada uzalə. Mi tьrtam. Zavod vьnşalə. Prorьv l̆ikvidirujťə. Proizvodstvo paşkalə.

Kolxoznikkez petisə. Traktorrez vərzişə. Pondəťcis uborka. Kolxoznikkez uzaləнь. Uborka poməşşis.

83. Бьд şornikuzaış azzə jurakьv da viştas. Сьвəгьн бьд şornikuzaьн torjətlə kəvvesə paraezən (jualannez şərti), medьь бьд paraьş vəli jitsəm vezərtasən. Torjətlьнь pondəť jurakьvşəñ da viştassəñ.

Primer: Tuj kuza zagənik kьşşə ьзьт ovoz. Kьşşə ovoz, ьзьт ovoz, kьşşə zagənik, kьşşə tuj kuza.

Asьvnas me çeççi oz. Kerkuьн vəli esə pemyť-kod. Me peryťa paştəşi. Ştena vьliş me boştı pısal da peti ətəřə. Pon-dəťçə viľ lun. Dərevnəьн gorəñ kьtsəşəнь petukkez. Asьvşə kəzьť-kod təlok çuť rualьslə. Ju sa jьn kьməřən sulalə pemyť vər. Nұr veştьn çoçkom eakьllezən əsalə tuman. Me ləzçi kerəs uvtə da supьťa pondi oşkavнь vərleñ.

84. Sogməť neьzьť viştas. Stovokas şetəm kəvvesə puktə jura-kəvvez tujə. Nь verdə dumajtə viştassez da vezərtətiş kəvvez. Бьд şornikuza vəгьн suvtəť çuť. Ozleñ munan şornikuzaesə pondəť ьзьť şьpasən.

Uzsā kerā to eta primer šerti:

zavod
domna
rabočejjez
cex
udarnikkez
prořbv

Mijan zavod stroitšis. Viļ domna lezīsē
uzavņb. Rabočejjez kerīsē bzyt pveda.
Domennēj cex vištalis ašsē udarnējān. Udar-
ņikkez bura kutčišisē uz verdē. Prořbv
likvidirujtšis.

gudok	kommuna	skola
rabočejjez	traktorrez	malogramotnējjez
klub	kāzan mašyna	knīga
bībliotēka	tālētčan mašyna	vištās
štengazeta	čelađ kerku	tetraddež
statāta	jaši	juašannez
pessām	ambulatoria	šornitām
progullež	skola	velētčām
juām	komsomoleččez	tomjēz

85. Kķk šornikuzaiš kerā ētikā. Eta ponda bvd jurakvsvē mēd
šornikuzašis čapkā (sija, nija i muk.) da mēd šornikuzašē jītē oza-
bskāt da lībo i asvezertastēm kļlān. Bvd šornikuzašb vištassē kļrvātē.

Primer: Paravoz tutēstis. Sija zagāņik vērziš ozlān. Paravoz
tutēstis da zagāņik vērziš ozlān.

Mijan rabočēj brigada munis kolhozē. Sija kēsjišis indētņb
setčin uz. Jorttežņb kolhozšān ņēatpūr gizlīsē zavodē. Nija
juertisē mijanēs aslanbš uz jļliš. Ņol tēliš vērņb rabočejjez
ēksisē zavkomņb. Nija lēddisē viļ gizēt kolhozšān. Mijan
brigada vizēm ašsis kļvsvē. Sija kēsjišēm čōza vēr lokņb.
Rabočejjez otsalisē kolhozlē vņšavņb.

86. Bvd šornikuzaiš kerā kķk šornikuza. Eta ponda vezertas
šerti jansētē sijē kķk torjē. Oza tor vēras suvtētē čut. Mēd toras
pūrē jurakv sija lībo nija. Jurakvsvē da vištassē bvd šornikuzaiš
iutētānbs kļrvātē.

Primer: Okķabskēj revolūcia mērddis pomessykkkezliš da
burzuazlališ zavoddez, fabriķaez, mu da šetis niķē proļetarskēj
gosudarstvolē. Okķabskēj revolūcia mērddis pomessykkkezliš da
burzuazlališ zavoddez, fabriķaez, mu. Sija šetis niķē proļetarskēj
gosudarstvolē.

Kolxoznikkes peşşəni uravnilovkakət panıt i kerəni sdejsina. Stałin jort juŋ telişə 1931 godə baitis kəzajstvennik-kez soveşşanŋo vėln da aslas şorŋiyn viştalis kvať indət mijan kəzajstvo ozlaŋ munəm jliş. XVII partkonferencia 1931 godn promşlennos iz jliş kvvzis otçot i sekzə şor-ŋitis məd 5-godşa plan jliş da 1932 god vėlə plan jliş. Mijan zavod kolxoz vėln boştis sefstvo da ıstis setçin ızavnı assis brigada. Sovetskəj vlaš otsalə vərə kolççəm oťirrezlə vıŋşətnı nılış kəzajstvo i nuətə ızıt iz nılış nacionalnəj kulťura levtikə.

Нетъра şorŋikuza.

Şorŋitikə çastə ovlə siz: kolşə jurakyls libo viştasş. Mukəd kadə kėknannı nija kolşəni — i jurakyls i viştasş. Çastə ətaməd-kət baitikə ozlaŋ muniş şorŋikuzaş soddə ozza şorŋikuzaşə da kerə mukəd torresə şorŋikuzaşliş nekolanaezən.

Lyddə şorŋitəm:

— Te kytçə?

— ızavnı.

Ozza şorŋikuzaas abu **munan** viştas. Viştasşə kolťəg kolis vı to kyz: **Te kytçə munan?** Məd şorŋikuzaas abuəş kėknannı — **me** jurakv i **muna** viştas. Nijə kolťəg vėli vı: **Me muna ızavnı.**

Boştam mədik primer. Pavzun vərni mi munim: **vonə—vartnı,** a **me — şelsovetə.** Estən mədas da kuimət şorŋikuzaas (**vonə — vartnı,** a **me — şelsovetə**) koləm viştas **munis, muni.** Nijə kolťəg vėli vı: **vonə munis vartnı, a me muni şelsovetə.** Koləm viştas tujə çastə suvtətəni kuz kėrəv (tire).

Şorŋikuza, kədəni koləma jurakv libo viştas, suşə netъra şorŋikuzaən.

Koləm viştas tujə gizikə çastə suvtətçə kėrəv.

U33EZ:

87. Pərtə şorŋikuzaesə netъraezə. Eta ponda vıd şorŋikuzaış çapkə viştasşə. Viştasş tujə suvtətə kėrəv.

Primer: **Me — veşkыta stancialaŋ.**

Me muni veşkыta stancialaŋ. Stancia vėli şterni. Bıln mıççışis pojezd. Pojezdni jugjalışə vıez. Pojezd loktə stan-

ciaə. Vot sija suvtis platforma dьnə. Me ʧeʧʧəvti vagonə. Pojezd vərʒis ozlaŋ.

88. Pərtə ʃornikuzaesə tьraezə. Eta ponda dumajtə kolaləm viʃtassesə da suvtətlə niʒə kьvvəs tujə.

Me — lьddiʃan kerkuə. Lьddiʃan kerkuьn ʃtenaez vьlas — vozdʒe/len portrettez. Skappezьn — knigaez. Zьr səras — ьzьt pьzan. Pьzan vevdərn — lampa. Pьzan saʒьn — mьmdakə kolxoznikkez da kolxozniʒaez.

89. Tьra ʃornikuzaeziʃ kerə ʒetьraezə. Eta ponda ʧapkalə unaiʃ pantaʃlan viʃtassesə da vьd viʃtas tujə suvtətlə kьrəv.

1. Tavak trubkaez əztəm vərn mi pukʃim: me pukʃi əzn dьnə, a sija pukʃis lontiʃan gor dьnə. 2. Me pukʃi tom voʒok vəv vьlə, a Petra pukʃis dьs pəriʃ vəv vьlə. 3. Jermolaj ozzamoz lьʒiʃis vura, me lьʒiʃi uməla-kod. 4. Pondim loknь dєrevna dьnə. ʃьlankьvvez loisə gorənzьkəʃ, vozduk lois suzkьk, ʃьez loisə matьnzьkəʃ.

90. ʒetьra ʃornikuzaeziʃ kerə tьraezə. Eta ponda kьrəvəs tujə suvtətlə kolaləm viʃtassesə. Suvtətləm kьvvəs medvь vezərtasnas vəliʃə matьnəʃ ozas sulalan ʃornikuza viʃtaskət, no sija-zə kьvsə mədpəvʃətnь oz kov.

1. Bavə pukalis gorvьv dorəv, a me — polətn. 2. Me peti karʧjərə, a sьʃəŋ — ьv vьlə. 3. Me pondi ovnь Kudьm-karьn, a vonə — dєrevnaьn. 4. Kerəsses loisə ʃo vьlnzьkəʃ, tujokkes — ʃo krutzьkəʃ. 5. Ət zьrjas olimə mi vonəkət, a mədas — soʒə. 6. Me kaji jər vьlə, a sьʃəŋ — saraj jur vьlə.

Veʃkьt ʃorŋi.

Mi ʧəstə mədi mortliʃ kьvvez lьbo ʃorŋi gizam siz, kьz sija vəli viʃtaləm, mədnoʒ-kə sunь — gizam vьdsən, koltəg. Secəm ʃorŋiʃ suʃə veʃkьt ʃorŋiən.

8 u a m: Lєnin gizis: „Socializm em klasseztəg oləm“. Eta primerьs torjaʃə kьk torjə. Ozьk ʃetʃəmaʃ kьvvez, kədna juərtətnь, sto ozlaŋ loas veʃkьt ʃorŋi (Lєnin giz s). Sьvərnьn munəv Lєninьslən, utlannəj kьvvəs, veʃkьt ʃorŋi (socializm em klasseztəg oləm).

ԼԵԾԴԵ ՄԵԴԻԿ ՓՐԻՄԵՐ: XVII ԲԱՐՏԿՈՆԲԵՐԵՆԿԻԱ ՎԵՒՆ ՄՈԼՈՏՈՎ ՎԻՏԱԼԻՑ: „ՕՏՈՎՆՈՅ ԶԱԺԱԿԱՅ ՏՈՑԻԱԼԻԶՄԼՈՒՆ — ԿԱՍԻՏԱԼԻԶՄ ԲՐԱՏԵՄԻՆ, ԵՏԱ ԼՈՒ — ԿԼԱՏՏԵԶ ԲՐԱՏԵՄԻՆ, ՄԵԺՈՉ ՎԻՏԱՎՆՆ, ՄՈՐՏ ՄՈՐՏԵՑ ԷԿՏՔԼՈԱՏԻՐՈՅԵՄ ԲՐԱՏԵՄԻՆ“։ Ի ԵՏԵՆ ՏԻԶԵ ՕԶՅԵԿ ՏԵՏԱՄԱՅ ԿՅՎՅԵԶ, ԿԵԺՆԱ յՈՒՐՏԵՏԵՄՆ, ՏՈ ՕԶԼԱՉ ԼՈԱՏ ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒ։ ՏՅՎԵՐՆ ՎԵՂԻՑ ՄԱՆԵ ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒ, ՄԵԺՈՉ ՎԻՏԱՎՆՆ — ՄՈԼՈՏՈՎՏԼԵՆ ԿՅՎՅԵԶ։

ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒ յՂԻՑ յՈՒՐՏԵՏԵՄ ԿՅՎՅԵԶ ՅԵՐՆ ՏՍՏԵՏՉԵ ԿԵԿՉՏԱՓԱՏ (:)։

ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒ յԵՐՉԵ ԿԱՎՅՇԿԱԵԶԵ („“). ԿԱՎՅՇԿԱԵՏԵ ՏՍՏԵՏԵՄՆ ՕԶԱՏ (ԿՅՏԵՆ ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒ ՓՈՆԺԵՏՅԵ) ԴԱ ՏՍՏԵՏԵՄՆ ՅԵՐԱՏ, ԿՅՏԵՆ ՏԻՅԱ ՓՈՄԱՏՅԵ։

ՍԶԵԶ:

91. ԳԻԶԵ ԴԱ, ԿՅՏԵՆ ԿՈԼԵ, ՉՒՏ ԴՅՅԵ ՏՍՏԵՏԵ ԿԵԿՉՏԱՓԱՏ։ ԵՐՏԵ ՎԵՏԿՅՏ ՏՈՐՈՒՏԵ ԿԱՎՅՇԿԱԵԶԵ։ ՄԵԺՈՉ ԼԵԾԴԵ ՎԻՏԱՏՏԵ ԲՅԺԵՑ ԴԱ ՎԵՂԻՑ ՏՅՎԵՐՆ ՓՈՆԺԵՏԵ ԳԻԶՆՆ։

ԴԻ ԲՅԺԵՆՆՅՒՏ ԴԵԺԱՏ ՏՏԱԼԻՆ յՈՐՏԼԻՑ ԼՈՅՈՒՑ. ԲՈԼՏԵՎԻԿԵԶԼԵ ԿՈԼԵ ԲՈՏՆՆ ԿԻՅ ԴԵԽՈՒԿԱ։

ՄՍՎԻԶ ՍԶԼԵՄԻՑ ՆԱՐՈԺՆՈՅ ԿՈՄԻՏԱՐ ՅԱԿՈՎԼԵՎ յՈՐՏ ՏՈՎԵՏ ՎԻՒՒՏ ՏՅԵԶ ՎԵՒՆ ՏՍԻՑ ՏՏԱԼԻՆ յՈՐՏԼԵՆ ԴԵԽՈՒԿԱ ԲՈՏԵՄ յՂԻՑ ԼՈՅՈՒՑ, ԿԵԺԵ ՏԻՅԱ ՇԵՐԵՏԻՑ ՓՐՈՄՅՏԼԵՆՈՑԻՑ ՍԶԼԻՏՏԵԶ ՕԶՆ, ԵՅՒՏ ՏԵԼՏԿԵՅ ԿԵԶԱՅՏՎՈՒՆ ԵՏԵ ԵԺԺԵՆՅԵԿ ԱՏԿԱԺԱՅԿ ԼՈՅՈՒՑ ՓՐՈՄՅՏԼԵՆՈՑՅՆՏԱ։

ՏՅՎԵՐՆ ՅԱԿՈՎԼԵՎ յՈՐՏ ՎԵԶԵՐՏԵՏԻՑ ԵՏԵ ԱՏՏԻՑ ԺՍՄԱՏԵ ՏԻԶ։ ՄՍՎԻԶ ՍԶԼԵՄՆ ԴԵԽՈՒԿԱ ԲՈՏԵՄ յՂԻՑ ԼՈՅՈՒՑ ՓՈՆԺԱ ՓԵՏՏԵՄ ՓՐՈՄՅՏԼԵՆՈՑՅՆՏԱ ԿՈԼԱՆԱՅԿ ԶԱԺԱԿ; ԿՈԼԱՆԱՅԿ ՏՅ ՓՈՆԺԱ, ՏՈ ԿԱԺՐԱԵԶ ՄԻՅԱՆ ՎԻՂՏ, ԴՐԱԿՏՐԻՏՏԵՑ ԿՈԼԱՏԻՑ ԱՆԱՅԿԿՅՑ Ի ՄԱՏՅՆԱՏԵ ԲՍՐՅԿԱ ԵԶԵ ԱԶՅՅՎԼԵ։ ԴՐԱԿՏՐ ՎԵԼԵ ՄԻ ՓՍԿՏԵՄ ԴԵՆՈՒԱ ՎԱՐԱԿԵՑ, ԴԵՆՈՒԱ ԿՐԵՏՏԱՈՒՆԵՑ։

XVII-ՒՏ ԲԱՐՏԿՈՆԲԵՐԵՆԿԻԱՆ ՄՍՎԻԶ ՍԶԼԵՄՆ ԴԵԽՈՒԿԱ ԲՈՏԵՄ յՂԻՑ ՄՈԼՈՏՈՎ յՈՐՏ ԱՏԼԱՑ ԺՈԿԼԱԺՆ ՏԻԶԵ ԿՐԵՎՏԵՄԵՆ ՎԻՏԱԼԻՑ։ ՏԻՅԱ ՏՍԻՑ. ԴԵԽՈՒԿԱ ԲՈՏԵՄ յՂԻՑ ՎՈՓՐՈՑ ԵՏԵՆ ԵԺԺԵՆ ԵՅՒՏ ԶՆԱՇՈՈԱ։ ԵՏԱ ԺԵԼՈՒՅ ՕԶ ԼՈԿ ԴՈԿՈ ԴՐԱԿՏՐ ԴԱ ԿՈՄԲԱՅՆ ԴԵԺԵՄ ԶԱԺԱԿԱԶ, Ա ԼՈԿՏԵ Ի ՏԵՇՉԱԶ, ԿՅԶ ԷԼԵԿՏՐՈԵՆԵՐԿԻԱՆ ՍԶԱՎՆՆ ԵՎ ՎԵՒՆ ԴԱ ՓՈԺԱ ՎԵԺԻՏԱՆ ԿԵԶԱՅՏՎՈՒՆ. ՄՍՎԻԶ ՍԶԼԵՄՆ ԴԵԽՈՒԿԱ ԲՈՏԵՄԵ ԿՈԼԵ ԵՏԵ ՏՈԺՅՆՆ ԱԳՐՈՆՈՄԻԱՆ ԴԱ ԶՈՕԴԵԽՈՒԿԱՆ ԺՈՏԻԶԵՆՈՒԵԶ. ՄԻՅԱՆԼԵ ՇՐՅՏԱ ԿՈԼԵ ՓՈՄԱՎՆՆ ԱԳՐՈՆՈՄԻԱՆ ԴԱ ԶՈՕԴԵԽՈՒԿԱՆ ԱՏՏԻՆՅՄ ԿՈԼՇՇԵՄ։

Molotov jort kыvvez bərşan dokladçik vezərtətiş „agronomia“ da „zootexnika“ kыvvez. Dokladçik suis. „Agronomia“—sija muviz uzaləm jylış nauka. „Zootexnika“—poda vadişam jylış nauka.

92. Gizə etə otrıvoksə da suvtətlə, kыtçə kolə, kыkçutapas. Veşkыt şornışə jərtə kavьçkaezə.

Dokladçik dokladsə pomalis. Sylə pondisə şetavnь voprossez. Dokladçik voprossez vylə şetis otvettez. Sьvəryn kolxoznikkes pondisə baitnь. Boştis kыv Şemjon ded. Sija suis. Masьna unazьk polzasə şetas, pondan-kə tədnь, kыz sija kerəma, kыz sijən pravełnəja uzavnь, kыz dozirajtнь. Mi çastə masьnasə zugdamə sьşan, sto ogə tədə sija, ogə radejtə.

Petr Ivanoviç setçə soddis. Siz-zə kolə tədnь, kыz masьnasə uzə suvtətnь. Suam, kəzan masьna ləşətnь, medь kəzis eəkьzka lıbo soçьzka, plug, medь kolan pьdьna gəris. Mi çastə masьnaьs vylə mьzsə puktam, a vizətan-kə aşьm ogə kuzə sijən uzavnь.

Jogor pastuk baitis kolxoz vraggez jylış. Çastə vreditel-lez, kulakkez da podkulaçnikkez zugdənь mijanliş masьnaesə. Mijanlə şinmənzьk kolə şleditнь masьnaez gəgər.

Utrobin komsomoleç baitis masьnaez dozirajtəm jylış. Sija suis. Çastə masьnasə kolənь dozortəg lьm uvtə, zer uvtə. Kolan kadə remont oz kerə. Kolə əddən masьna beregitнь da dozirajtнь. Pomalan kыlas dokladçik viştalis. Kolə vьrətnь ovezliçka. Ovezliçka otsalə masьnasə eьkətnь. Kolxozlə kolə aşıis çlennesə velətnь, kыz masьna gəgər şleditнь da uzavnь sijən. Mijanlə kolə olanə pьrtнь Stałin jortliş kыvvesə texnika tədəm jylış.

93. Dumajtə da gizə vit primer, kədnaьn vəli-ь veşkыt şornı. Eta ponda boştə otrıvokkez Lenin, Stałin gizətteziş, partia resennoezis, mijan lozunggeziş da dumajtə kыvvez, kədna juərtisə-ь, ozlan-pə munə veşkыt şornı. Suvtətlə kыkçutapassez da kavьçkaez.

Primez: Znamjo vьlas vəli gizəm: „Proletarijjez vьdəs mu vьliş, ətutvçə!“

94. Ləddə viştəssə da torjətlə siyə şorņikuzaez vylə. Svəvəyn gizə siyə, suvtətlə, kətçə kolas, çuttez, gorətan passez, kəkçutapassez da kavəçkaez.

Janvar təlişə 9 lunə ʙəyt oțir çukər zagənik munis dvo-reçlan oțir kolasiş mukəd jorttez baitisə mɔj vylə munam carɔs dɔnə ed vəvətə aşnɔt aşnɔtə drug oțirɔs ozyɔn, kɔz rovno vɔdmisə, kuz vizzə ɔuzaləm saldattez niya padmətisə oțirliş tuişə kinkə oțirɔs kolasyɔn gorətiş saldattez porjadok ponda mədik kinkə gorətiş saldattez, ura vez baslyka oficer çozə kɔskis purtəşsis savlasə da gorətiş vərlan

Kɔnymkə ravoçəj oțir kolasiş petisə panɔt oficerlə nɔ ko-lasiş ətik suis mi aslanɔm gosudar dɔnə oficer mədpəv gorə-tiş vər, a to me eəktə lɔjlyɔn

Vylən mɔgərə mort (çuzəm vylas ɛyɔ) drug gorətiş on lɔş lɔjlyɔn

Sum sodis oțir kolasyɔn pondisə kɔvny ləgən gorətəmmez oficer şetis prikaz pli drug ru vylən mɔjkə kɔz drəgnitiş saldattez pondisə lɔjlyɔn oruzjotəm oțirlan

Gorkij şərti

5. Şorņitorrez.

Şorņikuza arkmətan kɔvvez aslanɔs vezərtas şərti torjaşəny kɔnym-kə gruppə. Ətikkez predmettesə ɔimtəny, mədikkes — tədçənsə predmetɔsliş suəny, kuiməttəs — kerəmsə ɔimtəny i siz oz. Ena kɔv gru paes suşəny şorņitorrezən.

Komi kɔlyɔn kɔkjamɔs şorņitor gruppə: 1) eməɔim, 2) kɔvvər, 3) ɔimtan, 4) lɔdaɔim, 5) ɔimveztas, 6) kadakɔv, 7) ur-çitan, 8) jitətkɔv.

Şorņikuzaɔn şorņitorrez unazykɔs şorņikuzatorrezən ovləny.

A jitətkɔvvez da kɔvvərrez (niya asvezərtastəm kɔvvez) şorņiku-zatorrezən ovny oz vermə: kɔvvərrez otsaləny ɔimliş vezərtəssə vɔvə-mika mɔççavny, a jitətkɔvvez jitəny torja kɔvvez i vɔdsə şorņikuzaez.

6. Emaɔim.

Emaɔim em şorņitor. Sija vɔd predmetlə ɔim şetə. Pred-metnas mi suam vɔd torsə (pɔzan, jərnəs, pu, şin, şələm, kərt); vɔd lovja pələssə (məs, vəv, mort, gag); vɔd javlənnosə (çard-

gym, sog, gaz); БѢД СОВѢЩАСѦ (revolučia, vijsəm, loktəm) i siz o3. Mədnəz sunь — БѢДѦС, мѣј јѣлїш ми vermam juavny: kin eta? livo мѣј eta?

Emaņimmez vezlašəny lьd šerti — nija ovləny ətkalьdaəş jivo unalьdaəş. Ətkalьda emañim baitə ətik predmet jьliş, a unalьda emañim — kьk jivo una predmettez jьliş.

Primerrez: Traktor uzalə bura (traktor — ətkalьda), traktorrez uzaləny bura (traktorrez — unalьda); mi loktim vəv dьnə (vəv — ətkalьda), mi loktim vəvvez dьnə (vəvvez — unalьda).

Kər emañim unalьda, sek emañim vuz verdas sodtişşə lьd kьvjьv ez; suam: bała-ez jiršəny; bała-ez-lən vurunьs kuz; gьriş kolta-ez dьr o3 koşmə, posņi kolta-ez-lən i dьnyьs kəs i siz o3).

Lьdşa emañimьs šornikuzaьn mukəd kьvveskət kərtəşşə esə vezannezəny, vezlalə assis kьvpomməsə.

Suam: Uza'ə zavod. Zavodьn dьrektor. Otsavny zavodlə. V škətləny zavodəny i siz o3. Estən mi zavod kьv noliş vezlimə.

Komi kьlən vezannes 17. Bьd vezanlən em aslas ңim i aslas jualan kьv.

Vezannes šerti kьvveslən vezlašəmyьs suşə ңimvezanəny.

Emaņimlən ңimvezan.

Vezannez	Jualannez	Ətkalьd	Unalьd
1. Nımtan	kin, mьj?	pyzan	pyzannez
2. Asalan	kinlən, mьjlən?	pyzanlən	pyzannezlən
3. Şetan	kinlə, mьjlə?	pyzanlə	pyzannezlə
4. Boştan	kinliş, mьjliş?	pyzanliş	pyzannezliş
5. Şibətan	kinlan, mьjlan?	pyzan an	pyzannezlan
6. Loktan	kinla, mьjla?	pyzanla	pyzannezla
7. Insa	kinьn, mьjьn?	pyzanьn	pyzannezьn
8. Petan	kiniş, mьjiş?	pyzaniş	pyzanneziş
9. Bьntan	kinşan, mьjşan?	pyzanşan	pyzannezşan
10. Pyran	kinə, mьjə?	pyzanə	pyzannezə
11. Kerətan	kinəs, mьjəs?	pyzanəs	pyzannezəs
12. Keran	kinən, mьjən?	pyzanən	pyzannezən
13. Vuzan	kinət, mьjət?	pyzanət	pyzannezət
14. Tədmətan	kinəz, mьjəz?	pyzanəz	pyzannezəz
15. Ətlaətan	kinkət, mьjkət?	pyzankət	pyzannezkət
16. Emtəm	kintəg, mьjtəg?	pyzantəg	pyzanneztəg
17. Ordçalan	kinşa, mьjşa?	pyzanşa	pyzannezşa

95. Ləddə emanimmesə da viştələ, kəəm ləda vəd kəls da kəəm vezanən sulalə.

Бв, Ылаң, җерлән, plugtəg, gərrezša, əvinə, şuət, sorom-mezn, kolxozliş, dodla, doddeziş, bednəkkez, kulakkezlən, turunən, ləmə, məsəs, җаннезән, tuləsəz, vərrezən, sobranno-təg, brigadaşa, brigadirşan, pesia, asyləz, petukkezlən, kuran-nezša, Petralən, Vaşilkət, morozzezəz, Dozmərovşan.

96. Gizə uliş primerresə. Vəd emanım verdə viştələ jualan da jualan şərti viştələ sliş vezansə.

Mijan kolxozlən kuim vartan masyna. Koñuk vəvvezlə şetis turun. Puntəg dozmərəs şəkvt vijnə. Kudymkarşa ылызък me eg-na vəvlə. Uzaliş oñir munə bur olanlañ. Ҷоza lunnez sodasə. Mərreziş artel pondis sedtəpə şir da skipidar. Şylan-kəvvezən, flaggezən uzaliş oñir pantalə revolucia praznik.

Emanimmezlən asalana vezlaşəm.

Mukəd kadə şornikuzaən baitşə menam, tenat, sılən predmet jylış.

Suam: Menam peroə ыкәм. Tenat karandasyt җегis. Sılən vumagaəbьs ыгışis.

Etateəm vezlaşəməs emanimlən suşə asalana vezlaşəmən. Asalana vezlaşəməs kuim morta.

Siz:

Medozza morta menam җер-ə

Məd morta tenat җер-ыт

Kuimət morta sılən җер-ыs

A ovlə i siz, kər ətik predmetəb, suam məs, una mort-lən, sek mi suam: mijan məs-ным, tijan məs-ныт, ылən məs-ныs.

Asalan kəvjəvvez setən: ным; ныт; ныs.

Primerrez: (şornikuzaez asalan kəvjəla emanimmezən): Kol-xo ым medoz tərtis җаң zaptan plan. Brigadanьt uzalə udarnəja. Əzimnəs ылən kəzşəma.

A ovlə esə i siz, kər una predmet menam ətnamlən, tenat ətnat-lən i sılən ətnaslən.

Sek emanım voşşə unalədən i vəliş pomas suvtətşə kolan morta kəvjəv.

- Siz: 1 morta **menam kņiga-ez-ə**
 2 morta **tenat kņi a-ez-ɪt**
 3 morta **sylən kņiga-ez-ɪs**

Məd morta asalan kǝvjɪɫs da kuimət morta asalan kǝvjɪɫs unalɪda kǝvjɪɫskət (ez) ətlaaʃəm vərɪn vermə zendamnɪ.

- Siz: **kņiga-ez-ɪt — kņiga-et**
 kņiga-ez-ɪs — kņiga- s

A ovlə esəi siz, kər una predmet una mortlən-zə.

- Siz: 1 morta **mijan kosa-ez-nɪm**
 2 morta **tijan kosa-ez-nɪt**
 3 morta **nylən kosa-ez-nɪs**

Morta oziʃ kǝvvesə **menam, tenat, sylən; mijan, tijan, nylən** ʃornikuzaɪn poʒə i leznɪ. Asalan kǝvjɪvvez ʃərti ʃornikuzaɪs i nɪ-təg vezərtana loə.

Sizkə, bɪd emanım bɪd asalan kǝvjɪvvezkət vezlaʃə to kɪz:

Asalan kǝvjɪɫa ətkalɪda emanım.

- 1 morta **vaɫa-ə vaɫa-nɪm**
 2 morta **vaɫa-ɪt vaɫa-nɪt**
 3 morta **vaɫa-ɪs vaɫa-nɪs**

Asalan kǝvjɪɫa unalɪda emanım.

- 1 morta **kņiga-ez-ə kņiga-ez-nɪm**
 2 morta **kņiga-ez-ɪt kņiga-ez-nɪt**
 3 morta **kņiga-ez-ɪs kņiga-ez-nɪs**

Unalɪd mɪʃʃalan kǝvjɪv (ez) i bɪd asalan kǝvjɪv emanım-mezkət gizʃəɪn ətlaɪn.

Asalan kǝvjɪɫa emanımmez verməɪn vezlaʃnɪ bɪd vezan ʃərti. Sek nija voʃtəɪn vuz verdə ordʃən asalan kǝvjɪv, seʃʃa — lɪda kǝvjɪv da vəliʃ vezan kǝvjɪvsə.

U33EZ:

97. Lɪddə primerresə. Azzə asalan kǝvjɪɫa emanımmez, viʃtalə nɪliʃ lɪd da morta forma.

Ponə kɪtʃəkə vəjləma. Paltoɪt-taj tenat viɫ. Piɫalən kokɪs pərtʃəʃəma. Kəʒajstvonyɪməs levtamə gamazən. Vər brigada-eznɪmlən planɪs srokʃa ozɪk tɪrəma. Kolxozzezanɪm ɪzɪs piʒəmən munə. Lɪʃiʃʃezlən pisalleznɪs ʃeganaəʃ. Urokkez-nɪm talun veləttəməʃ. Karandasɪs sylən ʃegəma. ʃura məsnɪm əddən lɪkaʃə. Ninkəmmet-taj vɪrəmaʃ.

Asalan kǝvjɤa emaqim ɲimvezanaləm.

Ətkalɤda emaqim plug.

Asalan kǝvjɤv ətkalɤɤɲ.

1. Nımtan	plug-ə;	-ɤt;	-ɤs.
2. Asalan	plug-ə-lən;	-ɤt-lən;	-ɤs-lən.
3. Şetan	plug-ə-lə;	-ɤt-lə;	-ɤs-lə.
4. Boştan	plug-ə-liş;	-ɤt-liş;	-ɤs-liş.
5. Şibətan	plug-ə- aɲ;	-ɤt-lan;	-ɤs-lan.
6. Loktan	plug-ə-la;	-ɤt-la;	-ɤs-la.
7. Insa	plug-am;	-at;	-as.
8. Petan	plug-şim;	-şit;	-şis.
9. Bıltan	plug-ə-şan;	-ɤt-şan;	-ɤs-şan.
10. Pɤran	plug-am;	-a ;	-as.
11. Kərətan	plug-əs;	-tə;	-sə.
12. Keran	plug-nam;	-nat;	-nas.
13. Vuzan	plug-ət-tim;	-ət-tit;	-ət-tis.
14. Tədmətan	plug-əz-zim;	-əz-zit;	-əz-z's.
15. Ətlətan	plug-ə-kət;	-ɤt-kət;	-ɤs-kət.
16. Emtəm	plug-ə-təg;	-ɤt-təg;	-ɤs-təg.
17. Ordçalan	plug-ə-şə;	-ɤt-şə;	-ɤs-şə.

Asalan kǝvjɤv unalɤɤɲ.

1. Nımtan	plug-nɤm;	-nɤt;	-nɤs.
2. Asalan	plug-nɤm-lən;	-nɤt-lən;	-nɤs-lən.
3. Şetan	plug-nɤm-lə;	-nɤt-lə;	-nɤs-lə.
4. Boştan	plug-nɤm- lş;	-nɤt-liş;	-nɤs-liş.
5. Şibətan	plug nɤm-lan;	-nɤt-lan;	-nɤs-lan.
6. Loktan	plug-nɤm-la;	-nɤt-la;	-nɤs-la.
7. Insa	plug-anɤm;	-anɤt;	-anɤs.
8. Petan	plug-şinɤm;	-şinɤt;	-şinɤs.
9. Bıltan	plug-nɤm-şan;	-nɤt-şan;	-nɤs-şan.
10. Pɤran	plug-anɤm;	-anɤt;	-anɤs.
11. Kərətan	plug-nɤm-əs;	-nɤt-ə;	-nɤs-ə.
12. Keran	plug-naɤm;	-naɤt;	-naɤs.
13. Vuzan	plug-ət-tinɤm;	-ət-tinɤt;	-ət-tinɤs.
14. Tədmətan	plug-əz-zinɤm;	-əz-zinɤt;	-əz-zinɤs.
15. Ətlətan	plug-nɤm-kət;	-nɤt-kət;	-nɤs-kət.
16. Emtəm	plug-nɤm-təg;	-nɤt-təg;	-nɤs-təd.
17. Ordçalan	plug-nɤm-şə;	-nɤt-şə;	-nɤs-şə.

Unalьda emañim doz.

Asalan кьvjьv ətkalьdьn.

1. Nımtan	doz-z-ez-ə;	ez-ьt;	ez-bs.
2. Asalan	doz-z-ez-ə-lən;	ez-ьt-‘ən;	ez-bs-lən.
3. Şetan	doz-z-ez-ə-lə;	ez-ьt-lə;	ez-bs-lə.
4. Boştan	doz-z-ez-ə-liş;	ez-ьt-liş;	ez-bs-liş.
5. Şivətan	doz-z-ez-ə-laŋ;	ez-ьt-laŋ	ez-bs-laŋ.
6. Loktan	doz-z-ez-ə-la;	ez-ьt-la;	ez-bs-la.
7. Insa	doz-z-ez-am;	ez-at;	ez-as.
8. Petan	doz-z-ez-şim;	ez-ş t;	ez-şis.
9. Ълntan	doz-z-ez-ə-şan;	ez-ьt-şan;	ez-bs-şan.
10. Pьran	doz-z-ez-am;	ez-at;	ez-as.
11. Kerətan	doz-z-ez-əs;	ez-tə;	ez-sə.
12. Keran	doz-z-ez-nam;	ez-nat;	ez-nas.
13. Vuzan	doz-z-ez-ət-tim;	ez-ət-tit;	ez-ət-tis.
14. Tədmətan	doz-z-ez-əz-zim;	ez-əz-zit;	ez-əz-zis.
15. Ətləətan	doz-z-ez-ə-kət;	ez-ьt-kət;	ez-bs-kət.
16. Emtəm	doz-z-ez-ə-təg;	ez-ьt-təg;	ez-bs-təg.
17. Ordçalan	doz-z-ez-ə-şa;	ez-ьt-şa;	ez-bs-şa.

Asalan кьvjьv unalьdьn.

1. Nımtan	doz-z ez-ньm;	ez-ньt;	ez-ньs.
2. Asalan	doz-z-ez-ньm-lən;	ez-ньt-lən;	ez-ньs-lən.
3. Şetan	doz-z-ez-ньm-lə;	ez-ньt-lə;	ez-ньs-lə.
4. Boştan	doz-z-ez-ньm-l ş;	ez-ньt-liş;	ez-ньs-liş.
5. Şivətan	doz-z-ez-ньm-laŋ;	ez-ньt-laŋ;	ez-ньs-laŋ.
6. Loktan	doz-z-ez-ньm-la;	ez-ньt-la;	ez-ньs-la.
7. Insa	doz-z-ez-аньm;	ez-аньt;	ez-аньs.
8. Petan	doz-z-ez-şinьm;	ez-şinьt;	ez-sinьs.
9. Ълntan	doz-z-ez-ньm-şan;	ez-ньt-şan;	ez-ньs-şan.
10. Pьran	doz-z-ez-аньm;	ez-аньt;	ez-аньs.
11. Kerətan	doz-z-ez-ньməs;	ez-ньtə;	ez-ньsə.
12. Keran	doz-z-ez-наньm;	ez-наньt;	ez-наньs.
13. Vuzan	doz-z-ez ət-tinьm;	ez-ət-tinьt;	ez-ət-tinьs.
14. Tədmətan	doz-z ez-əz-z ньm	ez-əz-zinьt;	ez-əz-zinьs.
15. Ətləətan	doz-z-ez-ньm-kət;	ez-ньt-kət;	ez-ньs-kət.
16. Emtəm	doz-z-ez-ньm-təg;	ez-ньt-təg;	ez-ньs-təg.
17. Ordçalan	doz-z-ez-ньm-ş ;	ez-ньt-şa;	ez-ньs-şa.

Мыјән овлә еманім шорңикузәһн.

Еманім шорңикузәһн овлә јуракълән, либо виштасән, либо мүкәд кълән.

Су аҗм: гәрдармејеҗ мунис. Естән гәрдармејеҗ емані-
мьс — јуракьв. Менам von — гәрдармејеҗ. Естән гәрдар-
мејеҗ еманім — виштас. Ме азьли гәрдармејеҗәс. Естән
гәрдармејеҗәс еманін — мүкәд кьв.

U33EZ:

98. Аззә да виштәлә ета виштәсиш еманіммеҗ.

Ленінлән коопериружтан план.

Колхозә тужсә, беднаккезлиш да шeredнаккезлиш кәзәјство
әтлаалан тужсә, Ленин мыҗҗалис кооперация-пыр. Медоз Ленин
әәктис әтувтнъ крәшсанасә сь пonda, медь әтувтҗәмән нija
вузавлисә асшынъ муvиз продуктаесә да әтувтҗәмән-зә вош-
лисә каріш тоvar.

Озьк крәшшәнінәс граvитлис кулак — вузәшш, кәдә сьлиш
продуктаесә нәvис веҗ-moz, әддән dontәма, а аs тоvarрез
ponda куим куҗик кулис.

Крәшшәнін vezәrtis етә i pondis асшис продуктаесә вузавнъ
кооперация-пыр да сь-пыр-зә i нәvнъ берҗа тоvarsә; етаз крәшша-
нін pondis mezдишнъ кулак увтәртәм увтиш.

Кооперация-пыр әтувтҗәмән крәшшәна pondisә нәvнъ ма-
сьнаез. Сеҗша крәшшәнінлә раvоҗәј клас мәҗҗалис, sto әтувтҗә-
мән, масьнаән да әтласа ьв вьльн кокнитък, вьгоднәјзък.
Крәшшәнін казалис етә, vezәrtis i pondis му узавнъ әтувтҗәмән,
kolлективән.

Сизкә, әтувтҗәмән продуктаез вузаләм-нәvәмшән әтувт-
җәмән ьввесә узаләмәз, масьнаез, вәvвез да вьдәs муvиз
узалан porаtnасә әтлааләмәз, kolхозәs! Seeәм plan, кәдә җетис
mijanлә Ленин.

Ленин партия, Сталин јорт јураләмән, кuzис Ленинлиш коо-
периружтан plansә пыртнъ olanә. Вьдмәнъ, зорамәнъ kolхозzez.
Mi munamә Ленин туж куза.

99. Ena şorņikuzaeziş azzalə emanimmez da mьccalə nьliş vē-zansə da lьdsə.

Pemdə. Bi moroz. Nьr, єaka i pellez cєplalə, cunponnez pijaləнь. Bьd kerkuьn lontişə kərtovəj pecka. Ёньs putkьltə petə, veşkьta stovjən kajə da paşkalə kьmərə. Sьvəgьn kьs-kaşəmən, vezjaşəmən oļsalə, vetlə, kerkuez vevdərəttas. Və-jəm posad єьn pьekas, kьz kaga zьvkaьn, kujlə stolaes ko-lasas. Təlişьs vьlişan şeraləmən vizətə, orsə lьm vьlas, şviŋtalə, pezjalə kəzulən. Gьmətə moroz ətilaьn, mədilaьn. Vartas kerku peləsə, karta stovə, posəzə. Povzətə jəzsə, oz şet ŋekinlə ətəgьn sunavнь, vərətçьнь zaga.

100. Azzalə ena şorņikuzaeziş asalana emanimmez.

Bьd uezьs uezaliş mortlə tədsa. Mijan kolxozньm socsorev-novaŋņoən medozьn munə. „Invajьv“ kolxozьn sonьt gid-deznьs ənəz avuəş. Vəvveznьt-kə gortanьt, zaptəm ŋaŋsə talun-zə stanciaə kьskə. Uməla velavşəma gizнь-da, kiə əddən čoza mьzə. Kņigəə eta menam bura velətcəm ponda—kozin. Ponьt kьeəm zvir vьlə tenat munə? Mijan Lapkonьm tən cizmərəs kutəma. Masьnaeznьt tijan-taj kьmərə vevt uvьn təvjəнь. Unarəma karandasset talun tenat şərat? Bьd lun gortə vetlьtən kokkezə orisə, kolə paŋera-zə kьškə kossьнь. Tenat paŋeraьt em-ŋi? Urokkez veləttəg velətcən kaçestvonьt tijan oz lєv. Timalən veksə kokkezьs kus ŋaŋ, siz klasə i pьgə.

101. Enə emanimmesə asaləmən vezlalə bьd mortaьn i bьd lьdьn: pero; şəktan; kuran; tєtrad; paş; kņiga; karandas.

102. Bərjə eta viştəsiş asalana emanimmez da gizə nişə tєtrad-dezanьt.

Oz talun, sonđi pettəz, cєçcis Bipurov Şerga. Tən sov-ranņo vьlas baitisə ozьk vərəs vərzətçьнь. Cəskьta ŋuzətçis olpaş vьlas da supьta pondis paštaşнь. Ez i şoj, paštaşis da petis ogradaas ləşətnь dodşə. Zavertkiesə pinlavtən təd vь-las uşis tənņa sovranņoьs. Tən Çakan Makar esə sodis kol-xozanьs. Zonkaьt bur, dumajtə Şerga, toko inkanas ŋem-ŋi,

tədalə, oz vermь kernь. No mьşanь vь sylə tədçьnь Kar-
punņezkət da Çaplikovvezkət? Pьr-zə-ed Makar gozjaьt mesək
poniş olisə, pьr ңirtisə, bogattolə uzalisə. A əni Makarikatə
ņekər on vezərtət; mьla siјə kьskə Karpunņez dьnə? Medvərja
voezas mьççisiş kьeəmkə ikota, lezçisiş tədişə. Sьşan i əstis
veşkьt tujşə, sьşan i pondis eəkytzьka kotraşnь bogatto ker-
kuezə. A Makarьt — muzьk mijaн. Sija bur şələmnas pьris kol-
hozə.

103. Nимvezanələ bьd lьdьn i bьd vezanьm emañimmez:

mortə; məsət; kңigaьs; klasnьt; skolanьs; udarnikkezьnь;
brigadaezьnь; gizəttezьnьs.

Otsalan kьvңimmez.

Otsalan kьvңimmezən suşə nь emañimmez, kədna şor-
ņikuzaьn otsalanь mukəd emañimmezlə mьççavьn predmettez
kolassa otnoseңңoez.

Suam: bь vьlьn una oțir. Kolhoz pьekьn kulaklə mesta
avu. Vər pašta udarniklən kьlə çer.

Est n: vьlьn, pьekьn, pašta — otsalan kьvңimmez.

Eна otsalan kьvңimmes, kər nija şorņikuzaьn sulalə nь
ətnanьs emañimmezəg, vьdənnьs loə nь emañimmezən:

berdьn, vərьn, dьpьn, saјьn, v. ştьn. dorьn, romьn, pьekьn,
vьlьn, kostьn, vokьn, oзын, uvьn, şərьn, sərьn, gəgərьn, kuza,
pašta, kьza, ьzda, suda, pьdьna, ьlьna, vьlьna, kolasьn, vev-
dərьn.

Siz: Ju dorьn sulalə kerku. Estən dorьn — loə otsalan kьv-
ңim. Mijaн julən dorьs krut. Estən dorьs — emañim. Kerku oзын
kujlə ker bunt. Est n oзын — otsalan kьvңim. Oзын mijaн komu-
ņizm. Etsən oзын — emañim.

Sodtət: Bьd otsalan kьvңim vərəs voştə mukəd vezan kьvjьv-
vez i morta asalan kьvjьvvez.

Suam: Karandas verdam em vevtəsok. Pero verdət kutçişəm
gənok. Jurşi verdas ıakaşəm sьsьvar. Viz paštaanьm poda vetlətə.
Kulaklə da dьsmortlə uzaliş oțir sərьn mesta avu. Petra kьk kilo-
metra ьlьnaşan vovlə velətcьnь.

Bьd otsalan kьvңim emañimmez kət gizşə janьn.

U33EZ:

104. Primerresə gizikə vəd otsalan kəvniṃmə uvtəttas kərvətə.

Karta vərɲɲ kujlənɲ kerrez. Sor dorɲɲ sulalə vaŋa. Kerku ozɲɲ vɲdmə sad. Nardom dɲɲɲɲ una oŋir. Me muna ɲzɲt tuj kuza. Poreez koləsə ʃivdəma porʃ. Kəŋəs kɲza puɲt kerku uvtə stovbez vɲlə vur. Me vokɲɲ pukalə Grisa.

105. Ena ʃorɲikuzaezə ɕuttəs tujə suvtətə kolan otsalan kəvniṃmez.

Kulakəs iɲdam dol paʃkɲt tuj..., med ez zər sija tuj... Medvɲ mu... unazɲk kolis tulɲsnas lɲm, kolə sija ɕukərɲɲ ɕukərrezə. Komi okrug... da ʒuzɲin... sulalə ʃten-aən uɲ vər. Omən viz... ɲekiʃənɲ kolxozɲikkkez, tom oŋir... suŋitəm da ʃmek. Mijan dɛrevɲaɲɲ kolodeɕ 80 metra... em, garjəsə sija pɲrətəmən. Pozum.s vɲdməm 30 metra... da kəŋəs... Skola... kɲlənɲ ɕelad sɲez.

106. Lɲddə da vərjə ena ʃorɲikuzaezis otsalan kəvniṃmez, kədnə aʃnɲs ʃorɲikuzaezas sulalənɲ emanimmezən.

Kerkubslən uvtɲs iziʃ teɕəma. Joltɲs peslən kuzaɲs ətik metra. Jusvaʃaɲ Kudɲmkarəz ɲlɲnaɲs kɲkdas kilometra. Mijan lɲddiʃaɲ kerkulən pɲekɲs plakatteza. Amerikaɲɲ sməʃ puez, sudanɲs kədnalən 150 metraəz ʃivətə. Kudɲmkar uvtɲɲ lɲva paʃtanəs vitdas metraəz ovlə. Mɲs vɲlɲ satroma kerku, gəgəras sad — etə mijan skola. Pɲzanɲslən vevdərɲs voɲkɲt. Grisa vɲlas paʃtaləma paʃ. Vokɲɲ tɲdalis dɛrevɲa.

107. Dumajtə ʃorɲikuzaez, kədnəə vɲ pɲrisə otsalan kəvniṃmez: vərɲɲ, veʃtɲɲ, pɲmɲɲ, pɲekɲɲ, ozɲɲ, uvtɲɲ, sərɲɲ, gəgə-ɲɲ, vevdərɲɲ, koləsɲɲ, ʃərɲɲ.

108. Dumajtə da gizə ʃorɲikuzaez, kədnəə vɲ pɲrisə otsalan kəvniṃmes.

КѢВѢГ.

КѢВѢГЭН суsə secəm ʃorɲitor, kəda torjən oz suʃɲ, a suʃə pɲr mukəd kəvvez vərɲɲ i voʃtə kɲɲmkə vezan kəvjɲv da asalan kəvjɲv. КѢВѢГ мɲɕɕalə predmettes kolassa otnosennoez.

Suam: Mi lǝddimǝ Lǝn'n jǝliʃ. Estǝn jǝliʃ — kǝvbǝr. Te kuza da menǝ ʃok kǝlǝn azzǝnʃ. Estǝn kuza — kǝvbǝr. Pǝla pondis ɯzavʃ os moz. Estǝn moz — kǝvbǝr.

Bǝdǝʃʃs kǝvbǝrres to kǝǝmǝʃ: kod, pǝr, moz, ɳoz, kezǝ ponda, kuza, jǝliʃ, vevja, tujǝ, ʃǝrti, sogǝ (sogja), poniʃ, ʃǝrna (ǝǝ).

Kǝvbǝrrez mukǝd kǝvvezkǝt gizʃǝnʃ torjǝn.

U33EZ:

109. Ena ʃornikuzaezis bǝrjǝ da gizǝ torjǝ bǝd kǝvbǝrsǝ.

Vaʃilʃs kod mortǝ jǝǝǝ azzǝn. Aslanʃm vǝr pǝr me kǝt kǝtǝ muna. Tǝn rǝʃǝn pogodda kǝin moz pondis ɯɳɳavʃ. Bǝd ɳoz bergǝtli ʃǝlega krugsǝ, ɳǝkǝz mestaas oz lǝʃav.

Revolucia prǝznik kezǝ gizim lozunggez. Te ponda i menǝ vinovatas puktasǝ. Talun Anna kuza me skolaǝ eg mun. Mi ʃornitimǝ socializm jǝliʃ. Kulakʃt ǝni avu kǝnǝm vevja. Traktor loas vǝv tujǝ, masʃna suvtas mort tujǝ. Vaz plan ʃǝrti me gizi viʃ plan. Darja ʃǝkʃt ɯz poniʃ pondis sogavʃ. Vaɳu kuz tuj ʃǝrna suʃnalis da ʃlis. Tuj ǝǝ me ʃǝkǝt ʃorniti.

110. Azzǝ ena ʃornikuzaezis kǝvbǝrrez da gizǝ nijǝ aslanʃt tetraddeza.

Vizǝta, pǝmʃtinas kinkǝ mort kod sulalǝ, lokti matǝzʃk, sija sotǝm mʃr vǝlǝma. Aslanʃm vǝrʃn me bǝd tujoksǝ tǝda, ojnas muna vǝr pǝr, og ǝs. Bǝd ɳoz pondʃli zadaǝsǝ re-sajtnʃ. Ivan os moz pondis mǝdǝrtʃnʃ ɯzavʃ. Okʃavskǝj prǝznik kezǝ mijan skola keris viʃ znamja. Mi lǝddim Parizskǝj kommuna jǝliʃ. Usovskǝj kolhoz ʃǝrti mijan kolhozʃs tavo ɯnazʃk kǝzis. Vedra poniʃ kǝz pondis kiʃnʃ-zernʃ.

111. Ena ʃornikuzaezǝ suvtǝtlǝ aʃnʃt kolan kǝvbǝrrez da viʃtalǝ, kǝz loasǝ ʃornikuzaes.

Te... mortǝ kolǝ kossʃnʃ. Bǝd... Ivan pondʃlis iɳsǝ kolhozǝ pǝrtʃnʃ. Asʃn... urokǝs eg velǝt da og tǝd, mʃj loas. Petra as... ʃurmaǝ ʃuris, mǝdǝk mǝdpǝr kulakkezǝt tǝdǝ. Sʃ... i tenǝ vinovata puktasǝ. Me... ʃornitǝnʃ, me... vajitǝnʃ: mortʃs sija vʃǝm-pǝ, da ǝviǝajnas kǝr vezʃǝ. Kulakʃt ǝni avu kǝnǝm... Traktor loas vǝv... masʃna suvtas mort...

Emañimmezlən forma mьççalan kьvjьvvez.

Бүд еманім вермас лонь нол формаа: 1) Uçətşətana формаа; 2) radejtana формаа; 3) uməltana формаа; 4) kьtsalana формаа.

Uçətşətana forma emanımsə uçətşətə (uçətə pərtə). Sija
mıççaşşə kvıjylən ok. Eta kvıjyls suvtətcişə vuz berdə.

Boştam emənimmiz: mort, zbr, tuj, pon... is. 03. Kolə-kə
niyə uçətətəns, mi keram siz: mort-ok — mortok; zbr-ok — zbrok;
tuj-ok — tujok; pon-ok — ponok.

Radejtana forma mьccalə predmetəs radejtəm. Radejtana forma mьccaşşə **inəj** kьvjьlən. Eta kьvjьləs vərə-zə suvtətşə emanim vuz verdə.

Boştam emañimmez: **pu, akan, kañ, kəç** i siz oz. Pərtam niyə radejtan formaə: **pu-ıñəj — puıñəj; akan-ıñəj — akanıñəj; kəç-ıñəj — kəçiñəj.**

Uməltana forma emanimsə uməltətə (umələ pərtə). Medvə emanim uməltana formaə pərtə, kolə emanim vuz vərə sodytə kəvjəv **zug**.

Boştam emənimməz: məs, zək, död, kerku i siz öz. Uməltana
formayn nija loasə: məs-zug — məszug; zək-zug — zəkzug; död-zug
— dödzug; kerku-zug — kerkuzug.

Кытсалана форма ʃornikuʒæ ɤrə sek, kər mi kinəskə
kʏtəvtamə, koramə дыпаным, јуаламә i siz oz. Sija мыҗҗаҗҗә ә
кыҗылән. Су аҗ: **Ај-ә, von-ә, zon-ә** i siz oz.

Siz: Ajə, talun vəravny munan? Vonə, otsav menym pessə potkətny.

Ovlə siz: şornittən ena formaes jitsəny da pyəny ətik kylə.
Jitsəny verməny uçətşətan forma radejtan formak t: **ok-inəj**.

Si 3: Dītaok te menam, dītaokinəj!.. Vanuokinəj — bur morto-
kinəj, kətčə ojluntə assit koləmbt, kb čə ləšintə kərkə pesəmbt?..

Vermas etaz-zə jitsʏnʏ uʧətʃətana forma uməltana formakət —
ok-zug.

S u a m: Çerokzugnat etən qem-ni on vermь te kernь. Paşok-
zugbt kişşema da bьdina tьls vizgə. Enən qərokzuggeznat
mədan jərtə jərjənb?

I vermas šorņīn jītšņņ umējtana forma radejtana formakət:
zug-inəj.

S u a m: Oj-jej, mortzuginəj te, eteəm uz berdə mədan kutçışnı!..

Ətta, məszuginəjə menam, vedra jəv mədə vajny!

Bədəs enə mьccaləm formaa emañimmesə pozə nımvezanavny.

Vezanavtən vezan kьvjəv suvtə formaa kьvjəv bərə.

U33EZ:

112. Ena şornikuzaeziş bərjə formaa emañimmez da viştalə, kьeəm formaьn nija sulaləny.

Nьliş basnizugnyəsə menam kьvzyнь əddən dьs petə. Nuət-vajət-zə tujokzuginəj, ьзыт va dorə, pemyt vər sərə. Kьz-ja vər səras şədkajok pəzsə, paşkьt va vьlas pьzok ujalə. Kьeəm mortok, seeəm sьlən i çerok. Oslən bəzokьs çuq kuza oz lo. Kəç radejtə ovny vərəkkezət. Mijan əsьnə pьris kajok. Ləmpuok uvtən guran. Guran uvtşan sorok zołgə. Mortinəj te, çerpusə-qi on kuz-taj kernь. Muinəj te muinəj — vekşa jur verdişinəj! Sajmь çerinəj, en uz, loktis tenьt ьзыт uz. Təlişinəj — sojinəj, mьccь çuzənbantə! Təvarnik səras puzugtə mьjlə vajəmyt.

113. Vezanalə enə formaa emañimmesə.

məsok, çerok, təlişinəj, vəlinəj, ponzug, poezug, kuka-
nokinəj.

7. Nımtan.

Nımtanən suşə seeəm şornitor, kəda mьccalə predmetliş tədcənsə (priznaksə).

S u a m: 1) ьзыт kerku, paşkьt ьв, vьlьn pu. Estən ьзыт, paşkьt, vьlьn — nımtannez nija mьccaləny predmetьsliş ьzdəsə, 2) mednəj taz, kərt płita, şojovəj kasn'k. Estən mednəj, kərt, şojovəj — nımtannez, nija mьccaləny materialsə, kədaış predmetьs kerəma. 3) uməl kuran, suk ьrəs, nəvyt naq. Estən uməl, s'k, nəvyt — nımtannez, nija mьccaləny predmetliş kaçestvosə. 4) məs şur, pon vəz, gid ьvəs. Estən məs, pon, gid — nımtannez, nija mьccaləny, kinlən, mьjlən etə predmetьs.

Mədqoz, zenьtzьka-kə sunь, loas: şornikuzaьn vьd kьlьs, kəda jьliş pozə kьeəm jualanən juavny, loas nımtan.

Sodtət: vɫiʃ kɔvvesə məs, pon, gid boʃtamkə torjən, sek nija loənp ɛmanimmez; sek nija oçakɔv vizənp kin mɔj jualannez vɫə; a boʃtamə-kə nijə etaz: məs ʃur, pon vəz, gid ɫvəs,—sek məs, pon, gid—loasə ɲimtannez, sek nija oçakɔv vizənp kɔəəm jualan vɫə.

Siz-zə bɔd ɛmanim pɔras ɲimtanə, vuz verdas-kə sɫə sodtənp kɔvjɔvvez: a, təm, ʃa, əʃ.

Siz: ki-a—kia mort, vəz-təm—vəztəm varɫs, goz-ʃa—goz-ʃa lun, ɲaʃ-əʃ—ɲaʃəʃ kok.

U33EZ:

114. Azzə ena ʃorɲikuzaeziʃ ɲimtannez.

Kollektiv mijan vɫna. Ətlasa uzɫs gaza. Ənna olan vizɫv. Tujɲm mijan ɔorɫ, juz. Zardalan sondilən jugərɫs gərd. ɫvvez əni mijan mezatəməʃ. Ətlaaʃəm jəzlən vɫn pɔdəstəm. Stalɲəj vəv mijan reʃiv.

115. Viʃtalə, kədna estən ɲimtannez, a kədna ɛmanimmez (ed vunətə: ɲimtanlən jualan kɔv—kɔəəm?, a ɛmanimlən kin, mɔj?).

Məs ʃur, pon pel, kən vəz, purt orop, kənəs pɔdəs, vedra vug, gər jur, gər jur tuv, ɔeran vez, ɔeran vez ʃi, porʃ gid, porʃ gid ɫvəs, vorota zir stov, məs kok səg, ɔarla orop, zozog bord tɫv, vaʃa vurun tɫləp, ʃelega krug tuv.

ɲimtan vezlaʃəm jɫiʃ.

ɲimtan oz vezanaʃ, kər sija ʃorɲikuzaə mədik kɔvkət ord-
çən boʃtəm. Boʃtam:

	Ətkalɫd	Unalɫd
1. ɲimtan	gərd jərnəs	gərd jərnəssez
2. Asa an	gərd jərnəslən	gərd jərnəssezlən
3. ʃetan	gərd jərnəslə	gərd jərnəssezlə
4. Boʃtan	gərd jərnəslis	gərd jərnəssezlis
5. ʃibətan	gərd jərnəslan	gərd jərnəssezlan
6. Loktan	gərd jərnəsla	gərd jərnəssezla
	i s. oz.	i s. oz.

Əta vezanaləm ʃərti mi azzam: bɔd vezanɫn ɲimtanɫs koʃə vezlaʃtəg, a vezlaʃə toko ɛmanimɫs, kəda sɫkət sulalə ordçən.

Nimtan aslas vuz verdə boštə ətik kəvvezan kəvjəv əş. Eta kəvjəbəs nımtanlən unaləda.

S u a m: mort vьeəm
zipun vьrəm
jərnəs çoçkom

morttez vьeəməş
zipunnez vьrəməş
jərnəssez çoçkoməş

Eta unaləda kəvjəvsə (əş) nımtan boštə sek, kər sьlən emənı-mьs ozas unalədn-zə sulalə.

S u a m: Mijan Komi okrugьn vərrez gьrışəş. Şibirьn juez paşkьtəş... i siz oz.

Nımtanlən ordçətan ştepenəz.

Nımtanlən eməş ordçətan ştepenəz, nija mьççaləny nımtanlış tədçənsə (priznakşə).

S u a m: 1) gərd jərnəs, ььzt kerku, uməl mort. Estən nımtannezlən sərət ştepen.

2) Eta jərnəs gərd, a mədьs gərd-zьk; eta kerku ььzt, a mədьs ььzt-zьk. ььztzьk, gərdzьk — estən nımtannezlən ььztzьk ştepen.

3) Eta kerkuьs ььzt, sija ььztzьk, a to sija medььzt. Medььzt — estən nımtanlən medььzt ştepen.

Em esə ətik kəvjəv əv.

S u a m: Menam perəə umələv. Sija kьzьь sərvi loəm ştepen sərət ştepen kolasьn da ььztzьk ştepen kolasьn.

| Kəvjəvvez zьk i əv nımtankət gizşəny ətləyn.

Nımtanlən kьvarkmətan kəvjəvvez.

Nımtanlən vit kьvarkmətan kəvjəv: 1) nəj; 2) ovəj; 3) ьnik; 4) ik; 5) a.

Kəvjəv nəj komi kьlas roç kьliş pьrəma.

S u a m: çugun-nəj plıta; stal-nəj purt; kamen-nəj kerku i siz oz. Kəvjəv ovəj şornı pьkə pьrə soçzьka.

S u a m: katalovəj taz, kərtovəj zьr.

Kəvjəvvez ьnik da ik nımtanə pьrəməş kьz-ьь radejtan kəvjəvvez.

S u a m: Капьs mijan şəd-ьnik. Роньs tam-ьnik.

Kəvjəv ik pьrə nımtanə sek, kər vuz jьlas nımtanlən sььs t.

Siz: lazьmt — lazьmt-ik

nevьt — nevьt-ik

çorьt — çorьt-ik

şəkьt — şəkьt-ik

Ena kəvjəvves nımtankət gizşəny ətləyn.

U33EZ.

116. Azzə ena şornikuzaeziş nımtannez.

1. Ətlasa ızys gaza. 2. Kollektiv mijan vyna. 3. Ənna olan vizyv. 4. Tujnym mijan çorıt, juz. 5. Zardalan sondilən jugərbş gərd. 6. Bvbez əni mijan mezatəməş. 7. Ətlasa jəzlən vbn pədəstəm. 8. Dərevna sajn sulalə şəd, pomtəm vər. 9. Mijan brigadaın kerisə kək viļ karta. 10. Dərevna sərət-
taş kotərtis vizyv sor.

117. Azzə da viştalə, kbeəm ştepenaəs ena şornikuzaezyn nımtannes.

Vəlit-ja kərkə ti kuz pozum vərə jagyn? Azzəvlit-ja, kəz ker pərətəny, kəz ızytzyk pu pərə?

Asylən çeççan ozzyk, jugyt asja kəzuləskət eəe. Kəmaşan-paştan, pukşan drovni doddə da gənitan jagə. Sonyt ker-kuiş petəm vərən onzil. Ləçyt təv orətə nyrəmtə. Sajəvtçan təvsoga, bergətan vərtə. Jonzyka kəttişan tulyp pəkə. Bur vərət dır oz lo. Peskeranin-ni çulalim. Kərkə i burzyk vər mēççisas. Pues kəzzykəş da vəkzytzykəş sulaləny. Kossan ny səriş medjonsə, medkuzsə, suvjystan kokuvtsə, pədyn ləmsə tağan da loekəny kən koksə puliş pondan. Kənym unazyk keralan, sənym sonytzyk loə. Vot sapkatə çapkin, səşsa tulypətə kəz uv vylə əsətin. Kəzətyt i tədvyliş vunəm, eynaşə dənşit suk par kajə.

118. Pərtə enə kəvvesə şornikuzaezə radejtan kəvjyla nımtannezən.

Nebyt... gən-kod; vəsnit... lazmyt...; lapyt...; sonyt...; posnit...; veknit...; vəkzyt...; çəskyt...; zeskyt...; tom...; şəd...; ləz...; gərd....

119. Viştalə, kbeəm kolan kəvjəvvez koləminnezə ena şornikuzaezyn kolə suvtətny.

Parovozlən kolosoes çugun-nəj-əş. Mi stal-nəj lozzezən munam ozlañ, jugytlañ. Tima mijan mod... jursi vonlañ sənalə. Eta bəbs mijan kolxozlən zakon... Vojen... skoləə voştəny səeəmmezəs, kədnalən ləşinys krepyt. Ver... mort vylə i nədejaş em. Eta muşs vş zar... Mer... puýt i vəlytlə pelpon şərti. Sovxozyn gərə traktor... kolonna.

8. Ыдаңым.

Ыдаңымән сушә сеәм шорнтор, кәдә мыңчалә предмет-тезиш колиҗествоя либо шәрвәра ыд.

Коліҗествоя ыдаңимлән јуаланьс кыным.

Суам: **8**колаә вовлә нолдас морт. Мјан шемјаьн кваџ морт. Колхозаьн машынае: кык вартан машына, куим вундан машына да әтик ьекан машына.

Нолдас, кваџ, кык, куим, әтик—Ыдаңиммез, кәдәна мыңчаләнь предметтезиш колиҗествосә, нја сушәнь колиҗествоя ыдаңиммезән.

А бошам-кә: Шерәдә—недељн куимәт лун. Мјан керкуьс ул-чаас шизимәт. „Октяв лун“ празнујтис ашс даскватәт год.

Куимәт, шизимәт, даскватәт—Ыдаңиммез, кәдәна мыңчаләнь шәрвәра ыд. Јуаланнәс шәрвәра ыдаңимлән кыным, кынымәт (әз), кәдә.

Коліҗествоя ыдаңиммез вермәнь колиҗество мыңчавнь і предметтезтәг.

Суам: **В**ит **к**уимша **у**назък. **Д**ас да **д**ас **л**оас **к**ыкдас. **Н**олдас **ш**изимдасша **к**уимдасән **ј**еазък і **с**із **о**з.

Етеәм ыдаңиммес шорнқузаьн әтнаньс емаңимтәг і сулаләнь. А кәр ыдаңим шорнқузаьн сулалә әтнас, емаңимтәг, сек сја ачъс кызъ емаңим і vezлашә зик-зә емаңиммезән (і vezанашә). Но кәр ыдаңим шорнқузаьн сулалә ordчән емаңимкәт, сек сја кыз-въ ңимтан чүзәмаә рәрә і vezлаштән әти кыvjьv бердас оз бош, vezлашә-зә токо емаңимъс әтнас.

Әтнаса колиҗествоя ыдаңим vezаналәм.

Бошам әтнаса колиҗествоя ыдаңим кык. Vezаналам сја.

	Әtkalьd	Unalьd	
1. Ңимтан	кык	кык-к-ез	
2. Асалан	кык-лән	кык-к-ез-лән	
3. Шетан	кык-лә	кык-к-ез-лә	
4. Боштан	кык-лйш	кык-к-ез-лйш	
5. Шибәтан	кык-лаң	кык-к-ез-лаң	і сіз оз,

Асалан кыvjьvvezkәт vezлашәм.

I morta	das-ә	dassez-ә	das-нъм	dassez-нъм
II morta	das-ыт	dassez-ыт (et)	das-нът	dassez-нът
III morta	das-ьс	dassez-ьс (es)	das-нъс	dassez-нъс

Asalaşəm kolıçestvoa ıdānım vezanaşnъ pondas siz-zə, kыз vezanaşə i asalaşəm emānım:

kuim-ə-lən

kuim-ə-lə

kuim-ə-liş

kuim-ə-la

kuim-ным-lən

kuim-ныт-lən

kuim-ныс-lən

kuim-m-ez-ным-lə

kuim-m-ez-ныт-liş . .

Boştamə şorñikuza primerrezъn: Dasiş çintnъ kыкə, unaја kolə? Şizımdasat кыным das ыгə? Kuımdas kvataş кыным duzina paң?

Kolıçestvoa ıdānım emānımkət vezanaləm.

Vezlalam kolıçestvoa ıdānım aslas emānımkət. Boştam: şizim sat.

	Ətkalъd	Unalъd
1. Nımtan	şizim sat	şizim sat-t-ez
2. Asalan	şizim sat-lən	şizim sat-t-ez-lən
3. Şetan	şizim sat-lə	şizim sat-t-ez-lə
4. Boştan	şizim sat-liş	şizim sat-t-ez-liş
5. Loktan	şizim sat-la	şizim sat-t-ez-la

i siz oz.

Boştam şorñikuza primerrez:

I şizim satlən donъs aslas em. Ətik mäsən gortə on ker i socializm on dor, kolxoze şo-ñi кынымкə das mäs kolə. Ətik mort-lən ıзъs oz tьdav, ətlasa ıзъs azzəma loə.

Asalan кыvjьvveskət vezlaləm.

	Ətkalъd	Unalъd
I morta	şizim sat-ə	şizim sat-ным
II morta	şizim sat-ыт	şizim sat-ныт
III morta	şizim sat-ыс	şizim sat-ныс

Ena primerreziş poğə aзынъ: kər kolıçestvoa ıdānım ətnas, sek siја vezlaşə emānım-moz. A kər kolıçestvoa ıdānım aslas emānımkət, sek siја oz vezlaş, kыз oz vezlaş i nımtan aslas emānımkət, ordçən sulalikə.

Kыз kolə giznъ kolıçestvoa ıdānımmez.

Kolıçestvoa ıdānımmez kыkdasəз gizşənъ ətləьn, ətik kылən. Siz: ə ik, ңol, кыкjamъs, dasətik, daskык, daskыkjamъs, kыkdas.

Bədsə dəsa lədanimmez gizşənb ətik kələnzə. Siz: **kəkdəş, kuimdas, vitdas, kəkjaməsdas.**

Dasses koləsə pəran lədanimmez gizşənb janənb. Siz: **kəkdasətik, kəkdas kək, kuimdas vit, nəldas kvaş, vitdas şizim, əkməsdas əkməs...**

Şoez gizşənb ətik kələnb siz: **kəkşo, nəlşo, kəkjaməşşo, əkməşşo.**

Şoez koləsə pəram lədanimmez, kədna gizşənb janənb, siz janənb gizşəmən i pəranənb. Siz: **vitşo kəkdas ətik; kvaşşo kuimdas vit; şizimşo əkməsdas nəl.**

Şurssez da millonnez gizşənb janənb. Siz: **vit şurs, kvaş millon, kuimdas şurs, vitşo şizimdas vit, nəl millon şizimşo vitdas nəl şurs şo kəkjaməsdas vit i siz oz.**

Şərvərə komiən ləddəm.

0 — nul	75 — şizimdas vit
1 — ətik	80 — kəkjaməsdas
2 — kək	85 — kəkjaməsdas vit
3 — kuim	90 — əkməs as
4 — nəl	95 — əkməsdas vit
5 — vit	100 — şo
6 — kvaş	101 — şo ətik
7 — şizim	110 — şo das
8 — kəkjaməs	111 — şo dasətik
9 — əkməs	120 — şo kəkdas
10 — das	130 — şo kuimdas
11 — dasətik	200 — kəkşo
12 — daskək	210 — kəkşo das
15 — dasvit	315 — kuimşo nəldas vit
19 — dasəkməs	350 — kuimşo vitdas
20 — kəkdas	370 — kuimşo şizimdas
21 — kəkdas ətik	400 — nəlşo
25 — kəkdas vit	500 — vitşo
30 — kuimdas	600 — kvaşşo
31 — kuimdas ətik	700 — şizimşo
40 — nəldas	800 — kəkjaməşşo
43 — nəldas kuim	900 — əkməşşo
50 — vitdas	1000 — şurs
53 — vitdas kuim	1001 — şurs ətik
60 — kvaşdas	2020 — kək şurs kəkdas
65 — kvaşdas vit	2584 — kək şurs vitşo kəkjaməsdas nəl
70 — şizimdas	

Siz:

Ətkalьd

Unalьd

1. Nımtan	kuimət	kuimət-t-ez
2. Asalan	kuimət-lən	kuimət-t-ez-lən
3. Şetan	kuimət-lə	kuimət-t-ez-lə
4. Boştan	kuimət-lış	kuimət-t-ez-lış
5. Şibətan	kuimət-lan	kuimət-t-ez-lan

i siz oz.

i siz oz.

Asalan kьvjьvveza şərvəra lьdanımməzlən vezlaşəm emanımkət.

Ətkalьd

Unalьd

I morta	kuimət mort-ə	kuimət morttez-nyьm
II morta	kuimət mort-ьt	kuimət morttez-nyьt
III morta	kuimət mort-ьs	kuimət morttez-nyьs

i siz oz.

i siz oz.

Ətnanьslən nьlən vezlaşəm.

kuimət-ə	kuimət-nyьm	kuiməttez-ə	kuiməttez-nyьm
kuimət-ьt	kuimət-nyьt	kuiməttez-ьt	kuiməttez-nyьt
kuimət-ьs	kuimət-nyьs	kuiməttez-ьs	kuiməttez-nyьs

Eta primer şərti pozə kazavнь: kər şərvəra lьdanım sulalə emanımkət, sek sija oz vezlaş, kьz oz vezlaş i nımtan emanımməz ozьn.

Kər-zə şərvəra lьdanım ətnas, sek sija vezlaşə emanım moz.

U33EZ:

122. Ena şorьnikuzaeziş lьddəssesə gizə şərvəra lьdanımməzən.

Me мьгəрnam медьзьt da ləzas 1-a sulala, a Kudьmov Jasa—2-ik, Mьsov Piła 3-ət, Starcova Zoja 7-ət, a Lubi-mova Masa meduçət-da, 41-ətə suvtətisə. 1925 voə, aprel təlişə petis bumara, komi oğır pə Ural oblaşьn jansalə aslas Komi okrugə. Sьşan—1925 voşa 3 aprel lunşan mijan asla-nyьm Komi okrug Komi-zьrjana jansətcisə aslanьs Komi oblaşə 1921 voə. 1-a komi kniga petis 1920 voə. Mijan şel-sovetьn gьriş velətcişşes ponda ossis 8 skola. „Şvet“ kolxoz rajonas poda vəditem uzən 4-ınyьn sulalə, a mijan kolxoz 6-ınyьn. 23 god vьlam me sogali goreçkaən. VLKSM çlenьn me 5 god-qi ola.

Drova lъdaŋimmez.

Drova lъdaŋimmez arkməŋ sek, kər vьdsə torsə kolə kьŋmkə torjə torjətnь da loəm torresə kьŋmьš-kə vošŋь.

Suam: ətik tor torjətam vit torjə. Bьd torьs loas — $\frac{1}{5}$. Eta $\frac{1}{5}$ lъdaŋimьs drova lъdaŋiməŋ i sušə. Sijə kolə sunь i gizŋь siz: vitətor. Vermas lonь $\frac{1}{3}$ — kuimətor; $\frac{1}{4}$ — ŋolətor; $\frac{1}{8}$ — kьkjamьsətor; $\frac{1}{10}$ — dasətor ... i s. o3.

No etə vitətor torsə mi vermam vošŋь kьkiš ($\frac{2}{5}$); kuimiš ($\frac{3}{5}$); ŋoliš ($\frac{4}{5}$) i s. o3. Sek kolə sunь i gizŋь: $\frac{2}{5}$ — kьk vitətor; $\frac{3}{5}$ — kuim vi ətor; $\frac{4}{5}$ — ŋol vitətor i s. o3.

Vermas lonь i siz: voštam $4\frac{3}{7}$; $3\frac{5}{8}$; $7\frac{1}{3}$; $8\frac{4}{5}$ i s. o3. Enə drovəbəsə kolə sunь i gizŋь: ŋol da kuim šizimətor; kuim da vit kьkjamьsətor; šizim da kuimətor; kьkjamьs da ŋol vitətor.

Dasəta drovbez — 0,6; 1,8; 2,05 i s. o3. kolə sunь i gizŋь to kь3: nuł da kvał dasətor; ətik da kьkjamьs dasətor; kьk da vit šəətor.

U33EZ:

123. Eta vištəsiš cьfraezəŋ glzəŋ lъdaŋimməsə gizə kьvvezəŋ.

Paškьt mijan Komi okrug. Paštəsə sьliš puktəŋь 36 000 kvadrata kilometra. Olišьs 154650 kьŋmьt mort. Unazьkьs komi oțir. Roč oțirьs 29 023 mort. Iŋ-nьv pələsьs 53% , muzьk pələsьs 47% . Okrugəsə torjətəma 6 rajon vьlə: Kudьmkar rajon, Jušva rajon, Jurla rajon, Kəs rajon (Kosa), Gajna rajon da Kəč (Kočova) rajon. Rajonnez torjašəŋь šəlsovettez vьlə: Kudьmkar rajonьŋ 24 šəlsovet, Jušva rajonьŋ 11 šəlsovet, Jurla rajonьŋ 16 šəlsovet, Kəs rajonьŋ 11 šəlsovet, Gajna rajonьŋ 9 šəlsovet, Kəs rajonьŋ 13 šəlsovet. Bьdəsьs 84 šəlsovet.

124. Gizə enə drova lъdaŋimməsə kьvvezəŋ.

$\frac{1}{2}$; $\frac{3}{4}$; $\frac{5}{8}$; $\frac{5}{6}$; $\frac{10}{7}$; $\frac{3}{5}$; $\frac{7}{11}$; $\frac{5}{17}$; $\frac{11}{21}$; $\frac{8}{47}$; $\frac{12}{135}$; $1\frac{1}{2}$; $2\frac{4}{5}$; $10\frac{7}{8}$; $50\frac{4}{17}$; $17\frac{3}{4}$; $19\frac{2}{11}$.

125. Lьddətə enə drova lъdaŋimməsə gorəŋ.

0,8; 2,7; 1,02; 3,04; 0,01; 0,78; 5,07; 3,4; 8,93; 44,056; 5,8; 0,58; 0,25; 25,21; 58,05; 124,2; 156,04; 171,24.

9. Kadakъv.

Kadakyлэн сушэ seeэм шоритор, kədə мыщалә керәмсә predmetliш libo сылиш sostojaнносә. Sylэн јуаланъс—мыј керә? мыј кершә?

Suam: velәtciш мыј керә? lәddә, gizә;
kolxoznik мыј керә? gәrә, kәzә, vundә;
kolxoznәј ыv мыј кершә? vundiшсә;
sola eak мыј кершә? voшсә solән.

Ыд kadakъv vezлашә kaddez шәрти. Kaddez нәлаәс: 1) әнна kad 2) шинозън чүлаләм kad 3) шинсаян чүлаләм kad 4) loan kad.

Әнна kad мыщалә: predmetъs-pә мыјкә керә әни, шорни muntән.

Suam: velәtciш lәddә kniga. Vәraliш pyrә vәrә. Tuj vylәt ko-tәrtә pon.

Чүлаләм kaddez мыщаләны: kinkә-pә мыјкә керәм озък, kәrkә, а не әни шорни munikә.

Шинозън чүлаләм kad мыщалә: predmetъs-pә мыјкә керәma menam шин озън, me сылиш керәмсә ачъм азыли, libo etә керәмсә me utlanno tәda, kәt eg азыv ачъм.

Suam: velәtiш velәtiш; velәtciшсез gizisә; vәv шojis; ponnez kotрашisә... i s. оз.

Шинсаян чүлаләм kad мыщалә: predmetъs-pә мыјкә керәma kәrkә, no me etә eg азыv, керәмъs menam шин саян вәләma а менъм съ јылиш toko viшtalisә i utlanno me og tәd.

Suam: velәtciш gizәma; lәddәma; gәriшсез gәrәmaш; te puka-lәmbт; ti шыләmнът... i s. оз.

Loan kad мыщалә: predmetъs-pә kәrkә мыјкә керәs libo pondas kernъ (а не әни, kәr съ јылиш munә шорни).

Suam: velәtciш pondas lәddънъ, gizнъ, kotрашнъ (libo lәddas, gizas, kotрашas).

Kadakyлән кык lәd. Әtkalъдън kadakъv мыщалә керәм әtik predmetliш, а unalъдън—керәм una predmetliш.

Suam: loktiш mort (әtkalъd), loktiшә morttez (unalъd).

Kadakyvvezan.

Kaddezša da lbdša kadakyvvez vezlašəny morta forma ez šerti.

Medozza morta myččalə: kerəmsə-pə kerə ačs baitišs — me lddə, mi lddam; me giza, mi gizam.

Məd morta myččalə: kerəmsə-pə kerə sija, kədakət baitan — te lddan, ti lddat; te gizan, ti gizat.

Kuimət morta myččalə: kerəmsə-pə kerə i ne baitišs, i ne sija, kədakət baitan, a kinkə kuimət, kəda baitanas ačs oz pyr: sija lddə, nija lddəny; sija gizə, nija gizəny.

Morta šerti, lbd šerti da kaddez šerti kadakyləs vezlaləmys sušə kadakyvvezanən.

Siz:

Kadakyvvezan.

Ənənə kad.

Ətkaləbd

Unaləbd

I morta me giz-a
II morta te giz-an
III morta sija giz-ə

mi giz-am
ti giz-at
nija giz-əny.

Şinozy n çulaləm kad.

Ətkaləbd

Unaləbd.

I morta me giz-i
II morta te giz-in
III morta sija giz-is

mi giz-im
ti giz-it
nija giz-isə

Şinsajə n çulaləm kad.

Ətkaləbd

Unaləbd

I morta —
II morta te giz-əmyt (əmat)
III morta sija giz-əma

—
ti giz-əmynt
nija giz-əmaş

Loan kad.

Ətkaləbd.

Unaləbd.

I morta me giz-a
II morta te giz-an
III morta sija giz-as

mi giz-am
ti giz-at
nija giz-asə

Sodtət: 1) Eməş kadakəvvez, kədna oz kadakəvvezanaşə. Nija aslanəş dənviuz verdə boştəny toko III morta kəvjəvvez. Ena kada-kəvves suşəny—mortatəm kadakəvvez, suam: kəntə, pəmdə, jugdə, gəmalə, virdalə, sogətə... i siz əz:

2) Kadakəv şornikuzaşn kərtəşə emanimkət kaddezən, mortaezən da lədaezən. A kər kolə nımtəny toko məkə kerəmsə viş-tavtəg, kər sija kərşə, kinkət kərşə, to kadakəv suvtətcişə tədmə-tantəmyən.

Tədmətantəmlən kəvjəlyş nı da ынь. Suam: şoj-ny; ju-ny; giz-ny; ləddə-ny; mişş-b-ny; vetl-b-ny.

Tədmətantəmlən jualanəş pyr mək kernə? Tədmətantəm kada-kəv mədnoş suşə infinitiv.

UZZEZ:

126. Azzə ena şornikuzaeziş tədmətantəm (infinitiva)kadakəvvez da nıliş dənviuzzez.

Munnə ɳe loknə tuj kuzas oz poz. Dugdis kəvnə zılzan kajlən una pəla gora şb. Tırmas ətikən uzavny—setiş avu una vur, kolə uzsə ətlaavny. Lənin suis: kolə-pə velətşny, velətşny i velətşny. Medvə şetnə gosudarstvolə vil kadraez, kolə mijanlə əddən vşəma velətşny. Trunov ez vermə vşəkət kinas kernə ɳem da vintovka zatvorsə pondylis kşkşny pınqeznas.

127. Azzə kadakəvvez da viştalə nıliş kad.

Pizə uz Gavruk dərənəny. Gavrukşa organizujtisə kol-xoz. No kulakkez vđnoş padmətəny etə delosə. Nija vaitəny, oz-pə kov gizşny kolxozə. Partjacejka vđdəs azzis nıliş padmətan uzzeznşsə. Sija viştalis, mşjən kolxozyn uzavny vurşk. Vđdəs vėdñakkes da şeređñakkes gizzisə kolxozə. Çoza nija pondasə ləşətşny kəzankad kezə. Eta tulşsə kol-xoz pondas kəznə id, zər, sogdi.

128. Ləddə primerresə da viştalə, kəda kadaklyş şinoşyn çulaləm kadyn, kəda—şinsajyn çulaləm kadyn, a kəda ənña kadyn.

Kartına əsalə. Plakat əsaləma. Petra ləddə. Anna gizəma. Kolxoz gərəma. Kolxoznikkez ɳekişəny. Brigada uzaləma. Şelsovet organizujtis çələd sad. Nardomyən suvtətəmaş şpek-takl. Mi skola dənə suvtətim tuttaşan stov.

129. Gizə enə şorņikuzaesə da kadakǫvvesə suvtətə loan kadǫn.

Primer: **Mi pondam velətnǫ komi kǫv.**

Mi velətam komi kǫv. Mi bǫd lun lǫddam da gizam. Velətiş vištalis mijanlə, kǫz lǫddǫnǫ gazeta. Mi gizsim „Lenin tuj vǫlət“ gazeta vǫlə. Lǫddišan kerkuə loktisə gazetaez „Pravda“ da „Izveštia“. Mi bǫd lun vovlam skolaə.

130. Gizə niǯə primerresə şinozǫn ǫulaləm kadǫn.

Primer: **Mi velətim komi kǫv.**

131. Gizə niǯə-zə primerresə şinsajǫn ǫulaləm kadǫn.

Primer: **Ti velətamnǫt komi kǫv.**

Otsalan kadakǫvvez.

Komi kǫlǫn em esə mǫdik kadakǫv gruppə, kadakǫvves kǫdalən şorņikuzaə rǫtǫnǫ otsalan kadakǫvvezən.

To nija kadakǫvves: **kolə, tujə, pozə, vermə, mǫdə, kutə, pondə.** Ena otsalan kadakǫvves şorņi rǫkə rǫtǫnǫ mukəd kadakǫvvezkət.

Suam: **Kolə** kajǫn skolaə. Etə zadaçasə **tujə** kernǫ mǫdǫoz. Turunşə **pozə** mǫşǫavnǫ. Oroǫ **mǫdə** velətcǫnǫ inǯenǫrəz. Rǫdanşə **pondə** kajǫn şəd kǫmər.

Otsalan kadakǫvvez şorņikuzaǫn ozə rǫr sulalə aslanǫs kadakǫvvezkət ordǫn, a vermǫnǫ sulavnǫ nǫ dǫnşə i janǫn.

Suam: **Kolə** kolhoz pravlenǫə menam vetǫnǫ. Skapsə **pozis** i burzǫka kernǫ. **Tujəma-taj** etat **munnǫ**, da eg **mun.**

Kadakǫv „pondǫnǫ“ otsalan kadakǫvkət.

Bǫd kadakǫv vermə kǫvvezanaşǫnǫ otsalan kadakǫvkət **pondǫnǫ.** Vezlašə toko ətnas otsalan kadakǫlǫs **pondǫnǫ**, a tǫdmə-tantǫmǫs oz vezlaš.

Siz: Me ǫoza **ponda** lǫddǫnǫ da gizǫn. Kolhoz **pon tǫma** kǫzǫnǫ. Kulak **pondis** zev loka mǫşǫavnǫ aşşə.

Vezlalam:

Ənǫa kad.

Ətkalǫd

Unalǫd

I morta

me ponda **şojǫn**

pond-am **şojǫn**

II morta

te pond-an **şojǫn**

ti pond-a **şojǫn**

III morta

sija pond-ə **şojǫn**

nija pond-əǫn **şojǫn**

Şinozъn çulalәм kad.

Ətkalъd

Unalъd

I morta	me pond-i şojnъ	mi pond-im şojnъ
II morta	te pond-in şojnъ	ti pond-it şojnъ
III morta	sija pond-is şojnъ	nija pond-isə şojnъ

Şinsajъn çulalәм kad

Ətkalъd

Unalъd

I morta	—	—
II morta	te pond-əmyt şojnъ	ti pond-əmnъt şojnъ
III morta	sija pond-əma şojnъ	nija pond-əmaş şojnъ

Loan kad.

Ətkalъd

Unalъd

I morta	me pond-a şojnъ	mi pond-am şojnъ
II morta	te pond-an şojnъ	pond- at şojnъ
III morta	sija pond-as şojnъ	nija pond-asə şojnъ

Suşkişan kadakъv.

Komi кълън емәш сушкiшан кадакъvvez. Nija мыççаләнь: кiнкә-рә мѣjkә кернъ оз кәsjъ (оз мәд), рѣксә.

Suam: Me çeriavнъ og lezçъ. Te talun uroktә on tәd. Onton velәtçынь oz vovъ.

Ena şornikuzaeъn kъvvez: og, on, oz — suşkişan kadakъvvez.

Suşkişan kadakъv vermә vezlaşнъ kad şerti, lъd şerti, morta şerti.

Unalъdъn sija vъd mortayн voştә kъvjъd Ә.

Suam: Me kosaen og ъekiş. Te-laj kołtaesә on kәrtav. Eta brigadaъn Piłas oz uzav. Talun ъekişнъ ogә munә. Nija skolә pyrtәn kokkezнъsә ozә zyrtә.

Suşkişan kadakъvvez unazyksә şornikuzaә pyrәнь mukәd kadakъvvezkәt kәrtaşәmәn. No vermәнь nija sulavнъ i әtnaнъs.

Suam: Gәrнъ on-ja mun?—Og, aъn muna. Kudъmkaras lezçыlin, en?—Eg, aъn мәda lezçынь.

Kadakъv em.

Komi кълън em мәdik kadakъv, kәda vezlaşә vәra-zә мәdçoz vъd mukәd kadakъv şerti. Eta kadakъls — em.

Kadakyv em kadakyvvezanaləm.

Әнға kad

Әtkalьd

Unalьd

I morta	me em	mi em-әш
II morta	te em	ti em-әш
III morta	sija em	nija em-әш

Sod tət: Mukəd dьrғи әнға kada kadakyv **em**, kər sija şorғiku-
zaə pьrə viştasəп, vermə şorғikuzaış usьп. Sek sь tujə suvtətciş-
sə kuz kьrəv.

Siz: Me — 5-әt gruppаsа velətciş. Te — komsomoleç, kommu-
nis parçialəп zon. Zьrov Petra — şeļsovetьп predşedaļeļ.

Şinozьп çulaləm kad.

Әtkalьd

Unalьd.

I morta	me vəl-i	mi vəl-im (ә)
II morta	te vəl-in	ti vəl-it (ә)
III morta	sija vəl-i (s)	nija vəl-isə

Şinsajьп çulaləm kad.

Әtkalьd

Unalьd

I morta	me avu	mi avu-әш
II morta	te vəl-əmyt	ti vəl-əmyt
III morta	sija vəl-əma	nija vəl-əmaş

Primerrez: Me vəli gortьп, a tē kьtəп vəlin? Sija vələma
vəгьп, a nija sьkosta vələmaş va dorьп.

Loan kad.

Әtkalьd

Unalьd

I morta	me lo-a	mi lo-am (ә)
II morta	te lo-an	ti lo-at(ә)
III morta	sija lo-as	nija lo-asə

Siskə mi azzam: kadakyv **em** әнға kadьп vezlaşə kьz **em**; ko-
ləm kaddezьп — vəli; loan kadьп — loa.

Еәктан formaа kadakyv.

Medь kinlişkə myjkə kornь livo eəktьпь kinəşkə myjkə ker-
пь — şorғikuzaьп myççaşşə eəktan formaа kadakyvvezəп.

Suam: Vaj men'ym kni'gasə! Jərsə burz'ka ignav! Vanu, pyr kerkuas!

Ėaktan formaa kadak'vln I morta da koləm kaddez avuəš (no I morta unal'bdn em).

Ėaktan formaa kadak'vvezan.

Vezanalam mun'nb kadak'v.

Ən'na kad

	Ətkal'bd	Unal'bd
I morta	—	—
II morta	te mun'	ti mun-ə!
III morta	sija aš } med }	nija aš } med }
	mun-ə! mun-əny!	

Loan kad.

	Ətkal'bd	Unal'bd
I morta		mi mun-amə!
II morta	te mun'	ti mun-ə!
III morta	sija aš } med }	nija aš } med }
	mun-as! mun-asə.	

Sizkə: III morta'bn kadak'v ozə soddışsənb k'vvez aš livo med, a mukəd dərji k'knann'bs aš med.

Suam: Ivan'bs aš pyrə kerkuas. Vištav zon'btlə med ez viz deŋ-gasə. Aš med pyrəlas şeļsovetas lezçikə.

Mədan formaa kadak'v.

Med'v vištav'nb m'jkə ke'nb mədəm livo tu'jəm, kadak'v-vez suvtətçışsənb mədan formə. Mədan forma m'ççaşsə k'v-torrezən v'v, kə, kəv'v.

Suam: Kulak pyrə mərtə v'v kolxoza. Me-kə talun vərəs mu-na, una i ur vija. Te kəv'v loktin aš'vnas, sek egə v'v şormə zərsə tələtəmnas.

Mədan formaa kadak'v vezanaşə siz:

Ən'na kad.

	Ətkal'bd	Unal'bd
I morta	me v'v giza	mi v'v giz-am
II morta	te v'v gizan	ti v'v g'z-at
III morta	sija v'v giz-ə	nija v'v giz-ənb

Şinozъn çulaləm kad.

Ətkalbđ

Unalbđ

I morta	me şoj-i bь	mi şoj-im bь
II morta	te şoj-in bь	ti şoj-it bь
III morta	sija şoj-is bь	nija şoj-isə bь

U33EZ:

132. Dumajtə da gizə şornikuzaez, medbь нььн vəlisə ena mortatəm kadakьvvez: kьntə, pemdə, jugdə, gьmalə, virdalə, sogətə.

133. Dumajtə da gizə şornikuzaez, medbь нььн vəlisə ena ot-salan kadakьvvez: kolə, tuja, pozə, vermə, mədə, kutə, pondə.

134. Azzə ena şornikuzaezis suşkişana kadakьvvez da gizə nijə tetraddezanьt.

Leñin suis: pemyt mortkət-pə poliţika on ker. Kolə bьdənəs velətnь, med əti mort mijan stranaьn velətcьtəm ez vəv. Sijən mi əni likpunkttez oştim, ətik mortəs velətcьtəg ogə kolə. Kin oz velətcь, sija poliţika mijanliş oz ker. Me og təd, kin tijan udarnik. Eta gaza jugьt lunə en te seeəm norən şьv, med mi tommez egə kьlə tençit nora, soga kьv.

135. Enə kadakьvvesə pərtə ətkalbda i unalbda suşkişan kadakьvvezə.

Primer: keraşнь — og keraş, ogə keraşə.

Keraşнь; ləgavнь; çeriavнь; nuətnь; şerətnь; kьlətnь; burmətnь; kernь; resajtnь; çukьrtнь.

136. Bərjə ena şornikuzaezis əəktan formaa kadakьvvez.

Znamja Leñinskəj internacianalliş vizə vьlьna, pessə mir ponda da jəz kolassa druzbaa oləm ponda, krepitə mijan stranalış ovorona kapitalissez kajəm soga, vuz sornas bergətə-neekə ravstvoa da eksploataciaa vaz mir, dorə i vьnşətə vıl mir, mezdətəm uza, kommunizma mir, velətcə aslanьt uзыn ətlaavнь moguçəj revolucionnəj porьv bolsevickəja pessəmkət, loə mijan mamlən — Bьdəssojuzsa Kommunistiçeskəj partialən kodaarta zonnezən da nьvvezən (Stalin).

137. Azzə ena şornikuzaezis mədan formaa da əəktan formaa kadakьvvez,

Pet me gortiş çasən ozыk, skolaə vь eg şormь. Mun vьd lun brigada vərə da uzav vьeəmзьka, pes normanьm vazьn-qi vəli vь ыrtəma. Şet potačka kulaklə, kolxozzeziş vazьn-qi vь ңem ez kol. Pukşət porşəs pьzan sajə, sija i kokkez pьzan vьlə levtalas. Siz i mijan: pukav kolxozьn predşedaťelən mədik, a ңe eta lun-lun juiş Mikov, i uzьnm munis vь mədnoз. Bert əni pomessыk vər, vьdəs muьs şuris vь viliş sь ki ыvtə. En vetь Anna likpunktə, i predşedaťelьn vь ez pukav. En oş kolxozə çelađ jaşli, ənəз vь inka pələs şirpərtьn puşis. Petin vь te ətərə da kəť ңevna səstəm runas loalьstin. Şetin vь menьm aььnəз kņigatə. Pukşin vь oziş parta sajə, sija lazьmtыk. En-qi vь talun eta ьььnaas gortat kaj, kolçcin vь ызнь tatçə.

Kadakьvvez şorņitorrezə pərtəm.

Kadakьv dьnvuz vərə-kə sodтьнь kьvjьvvez: iş, əm, an da as, mijan kadakьliş arkmasə emanimməz.

Siz **ors-iş** — predmet, kəda orsə
giz-iş — predmet, kəda gizə
mun-iş — predmet, kəda munə.
ors-əm — kerəmlən ңim
giz-əm — " "
mun-əm — " "
ors-an — predmet, kədən orsəнь
giz-an — " " gizəнь
mun-an — " " munəнь (vetləнь)

Medьь enə, kadakьliş arkməм emanimməsə ңe soravнь kada-кьvvezkət (a niјə mukəd kadakьvveskət soravнь pozə), kolə emanim mьççalan kьvjьvsə sunь çorьtыka.

S u a m: kadakьv **şojнь**. Dьnvuzьs sьlən **şoj**. Sodtam kьvjьv **an**, arkmas **şoj-an**. Sunь-kə gorənzыk kьvjьvsə, arkmə **şoj-ən** — emanim, sunь-kə gorənzыk dьnvuzsə, arkmə **şojan** — kadakьv (te sòjan vur şojàn).

Siz i mukəd kadakьvvezkət:

ju-àn;	giz-àn;	şyl-àn;
ju-əm;	giz-əm;	şyl-əm;

Siz: Pоньs i gənas, i pellezas, i vəzas şojşə lakəm. **Libo** menym, **libo** Oponlə, **libo** Zinalə zıras talun dezuritny. Pon da kan, da petuk kьzkə ətləyn ovny suasə.

Jitətkьvvez oзыn a, no, med, medьь, кьз — pyr suvtətcışə vəzaçut.

Siz: Me ponda sьnşьny, a te pьzsə indətlь. Ivanlə juərsə vizisə, no mьlakə sija ez lok. Mun sojətlə viştav, med dьr ez vetlь eak-javny. Viştalə predşedətelьslə, medьь sobraņnosə talun-zə keris. Me og i təd, кьз mədə si a etə mьvkьdən ovny.

Jitətkьvvez no da i mukəd kadə verməny vəzşьny da jitətkьlən.

Kər jitətkьv da vezə i, sek vəzaçut da oşə suvtətnь oz kov. A kər da jitətkьv vezə no, sek sь oşə suvtətcışə vəzaçut.

Siz: Zozog da utka vatəg ovny oz vermə (pozə sunь: zozog i utka vatəg ovny oz vermə). Sьlən vьvtyrьs bur, da mьvkьdьs uməl (pozə sunь: sьlən vьvtyrьs bur, no mьvkьdьs uməl).

Bьd jitətkьv şornikuzaьn gizşə kьvvezkət janьn.

U33EZ.

141. Bərjə ena şornikuzaezlş jitətkьvvez da gizə nişə torjə.

Petra, vetlь predşedətelьs dьnə da viştav, polnomoçennəj-pə loktəma da mədə əktnь sobraņno. Kin juərtas çeladəs, medьь asьn loktisə subotnik vьlə karçjəryn uzavny. Şilətməş edə ali mьj kьlə, şo eso ətəryn kotraşat. I pondis Ivan viş-taşny, кьз vetləm sija Gərd armiaə da кьз vasətəm Kolçakəs, da Vrangellş Perekop voştəm, da кьз çoçkommezəs Şəd sarizə şujəm.

142. Suvtətə ena şornikuzaezə vəzaçuttesə kolan mestəzə.

Ne vəras ne ozas oz artav a zьksə kerə. I ne zer kişşə i ne gьm gьmalə traktor pəlalə loktə toko muьs drəvalə. Juş da rak da suka tьra doddə doddaşasə. Ravoçəj zavodьn a kreşşanin mu vьlyн əta mədlə otsaləmən levtəny viļ olan. Te gulajtnь gulajt no delo assit təd. Viştav Oponlə med talun loktə sobraņno vьlə.

143. Azzə da uvtəttanьs kьrəvtə jitətkьvvesə. Mьççalə, kьtəņ jitətkьvves jitəny torjakьvvez, a kьtən — bьdsə şornikuzaez.

1. Sondi pukšis. 2. Baksəmən i sumən munis dervnəət məs tavun, i vɔdəs lənīs. 3. Maməs vodis zozas, a Olga nəvkaeskət munis uzny sarajə. 4. Nojav təlişə Tima munis vərzaptaninə i zonsə şəras nuətis. 5. Təv dər ez şetçə, no ətik sonət lunok siyə vermis, i vəliş pondisə kotərtny sorrez, zułzyny kajjez.

144. Gizə da çuttes tuyə suvtətlə jitətkəvvez a, no, med, medvь кьз (kəda kətçə ləşalas vezərtas şərti). Suvtətlə vəzaçuttez.

Kərkə gərlyvlisə gərən... əni gərəny plugən. Mijanlə vojna oz kov... aşnyməs dojny mi gotovəş. Vəli fevral təliş... mi pondim ləşətçəny tuləşsa kəzankad kezə. Sondiyəs lezçis... vəli eso jugyt-kod. Vištav konukəslə... vəvsə juktalas. Peleş uvtəsa stovbesə viny vizəstisə... dərzyk ez şismə. Əndrej, og təd... mi tekət etə pos vylət vuzam. Me egna azzəvly... traktorəs gərə.

145. Gizə da çuttes tuyə suvtətlə kolan jitətkəvvez. Kətçə kolas, suvtətlə vəzaçuttez.

Kommunaən uzsə mi pondətam 6 çasə... pomalam 3 çasə. Gyrışşez çlennes lunnas uzaləny 8 çasən... çələdiş petəmmez 6 çasən. Loktə kəzankad... masyna remontsə mi egna jestə pomavny. Ozyk mijan kolhoz ətlaalis 30 kerku... əni ətlaalə 100.

146. Dumajtə aşnyt şornikuzaez, kədnaən vь vəlisə ena jitətkəvvez:

Da; daj; i; med; medvь; livo; ni; ali; kьз; neto; mьsa; mьj; sizzə.

11. Odnorodnəj kəvvez.

Çastə jitətkəvvəs jitəny odnorodnəj kəvvez. Boştan primerrez: **me nevi karandas da bumaga; velətçişşez ləddəny da gizəny**. Estən da jitətkəv jitə kəkə ətkodəş, odnorodnəj kəvvez — suam, kək kəv, kədna nımtəny predmettez (**karandas da bumaga**); livo kək kəv, kədna nımtəny kerəm (**ləddəny da gizəny**).

Odnorodnəj kəvvəs verməny jıtşəny i jitətkəvvezətəg. Suam: **vəryy vədməny kəzzəz, nəvvez, pozummez, kьzzəz**. Etə şorniku-

заън вѣрѣшѣнѣ вѣр вѣдмассез. Ёстѣн нол однороднѣй кѣв — кѣззѣз, нѣввез, роѣуммез, кѣззез.

Кѣкнан шорнікузаас однороднѣй кѣввез коласѣн сулаѣнѣ вѣза-
чуттез.

А овлѣ сіз: жітѣкѣв (чѣстѣзѣк да ліво і жітѣкѣв) сулаѣ токо
медвѣрја однороднѣй кѣв озас. Суам: Вѣгѣн вѣдмѣнѣ кѣззез,
нѣввез, роѣуммез да кѣззез. Етаз олікѣ да жітѣкѣв озѣн вѣза-
чут оз сувтѣтѣшѣ.

Однороднѣй кѣввез коласѣ сувтѣтѣшѣнѣ вѣза-чуттез.

Жітѣкѣв-кѣ сулаѣ токо медвѣрја однороднѣй кѣв озас, сек
сѣ озѣ вѣза-чут оз сувтѣтѣшѣ.

U33EZ:

147. Вѣд шорнікузаіш аззѣ однороднѣй кѣввез. Гізѣ да сувтѣтѣ
вѣза-чуттез.

Колхозанѣн мі кѣзам рузѣг согді ід зѣр і лон. Карч-
жѣгѣн міжан вѣдмѣ картовкі капуста каліга да лук. Батрак-
кез, вѣднѣккез да шѣреднѣккез ѣтлашѣсѣ колхозѣ. Шѣлпоѣ
важісѣ карашін мануфактура чѣрі да маѣг.

Ёні промѣшленнош уназѣк пондіс кѣрнѣ кѣмкѣт паşkѣм
да мануфактура.

148. Вѣд шорнікузаіш аззѣ однороднѣй кѣввез. Гізѣ да сувтѣтѣ
вѣза-чуттез.

Мі строітам віл заводдез фабрикаез елѣктроштанціаз. Колѣ
уназѣк кѣрнѣ тракторрез комбайннез вундан масѣнаез і вар-
тан масѣнаез. Колѣ уназѣк седтѣнѣ ізсом нефтѣ да торф. Горта
кај вѣдітан совхоззѣзѣн мі вѣдітам вѣд породѣ кѣрѣггез
зоzogгез уткаез. Коммунаѣн мі організујтм і школа і клуб
і воінічѣ. Колхозніккезлѣ колѣ іддѣнѣ і кнїгаез і газѣтаез
і зурналлѣз.

149. Думажтѣ кѣвмѣд однороднѣй кѣввез кѣвжітѣтѣзтѣг да по-
мѣлѣ шорнікузаесѣ. Сувтѣтѣ вѣза-чуттез.

Прімер: Школаѣ важісѣ кнїгаез, тетрадѣз, ручкаез.

Мі організујтмѣ іддѣшан керку Октав тѣлішѣ 1917 годѣ
мі чѣпкімѣ влаш фабриканттезліш

Колхозѣ важісѣ трактор . . . Карч пѣлѣсіш міжан колхоз вѣдітѣ
огурчѣз

Kussez vьььп вьдмә maļina....

Puez vьььп вьдмә ļәm....

150. Dumajtә odnorodnәj kьvmәd da pōmalә enә šornikuzaesә da da i kьvjitәttezәn. Suvtәtlә vәzaçuttez.

Primer: Kolxozә pьrisә i batrakkez, i vedqakkez, i šered-qakkez.

Kolxozә pьrisә i batrakkez.... Traktorliš gәrәmsә petisә vizәtnь i çelәd.... Mijan vәrьп вьдмә i кьз.... Uralьп mi keram i çugun.... Iңva juьп olәнь i sukaez.... Mašterskәjьп kerәнь i zekkez....

151. Dumajtә šornikuzaez, medvь setçә pьrisә ena odnorodnәj kьvves. Gizә niјә šornikuzaesә da suvtәtlә vәzaçuttez.

Primer: Mi kәzәm vika, kļever i turneps.

1. vika, kļever, turneps; 2. pluggez, zatkaez, kәzәn ma-sьnaez; 3. vәrrez, ьbbez, vizzez; 4. mәssez, vәvvez, vaļaez; 5. ьddišan kerku, klub, biblioteka.

152. Gizә da suvtәtlә vәzaçuttez.

Gәrd armia.

Бьд stranaьп kapitaliszez orәттәg lәgәn upornәja lәšәtçәнь mijankәt vojujtnь. Nija sodtәнь assinьs vooruzenņo armia flot i aviacia.

Mi pessam mir ponda no ašньmәs dorjьпь mi kәtkәr gotovәš. Mijan Gәrd armia kiьп emәš i bur vintovkaez i puļemjottez i puskaez. Mijan vojennәj tәxnika вьдмә ьzdә da jonmә вьд godә. Sovetskәj aeroplannez әni ңe umәl-zьkәš zagrәniçnәjjessa a unaәn burzьkәš ньssa. Etә mijanlә mьççalisә lotçikkez, kәdna lebalisә Moskvašan Persiaәz Turciaәz Japoniaәz Kitajәz.

Gәrd armia velәtә ңe toko bur voјeccezә no i soznәtәlнәj grazdanaә socializm stroitišsezә.

153. ьddә vištәssә. Torjәtlә siјә šornikuzaezә. Azzә, kьtçә kolә suvtәtnь vәzaçuttez. Sьvәrьп gizә vištәssә, suvtәtlә çuttez da vәzaçuttez.

Ozza goddezas estən vāli pustynnāj vьdmasseztəm štep gēgər ez vālā ņe toko puez no i kussez gozumnas loktisə zemļemerrez rabočajjez dēšaņnikkez nija sovhoz uvtə meraj-tisə mu arša kəzankad kezə vajisə traktorrez trierrez pluggez traktorissez ponda oštisə kurssez kurssez vālā gizisə batrak-kezəs bedņakkezəs da šeredņakkezəs arnas tom no vьna-kod-ņi sovhoz vizis medozza ispytaņņo arša kəzan plan pьrtisə olanə da esə planša kerisə unazьk.

12. Kьvtor.

Šorņiьn una pantašləнь seeəm kьvvez, kədna ətnaьs ņekər oz sušə, a sušəнь mukəd kьvvezkət i sušəнь nija sь ponda, medvь ņevna mədkodšətnь šorņiьslis vezərtassə. Seeəm kьvves sušəнь kьv-torrezən.

Sizi: Sija loktəma-ņi (ņi — kьvtor). On-ja təd, kьtən menam jortə olə? (ja — kьvtor). Te en-na velət uroktə? (na — kьvtor). Te po-dl vazьn-ņi kolhozьn? Koņesno, kolhozьn; a te raz ņe? Me-taj talun vəlīs sьətcəməs šeti (podl, ņi, koņesno, raz, ņe, taj, vəlīs — vьdəs loəнь kьvtorrez).

Siz-kə kьvtorrez komi kьlьn to kьeəməs: -ja, -ņi, -na, -nə, -inə, -pə, -taj -ed, -kə: (velətcən-kə — velətcь), -a (me taj vetli-a), zə, -med, -ņe (te vetlin? ņe, me eg vetlь, ņeuzli, raz, mьša, (mьša eta pon?), vьttə (vьttə te uzalan?), toko (toko mijan stranaьs vьdmə da jonmə), ņelki (ņelki zarniən tьrəm Amerikasə krizis ez orddь), šodaki (šodaki mi tьrtim vitgodša plansə ņol godən), noko (jorttez, noko kutčisam uzavny), no (te vetlin talun skolaə? No, vetli), ko-ņesno (a azьlin-ja te traktorsə? Koņesno, azьli), podl (podl te aсьt en azьv?), mьj (mьj dьra sija baitə!), da (da mun-zə te me dьniš!), to (to kьeəм bur eta mortьs!), vot (vot me i sua).

Кьз gizšəнь kьvtorrez.

Mukəd kьvtorres gizšəнь torjən (ņeuzli, vьttə, raz, med-ša, mьša, toko, noko, ņelki, šodaki, no, koņesno, podl, mьj, da, o, vot), a mukədьs gizšəнь zenьt kьrəv pьr (ja, ņi, na, nə, inə, pə, taj, kə, ed, a, zə, da, i), a mukədьs gizšəнь ətlaьn (vel, med), Kьvtor ņe mukəd kьlьskət gizšə ətlaьn (ņevurika, ņedьrika, ņe-

кыз, Һесиз ... i muk.; sessa: Һекәр, Һемиш, Һемтор, Һеетәәм ... i muk.), a mukəd pırša gizsä torjən (Һе me-ed vetli, a te; me kol-xozьn, a te raz Һе?).

U33EZ:

154. Gizə tetradə vugokkeztäg da kolaninnezьn gizə zenьt кырав.

1. Кысә (inə) te munan? 2. Һе (ja) Leningradə (ni)? 3. Tetradtə (noko) voş pırzan vьvьsis. 4. Mi talun sьrзим-vundim (medša) bur şusə. 5. Ok (kəbь) me vermi loknь ozьkь! 6. A me (ni) (taj) çajti, (mьša) kolisə (ed), tьdalə, menə. 7. Mi olimə sek (Һе) əddən bura. 8. Jəzьs sija sov-raңno vьlə əkşis (vel) una. 9. Medbь etə uzsə kernь, tenə (bь) aştə kolis inьnь. 10. Boşьь (ko) burьka uz verdə.

155. Tədmavnь, кьтən kolə giznь кьvtor „Һе“ ətlaьn, a кьтən — torjən.

1. Klassez oləm dьrni (Һе) кәр ez vəvьs siz, medbь ətik klas ez viz as uvtas məd klasəs. 2. Jorttez! Tijan rjaddezьn (Һе) bьdəs bur-bьeəm. 3. I mijan kolasьn (Һе) jeeə eməş seeəməş, kədnalən sarskəj, pomessьççəj, denikinskəj, kolça-kovskəj nagajkaezşan da sompollezşan ruveççes ezə-na veş-kalə ənəz. 4. (Һе) ətik das millon centner kəzьs da şojan ssuda şetis gosudarstvo kolxozzezlə ena voezə. 5. Esti mьla-kə şuьs bьdməm əddən (Һе) bьeəm. 6. Talun (Һе) kin tədtəm mort skolaas ez pьrav. 7. (Һе) mijankət avtomobilьn, (Һе) ogradaьn (Һе) кьeəm oxrana ez vəv. 8. Uzaliş Һemeççes mijanlə (Һе) vraggez, a vonnez. 9. Vremennəj pravitelstvolə— (Һе) кьeəm otsəg! Bьdsən vlassə — sovettezlə! (Len.). 10. (Һе) toko ьv vьlə, no i kerkuə pomessьk voştis slugaezən aslas kreşşana kolasiş. 11. (Һе) ььn derevna dьnas noldas mьmda ьkisişşez ьkənь ьzьt viz. 12. Кысә (inə) te kņigasə puktin? 13. Annaьs (taj) zev bura gizə.

Къв вьлн уз.

156. Gizə şornikuzaesə da çuttes tujə suvtətlə vezərtas şərti kolan kəvvez. Kolan kəvves şetəmaş uz pomas.

Primer: Машына, кəда vundə, vartə i кəзыссə sortujtə, suşə комбайнəн.

Машына, кəда vundə, vartə i кəзыссə sortujtə, suşə.... Кəзыс sortujtan машына suşə.... Vagon, кəдаың кыскалэнь нефт, караşин либо бензин, suşə.... Sovraŋno вьлн суэмьс suşə.... Лəddəmsə мədpəv зəнытика виşталэмьс suşə....

Kolan kəvvez: cişternaəŋ, rezolucləəŋ, kombajŋəŋ, konşpektəŋ, trierəŋ.

157. Kerə seeəmə-zə uzsə.

Кьеəм либо spornəj voprossez jlyiş şornitəŋ suşə.... Ətaməd kolasyn gizəŋ uslovjo libo kəvşetəŋ suşə....

Mijan mu jlyiş nauka suşə.... Bədmassez jlyiş nauka suşə.... Əddəŋ ызыт вьнəŋ təv supkəŋ, burja mədnəz suşə.... Kəŋ ətik gosudarstvo вьнəŋ, oruziaəŋ zugə mədik gosudarstvoliş uz, sija suşə.... Кыз rudaiş sedtəŋ da kerətnə bədd metall, etə jlyiş naukaŋs suşə....

Kolan kəvvez: geografiaəŋ, cыklonəŋ, diskuşsiaəŋ, intərvenciaəŋ, kontraktəŋ, metallurgiaəŋ, botanikaəŋ.

158. Gizə da bədd şədzыka gizəŋ kəv vəŋyn vugokkez kolasə suvtətlə mədik kəv, кьеəм ləşalas vezərtas şərti. Kolan kəvves şetəmaş uz pomas.

Primer: Kapitalissez eksploatirujtəŋ (пыгыстəŋ, узətəŋ dlyrəŋ, veş) rəvoçəjjesə.

Urokkez vьlas mi tədmalimə bьd **aktualnəj** poliṭičeskəj voprossezsə. Mijanlə kolə sodtьnь vər **eksport** granica saјə. Maсьna kerəmsə sodtamə—sek mijanlə oz pondь kovnь maсьna **import** granica saјış. Mi **rekordnəj** zenьt srokkeza pondim kernь **gigantskəj** zavoddez. Mijanlə kolə paşkatnь şəkt **industria**. Mijan socialističeskəj kəzajstvolən **rekonstrukcia**ьs munə əddən ьzьt təppezən. Fabrikaas mi kerim **kapitalnəj** remont. Skolaьn pondəṭcis **regulərnəj** uez. Bolsevikkez peşsisə carskəj **rezimkəṭ**. Splosnəj kollektivizacia vьlən mijanlə **likvidirujtнь** kolə kulakkesə, kьz klass.

Kolan kьvvez: əddən ьzьtəş; medəddən kolanaəş, vaznəjəş; medvьlən, sьşsa zenьtzьka oz-ņi tuj; promьşlennos; petkəṭəm; pьrtəm; mədnoз ləşəṭəm; pravilnəj, orlyəṭəm; ььrəṭnь sučkəp; strojkəṭ, porjadokkəṭ; bura vočəm, ləşəṭəm.

159. Ena јualannez vьlə şetə otvettez:

Kьəəm muviz uzalan maсьnaez eməş tijan kolhozьn? Kьəəm naң bьdmassez ti təṭatə? Kьəəm verdas turunnez ti təṭatə? Muviz uzaləmyн kьəəm torrez (otrasllez) ti təṭatə? Şəkt promьşlennosьn kьəəm torrez (otrasllez) ti təṭatə?

160. Gizə enəkvvesə. Bьd ətvezərtasa kьv pələs verdə dumajtə da gizə seəəm kьv, kəda niјə əṭlaalə vezərtəmnas.

Primer: kəz, pozum, kьz, ңv, pipu — bьdmassez.

Pişt, tif, skarlatina, çakotka—... Pьzan, zek, krovat, skap, lavic—... Bekər, kasnik, tuis, çugun, kənəs—... Kartovki, kapusta, morkov, kaliga—... Paş, zipun, palto, jərnəs, vesjan—... Traktor, kombajn, dinamo, turbin, parovoz, trier—... Məs, vəv, kukan, çan, vaļa—... Pes, izsom, torf, benzin, neft—... Javlokkez, arbuzzez, grusaez, vinograd—... Vintovka, levorver, çasak, stьk—...

161. Ena kьvvez verdə vərјə panьt vezərtasa kьvvez. Uzsə kerə ena primerrez şərti.

1. Predmettezlən ңimmez:

Vojna-mir; oј, asьv, pom, gozum, aj, јuaşən, vuzaşış.

2. Predmettezlən kerəm-vəçəm:

Şerali — **gorzi**; kossi, juali, baiti, boşti, oski, stroiti, pəri, kaji, vunəti.

3. Predmettezlən tədçəm (kaçestvo):

Tom — **pəriş**; vэг, umnəj, jugət, səstəm, kəzət, vьна, ema, kəs, kьz, kuz, çoçkom, gaztəm.

162. Ləddə vezərtanazьka etə otrəvoksə da dumajtə vьd kьz-ьka gizəm kьv jьliş, kьeəm sьlən vezərtəs. Viştalə, kьeəm olanış nija pьrəmaş mijan ənnə kьlə (suam — vojennəj olanış, muviz uzaləmiş, i. s.oz.) da viştalə, kьeəm vezərtasaəş nija kьvves vəlisə ozьk.

Kollektivizacia **front** vьlən mijan ьzətəş **povedaez**. Soci-
alističeskəj **nastuplenno** paşьta munə ozlan. Oзaьm mijan
zadaça — vьnşətnь boştəm **poziciaez**. Mi likvidirujtim **proгьv**.
Kələ i ozlan bolsevickəja **тьskaşnь** socializm ponda.

Profsojuzzez — nija partjalən **privodnəj remenhez**. Socializm
uvtə mi stroitim **fundament**. Mijan skolaез **дорənь** vıl oтіrəs,
socializm **stroitişsezəs**. Mi **stroitam** socializm leninskəj **stal-
nəj** partia veşkətləm şərti. Kreşşanskəj massaesə mi suvtətim
kollektivnəj kəzajstvoa **reļsьez** vьlə.

Đelovəj bumagaez gizəm jьliş.

Doverennoş.

DOVERENNOŞ.

1933 godşa şenţav təliş ponda uzdon (zarplata)
vitdas rub kьkdas şizim kopejka doverjajta voşnь Petrov
Ivan Petrovičlə.

1933 god şenţav 2 lun.

P. Турісьн.

Ed vunətə kьz gizşə doverennoş:

1) jurələmьs sьlən (**doverennoş**); 2) mьj doverjajtşə voşnь;

3) kinlə doverjajtşə boşnı; 4) doverennosşə şetişslən gizşəmb. Do-
verennosşə pomas uln gizşə god, təliş da slən lıd.

DOVERENNOŞ.

Łagajsa kolxoz pravlenno, Kəç rajoniş, Komi okrugış
doverjajtə aslas çlenlə Maksim Ivanoviç Minin jortlə
boşn kolxoz ponda vit tēlega Kudımkarskəj „Krasnəj
molot“ nima arteliş.

1933 god oktab 1 lun.

Kolxoz pravlennoən juraliş Mosegov.

Gizşət.

GIZŞƏT.

1933 god oktab 5 lunə. Me, Ponosovskəj kolxozış
brigadir Klimov İlla Ivanoviç, şeta etişə gizşətsə Jakimov
D. I. jortlə 5 rub şəm boştəmiş Korçovna derevnaşan
Kudımkarəz vələn kəskəm ponda, mıjış i gizşə.

I. Klimov.

Gizşətlən gizşə: 1) jurələmb slən (gizşət); 2) kinsan gizşəts; 3) kinlə şetəm; 4) mıj ponda şetşə; 5) gizşəmb sija mortlən, kəda
şetə gizşətsə.

Lıd, təliş, god gizşə libo vıln „gizşət“ kəv uvdərən libo uln
sulga vılas.

GIZŞƏT.

Otovskəj şelsovet juralişan Karavajov jortşan şelso-
vetə znamja kern material nəvəm ponda me boştı 25
rub şəm.

1933 god. Oktab 5 lun.

A. Xarin.

Zajavlenno.

„Invajbn“ kolhoz pravlennoe

V. S. Usovsa.

ZAJAVLENNO.

Me korša „Inqajyv“ kolxozə gizşəny çlenən. Me kreş-
şanin — bednak Susavoz derevnaış. Kuim god vəli Gərd
armiaən, grazdanskəj vojnaən vojuti.

1933 god nojab 20 lun.

V. Usov.

Ed vunətə, kəz gizşə zəjavlənno.

1) vьlэ gizšэ — kьtčэ zajavleŋŋoьs gizšэ, kьtэm učrezdeŋŋoэ, livo organizaciaэ; 2) ulьnzьk veškьt vьlas gizšэ, kиŋšaŋ zajavleŋŋoьs; 3) sьvэrиn gizšэ zajavleŋŋoьslэn juralan kьv („zajavleŋŋo“); 4) zень-
tika gizšэ, mьj jьliš zajavleŋŋoьs; 5) etэ vэrьn poээ sodьtьnь kьээмkэ
sodьtэt (ovjašneŋŋo); 6) pomas zajavleŋŋo gizišьslэn gizšэм; 7) ulьn
sulgalaŋ gizšэ lьd, tэliš, god.

163. Güzə zəjavlenno partiaə libo komsomolə korşəm jılış.

Къз gизнь sobpaнqo vььн protocol.

Бүд савраңдоһн бәрjәнъ jуралишәс (председателәс). Сешә бәрjишә
есә гизиш (секретар). Секретар гизә протокол. Протоколнас сушә бүдәс
гизәмьс, мьj савраңдо вьлас вәли. То кьәәм формаән гизәнъ про-
токолсә:

PROTOKOL 7 №.

„İnvajıv“ kolxozış çlennez sovratqolən.

1933 god jul 15 lun.

Vælisæ 54 mort.

Juralış Çetin.

Gizis Golovin.

SORNITANTOR:

1. Stalin jort şornı jılış, kədə sija baitis kəzajstvennikkez so-
vessanno vylın.

2. Зімлашан кад чүлөтөм жылыш.
3. Мукэд.

1. Къвзимә: Сталин жорт шорни жылыш, кәдә сija baitis кә-
зajstvennikkez sovessaңно вьльн. Dokladčik — Кънов жорт.

1. Суимә: Сталин жортлыш кват индәт ыртнь оланә. Репәтнь
уравнiловка, петнь сдејsина вьлә, узлуннезлә уцот сувтәтнь
вурзька. Овезлиčka kolhoziš repәтнь, медвь вьд brigada,
вьд kolhoznik aslas уз ponda vizis otvet. Kolhozyn jurališә
Petrov жортлә kernь plan, къз вузнь хозрасчот вьлә. Зімлашан
кад вәрас Çeтин да Къров жорттезәс ыстнь тракторис курсsez
вьлә. Loan sobraңно kezә pravлeңғолә kernь plan, къз Ñes-
komkәt kernь dogovor vәr zaptan кад kezә, медвь uzališsesә
kolhoz şetis organizionannәja.

2. Къвзимә: Зімлашан кад чүлөтөм жылыш. Dokladčik
— Petrov жорт.

2. Суимә: Зімлашан кад чүлөтнь воļsevitskәj тәмпpezән. Шу
vartәм ләшәтнь ьв вьльн. Organizujтнь konvejjer — orлытәм
уз — vundәм, vartәм шу сортируйтәм да зимлаләм.

3. Къвзимә: Сыәтçәм krešşanin vedңakliš Galkinliš kol-
hozә çlenән primitәм жылыш.

3. Суимә: Galkinәs kolhozә primitнь çlenән.

Журалыш Çeтин.

Гизиш Golovin.

Протокoл гизшә to кьеәм plan шәрти:

1) Жураләм — протокол да номер сьлән. 2) Кьеәм sobraңно вәли,
кьеәм учрездеңғолән] livo organizacialән. 3) Кәр вәли sobraңноьс.
4) Къным mort вәлисә sobraңно вьлас. 5) Кин вәли jurališ, kin giziš.
6) Кьеәм шорнитантор вәли sobraңно вьльн (мьј жылыш шорнитисә). 7) Сы-
вәргьн гизшә **къвзисә**, sešsa medozza voprosьs шорнитанторшis мәдпәв
гизшә, sto къвзисә. Сывәргьн виļ strokaşan pondәтәмән гизәнь — **суисә**
i гизшә вьдәс, мьј суисә ета vopros жылыш. Siz-зә кершә сывәргьн i
mukәd voprossez жылыш, кәдна жылыш шорнитисә sobraңноas. 8) Протокoлә
гизшәнь jurališ да giziš.

164. Ета primer шәрти гизә ашньт кьеәмкә протокол: тijaн зьгьлн
sobraңно жылыш, kolhoziš çlennezlән sobraңно жылыш, zenskәj sobraңно
жылыш... i mukәd.

Knigaen uz.

Plan.

Būd vištās gizšā plan šerti. Kāt kbeām vištās pozā torjātņb tor-rezē. Būd torēn baitšā mējkā vil jliš.

Vištās lēddikē mi vermam gizņb jualannez vblā spisok; mēj jliš baitšā vištāsas. Mēdņoz sunb, tujā vištavnb, kbz šēršēn-bēršēn munēnb vištāsēslēn torres. Seeām gizātēb sušā **planēn**.

Būd mortlā, kāda kuzā lēddēnb kniga, kolā velavnb gizņb plan. Planb otsalā burzka vezērtņb lēddēmsā da jonzka sijā jurā vošņb. Vizētam, kbz gizšā plan.

Vištās.	Plan.
GĀRD ARMIA Gārd armia — sija armia ravočej-jezlēn da kreššanalēn. Sija nēliš ințeresesā dorjā. Armia kapitalis stranaezņn dorjā ințeressez kapitalissezliš, bankirrezliš da pomessikkezliš, munē panēt ravočej da kreššana ințeressez vblā. Kapitalis stranaezņn saldat — sija toko pravatēm, kbvtēm orudjo burzuļ klass kiņn. Setčēn saldatlēn avu nekbeām polițiceskēj prava, a oficerrez kerēnb siz, medvb pēmdātņb vezērtēmsā saldatliš, kernb saldatiš seeām mortēs, kāda kbvzā toko niļē, uzalēnb jurēn da munē panēt aslas klass vblā — ravočej da kreššana vblā. Gārdarmejec — SSSR-ēn būd pravā grazdanin. Sija aktīvno uzalē polițikaēn aslas stranaēn. Gārdarmejecās siz velētēnb, med sija tēdis assis klassovēj ințeressez, med vezērtis, sto sijā korēmas Sovetskēj Sojuzliš ințeresesesā dorjēnb, ințeressez uzališsezliš būd mu pašta.	GĀRD ARMIA 1. Kinliš ințeressez dorjā Gārd armia? 2. Kinliš ințeressez dorjā armia kapitalis stranaezņn? 3. Kbeām ola-nb kapitalis stranaezņn saldatlēn? 4. Kbeām ola-nb Sovetskēj Sojuzēn gārdarmejeclēn?

Vištəs.	Plan.
Gərd armiaəñ disiplinina sulalə bəđ gərdarmejeç vezərtəm vylən, soznatəl-noş vylən, kər bəđ mort tədə, mɔj vlə sijə setçə korəmaş, tədə, sto sɔ-lən komandirrez — seəəm-zə ızalışsez kɔz ačɔs, sijən i bura kɔvzə nijə. Kapitalis armiaezyn disiplinina sulalə sɔ vylən: setçin bəđ saldat dumajttəg kɔvzə oficerəs, a oficerres — burzujs-kəj eksploatator klassiş.	5. Mɔj vylən sulalə Gərd armiaəñ disiplinina? 6. Mɔj vylən sulalə disiplinina kapitalis armiaezyn?

Ləddə vištəssə, kədə peçatajtəm sulga stovokas. Къным торјə torjaşə eta vištəsɔs?

Medozza toras gizəm sɔ jɔliş, kinliş interessesə dorjə Gərd armia; məd toras gizəm, kinliş interessesə dorjə armia kapitalis stranaezyn; kuimət toras -- saldatlən olan jɔliş kapitalis stranaezyn; ɔlətəs — gərdarmejeçlən olan jɔliş mijan Sojuzyn; vitətəs — disiplinina jɔliş Gərd armiaəñ; kvətətəs -- disiplinina jɔliş kapitalis strana armiaezyn.

Dumajtamə-kə bəđ tor bərdə jualan da gizəm nijə şərşən-bərşən nomerrezən — mijan sogmas plan.

Veşkɔt stovokas estən gizəm plan. Ləddə sijə. Gizə sijə aslanɔt tetraddezə. Pondylə eta plan şərti vištavny bədəs soderzanɔsə vištəsɔsliş.

Plan kolə i ləddişlə i dokladçiklə, kədə kerə doklad sobranɔo vylən. Bəđ doklad ozyn kolə giznɔ aslɔt plan, mɔj jɔliş pondan baitnɔ, mɔj medoz baitan, mɔj sɔvərən, mɔj medvərən. Plan şərti dokladnat on soras, sɔ şərti şinozat loas, mɔj jɔliş şərşən-bərşən kolə vištavny.

Kɔz-nə kolə giznɔ bəđ vištəs vlə plansə?

Vezərtəm şərti vištəssə kolə torjətnɔ torrezə, sɔvərən bəđ tor bərdə dumajtnɔ jualannez da giznɔ nijə şərşən-bərşən.

Planɔslən bəđ jualan gizşə vił strokaşən. Bəđ jualanɔs ozyn gizşə sɔlən nomer.

165. Aslanɔt ləddişan knigaiş bərjə kuim vištəs da gizə nɔ şərti plannez.

TERMINNEZ.

Şorŋikuza — предложение
 Çut — точка; vazaçut — занятая
 Jualan pas — вопросительный знак
 Goretan pas — восклицательный знак
 Viştas — рассказ
 Jualan şorŋikuza — вопросительное предложение
 Gorëtana şorŋikuza — восклицательное предложение
 Asvezertasa kÿvvez — самостоятельные слова
 Asvezertastem kÿvvez — служебные слова
 Kerem — действие
 Anımtez — собственные имена
 Tyrgora şyez — гласные звуки
 Tyrgortem şyez — согласные звуки
 Kÿvjitet — слог
 Zyngora — полугласный (j — „jot“)
 Vuzetem — перенос
 Gora şyez — звонкие звуки
 Guşa şyez — глухие звуки
 Zevşışana şyez — сомнительные звуки
 Kÿvvuz — корень слова
 Kÿvrom — окончание слова
 Etkaçuza kÿvvez — однокоренные слова
 Unavuza kÿvvez — многокоренные слова
 Askodaem — ассимиляция
 Jurakÿv — подлежащее
 Viştas — сказуемое
 Zenyt şorŋikuza — нераспространенное предложение
 Vezetetış kÿvja şorŋikuza — распространенное предложение
 Neţya şorŋikuza — неполное предложение
 Veşkyt şorŋi — прямая (чужая) речь
 Şorŋitor — часть речи
 Emanım — имя существительное
 Kÿkçutapas — двоеточие
 Nimvezan — склонение
 Vezannez — падежи
 Asalan kÿvtor — притяжательный суффикс

Etkaçyd — единственное число
 Unalçyd — множественное число
 Kÿvvær — послелог
 Nimtan — имя прилагательное
 Lydanım — имя числительное
 Kolıcestvoa lydanım — имя числит. количественное
 Şegværa lydanım — имя числит. порядковое
 Drova lydanım — дробные числительные
 Kadakÿv — глагол
 Kadakÿvvezan — спряжение глагола
 Otsalan kadakÿv — вспомогательный глагол
 Kad — время
 Enna kad — настоящее время
 Şinozyŋ çulalem kad — прошедшее очевидное
 Şinsajŋ çulalem kad — прошедшее неочевидное
 Loan kad — будущее время
 Morta — лицо
 Eaktan formaa kadakÿv — повелит. форма глагола
 Jitetkÿv — союз
 Odnorodnæj kÿvvez — однородные слова
 Kÿvtor — частица
 Şeret ştepen — положительная степень
 Bzytzyk ştepen — сравнительная степень
 Medizyt ştepen — превосходная степень
 Mukad kÿvvez şorŋikuzaŋ — второстепен. чл. предлож.
 Tædçan — признак
 Tæmætantem kadakÿv — неопред. форма глагола
 Sodtat — приложение
 Vugokkez — скобки
 Askadazyk — более современный
 Kuz kÿgæv — типе
 Zenyt kÿgæv — черточка (дефис)

Цена 40 коп. Переплет 20 коп.

Ф. ЗУБОВ

КОМИ ЯЗЫК

УЧЕБНИК ГРАММАТИКИ
ДЛЯ ШКОЛ МАЛОГРАМОТНЫХ

На коми-пермяцком языке